

Πανεπιστήμιο Δυτικής Αττικής

Σχολή Διοικητικών, Οικονομικών και Κοινωνικών Επιστημών

Τμήμα Διοίκησης Επιχειρήσεων

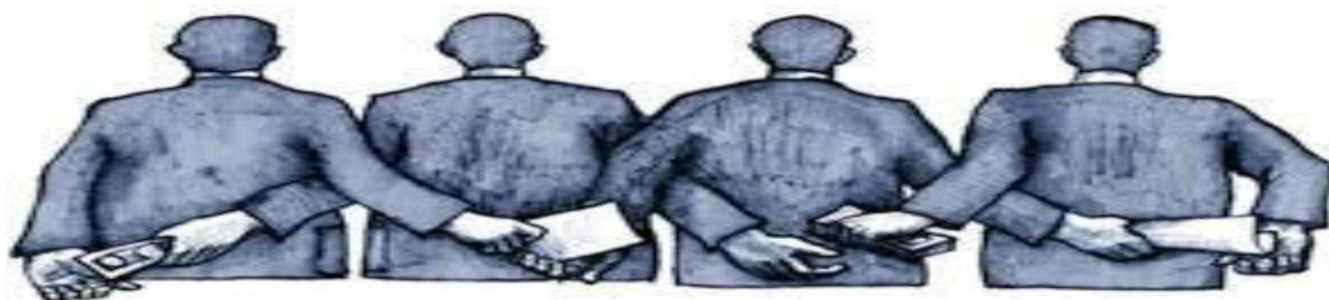
Π.Μ.Σ. «ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ Master in

Business Administration (MBA) κατεύθυνσης

Ψηφιακό Επιχειρείν (Digital Business) »

**Παραποίηση λογιστικών καταστάσεων.
Τεχνικές, κίνητρα, συνέπειες και μέθοδοι ανίχνευσης των νοθευμένων
λογιστικών καταστάσεων
Μελέτες περιπτώσεων εντός και εκτός Ελλάδας**

Κιάκη Αικατερίνη
A.M: MBA 19016

Διπλωματική Εργασία υποβληθείσα στο Τμήμα Διοίκησης Επιχειρήσεων του Πανεπιστημίου Δυτικής Αττικής για την απόκτηση Μεταπτυχιακού Διπλώματος Ειδίκευσης στο MBA – Digital Business

Επιβλέπων καθηγητής :
Σπυρίδων Γκούμας

Καθηγητής του Τμήματος Λογιστικής και Χρηματοοικονομικής της Σχολής Διοικητικών, Οικονομικών και Κοινωνικών Σπουδών του Πανεπιστημίου Δυτικής Αττικής

Πειραιάς, 2024

University of West Attica

School of Administration, Economic, and Social Sciences

Department of Business Administration

M.Sc. in MBA - Digital Business

Falsification of accounting statements.
Techniques, motives, consequences and detection methods
of falsified accounting statements
Case studies inside and outside Greece

Kiaki Ekaterini

R.N: MBA 19016

Master thesis submitted to the Department of Business Administration of the University of West Attica in partial fulfillment of the requirements for the degree of M.Sc. in MBA –Digital Business

Supervisor:

Spiridon Goumas

Professor of the Accounting and Finance Department of the School of Administrative, Economic and

Social Studies of the University of the West Attica

Piraeus, 2024

Πανεπιστήμιο Δυτικής Αττικής

Σχολή Διοικητικών, Οικονομικών και Κοινωνικών Επιστημών

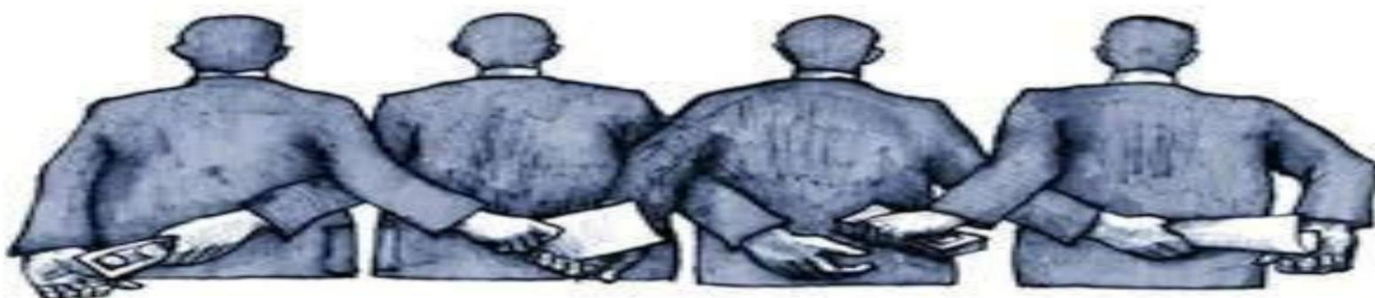
Τμήμα Διοίκησης Επιχειρήσεων

Π.Μ.Σ. «ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ Master in

Business Administration (MBA) κατεύθυνσης

Ψηφιακό Επιχειρείν (Digital Business) »

Παραποίηση λογιστικών καταστάσεων. Τεχνικές, κίνητρα, συνέπειες και μέθοδοι ανίχνευσης των νοθευμένων λογιστικών καταστάσεων Μελέτες περιπτώσεων εντός και εκτός Ελλάδας

Μέλη Εξεταστικής Επιτροπής συμπεριλαμβανομένου και του Εισηγητή

Η μεταπτυχιακή διπλωματική εργασία εξετάστηκε επιτυχώς από την κάτωθι Εξεταστική Επιτροπή:

Α/α	ΟΝΟΜΑ ΕΠΩΝΥΜΟ	ΒΑΘΜΙΔΑ/ΙΔΙΟΤΗΤΑ	ΨΗΦΙΑΚΗ ΥΠΟΓΡΑΦΗ
1	ΓΚΟΥΜΑΣ ΣΠΥΡΙΔΩΝ	ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ	
2	ΣΑΛΜΟΝ ΙΩΑΝΝΗΣ	ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ	
3	ΠΑΝΟΠΟΥΛΟΣ ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ	ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ	

ΔΗΛΩΣΗ ΣΥΓΓΡΑΦΕΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Η κάτωθι υπογεγραμμένη Αικατερίνη Κιάκη του Ιορδάνη, με αριθμό μητρώου 19016, φοιτήτρια του Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών «Διοίκησης Επιχειρήσεων (MBA) κατεύθυνσης Ψηφιακού Επιχειρείν του Τμήματος Διοίκησης Επιχειρήσεων της Σχολής Διοικητικών, Οικονομικών και Κοινωνικών Επιστημών του Πανεπιστημίου Δυτικής Αττικής, δηλώνω ότι:

«Είμαι συγγραφέας αυτής της μεταπτυχιακής εργασίας και ότι κάθε βοήθεια την οποία είχα για την προετοιμασία της, είναι πλήρως αναγνωρισμένη και αναφέρεται στην εργασία. Επίσης, οι όποιες πηγές από τις οποίες έκανα χρήση δεδομένων, ιδεών ή λέξεων, είτε ακριβώς είτε παραφρασμένες, αναφέρονται στο σύνολό τους, με πλήρη αναφορά στους συγγραφείς, τον εκδοτικό οίκο ή το περιοδικό, συμπεριλαμβανομένων και των πηγών που ενδεχομένως χρησιμοποιήθηκαν από το διαδίκτυο. Επίσης, βεβαιώνω ότι αυτή η εργασία έχει συγγραφεί από μένα αποκλειστικά και αποτελεί προϊόν πνευματικής ιδιοκτησίας τόσο δικής μου, όσο και του Ιδρύματος.

Παράβαση της ανωτέρω ακαδημαϊκής μου ευθύνης αποτελεί ουσιώδη λόγο για την ανάκληση του πτυχίου μου».

Η Δηλούσα

Δρ Σπυρίδων Γκούμας

Καθηγητής Τμήματος Λογιστικής & Χρηματοοικονομικής

Ψηφιακή Υπογραφή Επιβλέποντα

*Στον αείμνηστο πατέρα μου
που μου λείπει τόσο.....*

Ευχαριστίες

Η ολοκλήρωση της παρούσας μεταπτυχιακής εργασίας, που σηματοδοτεί το τέλος των μεταπτυχιακών σπουδών μου και την αρχή μιας άλλης σπουδαίας πορείας μου, υλοποιήθηκε με την υποστήριξη ανθρώπων, στους οποίους αισθάνομαι την υποχρέωση να εκφράσω τις πιο θερμές ευχαριστίες μου.

Πρώτα από όλους θα επιθυμούσα να ευχαριστήσω τον επιβλέπων καθηγητή μου, κ. Σπυρίδων Γκούμα, για την υποστήριξη, τις σημαντικές παρατηρήσεις του και για την εμπιστοσύνη που μου έδειξε με στόχο την ολοκλήρωση αυτής της εργασίας.

Επιπλέον ιδιαίτερες ευχαριστίες εκφράζω ανεξαιρέτως στους καθηγητές του ΠΜΣ MBA – Digital Business για την ενεργή και ουσιαστική συμβολή τους καθόλη την πορεία των σπουδών μου για τη λήψη του υφιστάμενου μεταπτυχιακού διπλώματος. Χάρη στην πνευματική τους καλλιέργεια, στην επιστημονική τους κατάρτιση, την ευγένεια και την ικανότητα επικοινωνίας απ' όπου χαρακτηρίζονται, προσέφεραν με τον καλύτερο δυνατό τρόπο στην ολοκλήρωση των σπουδών μου και μου έδωσαν τα κατάλληλα εφόδια καθ όλη την διάρκεια των μαθημάτων για την απόκτηση αυτού του διπλώματος.

Ένα μεγάλο ευχαριστώ και στον υπεύθυνο του γραφείου γραμματειακής υποστήριξης κ. Στέλιο Τσιλίκη που στελεχώνει και υποστηρίζει το εν λόγω μεταπτυχιακό πρόγραμμα, καθώς η συμβολή του είναι εξέχουσας σημασίας για την επίτευξη των στόχων όλων των μεταπτυχιακών φοιτητών.

Αισθάνομαι υποχρέωση να πω ένα τεράστιο ευχαριστώ στους συμφοιτητές μου, αφού η παρακολούθηση του εν λόγω προγράμματος έγινε αφορμή να συναναστραφώ, να συνεργαστώ σε ομαδικό επίπεδο και να γνωρίσω αξιόλογους ανθρώπους με σπουδαίες ηθικές αξίες, από τους οποίους έλαβα πολύτιμες διδαχές.

Τέλος, οφείλω ένα θερμό ευχαριστώ στον σύζυγο, στα παιδιά μου, στην μητέρα μου και στην αδερφή μου για την συμπαράσταση, την κατανόηση, την ενθάρρυνση και την υποστήριξη που μου πρόσφεραν για να ολοκληρωθεί η παρούσα μεταπτυχιακή μου εργασία.

**Παραποίηση λογιστικών καταστάσεων.
Τεχνικές, κίνητρα, συνέπειες και μέθοδοι ανίχνευσης των νοθευμένων
λογιστικών καταστάσεων
Μελέτες περιπτώσεων εντός και εκτός Ελλάδας**

Περίληψη

Στόχος της υφιστάμενης εργασίας είναι η ανάδειξη των μορφών και των τεχνικών παραποίησης των λογιστικών καταστάσεων των επιχειρήσεων, τις αιτίες και τα κίνητρα που οδηγούν σε τέτοια τεχνάσματα όπως και μεθόδους ανίχνευσης της νόθευσης αυτών των χρηματοοικονομικών καταστάσεων, παρουσιάζοντας παράλληλα κάποιες αντιπροσωπευτικές μελέτες περιπτώσεων σε εθνικό και διεθνές επίπεδο, αφού πρόκειται για ένα διασυνοριακό φαινόμενο οικονομικού - φορολογικού εγκλήματος με διακρατικές επιπτώσεις.

Η νόθευση των λογιστικών - χρηματοοικονομικών δεδομένων των οικονομικών οντοτήτων συνιστά αδιαμφισβήτητα μία διαχρονικά επίκαιρη παγκόσμια αγκίδα, η οποία δημιουργεί οικονομικού, κοινωνικού, ηθικού, πολιτικού και νομικού περιεχομένου επιπτώσεις. Υπό αυτό το πρίσμα, τόσο το ελεγκτικό Σώμα όσο και τα Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα βοηθούν στην ανίχνευση παραποιημένων οικονομικών καταστάσεων, που συνιστούν αδιαμφισβήτητα μείζον οικονομικό – φορολογικό έγκλημα.

Στην ελληνική και διεθνή οικονομία έχει διαχρονικά έρθει στην επιφάνεια πλήθος επιχειρηματικών σκανδάλων υπό την έννοια της νοθευμένης και διαστρεβλωμένης ενημέρωσης που εντοπίζεται στα δημοσιευμένα χρηματοοικονομικά δεδομένα των επιχειρήσεων με απώτατο στόχο να εξαπατηθούν οι άμεσοι ενδιαφερόμενοι.

Η αναγκαιότητα για ειλικρίνεια και ορθότητα των καταστάσεων των οικονομικών μονάδων κρίνεται απολύτως αναγκαία και συνιστά μείζον θέμα για τους επενδυτές αλλά και για κάθε ενδιαφερόμενο μέρος.

Λέξεις κλειδιά: παραποίηση, νόθευση, μεθόδευση, τέχνασμα, εντοπισμός, ανίχνευση, καταπολέμηση, πάταξη, διαφάνεια, οικονομικό-φορολογικό έγκλημα, λογιστική απάτη, ελεγκτικοί μηχανισμοί.

**Falsification of accounting statements.
Techniques, motives, consequences and detection methods of falsified
accounting statements
Case studies inside and outside Greece**

Abstract

The aim of this document is to highlight the forms and techniques of falsification of the accounting statements of companies, the causes and motivations that lead to such tricks as well as methods of detecting the falsification of these financial statements, presenting at the same time some representative case studies at national and international level, since it is a cross-border phenomenon of economic-tax crime with transnational implications.

The falsification of accounting - financial statements of companies is undeniably a modern international problem with economic, social, ethical, political and legal consequences. From this point of view, both the Auditors and the International Accounting Standards contribute to the detection of falsified accounting statements, which indisputably constitute a major economic-tax crime.

In the Greek and international economy, numerous business scandals have seen the light of publicity from time to time in the light of the falsified and misleading information presented in the financial statements of companies with the ultimate goal of deceiving the interested parties. The need for transparency and reliability of financial statements is becoming imperative and a burning issue for regulators and for the investing public.

Key words: falsification, scheming, trick, detection, combat, crackdown, transparency, economic-tax crime, accounting fraud, control mechanisms.

Περιεχόμενα

Δήλωση συγγραφέα Μεταπτυχιακής εργασίας	i
Ευχαριστίες	ii
Περίληψη.....	iv
Abstract	v
ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΕΙΚΟΝΩΝ.....	viii
ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ.....	viii
ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ.....	ix
ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	1
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1ο	
ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ	4
1.1. Ορισμός, Είδη και Σκοπός.....	4
1.2. Οι βασικές αρχές των λογιστικών καταστάσεων.....	5
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2ο	
ΠΑΡΑΠΟΙΗΣΗ ΛΟΓΙΣΤΙΚΩΝ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ & ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗ.....	9
2.1. Έννοιολογική προσέγγιση της δημιουργικής λογιστικής	9
2.2. Κατηγοριοποίηση της δημιουργικής λογιστικής	11
2.3. Μορφές της Δημιουργικής λογιστικής.....	12
2.4 Χειραγώγηση κερδών και βασικές μορφές αυτής.....	14
2.5 Κυριότερες μέθοδοι χειραγώγησης κερδών.....	16
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3ο	
ΛΟΓΙΣΤΙΚΗ - ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΗ ΑΠΑΤΗ.....	21
3.1. Εννοιολογική προσέγγιση της λογιστικής απάτης.....	21
3.2. Κατηγοριοποίηση της λογιστικής απάτης	25
3.3. Ερμηνευτικά Μοντέλα ως προς τους παράγοντες ώθησης στη νόθευση λογιστικών καταστάσεων.....	26
3.3.1 Το μοντέλο CRIME	27
3.3.2 Το μοντέλο 3Cs	29
3.3.3 Το τρίγωνο της απάτης	30
3.3.4 Το Διαμάντι της απάτης (Fraud Diamond Model)	34
3.4. Κίνητρα διάπραξης λογιστικής απάτης.....	35
3.5. Συνήθη τεχνάσματα παραποίησης λογιστικών καταστάσεων	41
3.5.1 Παραποίηση λογιστικών καταστάσεων μέσω αύξησης των εσόδων	43
3.5.2 Παραποίηση λογιστικών καταστάσεων μέσω μείωσης των εξόδων	46
3.5.3 Παραποίηση λογιστικών καταστάσεων μέσω αύξησης στοιχείων του ενεργητικού	48
3.5.4 Παραποίηση λογιστικών καταστάσεων μέσω μείωσης των υποχρεώσεων.....	50
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4ο	
ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΠΑΡΑΠΟΙΗΣΗΣ ΛΟΓΙΣΤΙΚΩΝ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ	56
4.1 Οι συνέπειες στον Δημόσιο Τομέα.....	56
4.2 Οι επιπτώσεις σε οικονομικό επίπεδο	57
4.3. Οι επιπτώσεις σε κοινωνικό επίπεδο	60
4.4. Οι επιπτώσεις σε πολιτικό επίπεδο.....	60
4.5. Οι επιπτώσεις στη δικαιοσύνη.....	61
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5ο	
ΜΕΘΟΔΟΙ ΑΝΙΧΝΕΥΣΗΣ ΠΑΡΑΠΟΙΗΜΕΝΩΝ ΛΟΓΙΣΤΙΚΩΝ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ	63
5.1.Ενδείξεις παραποίησης “Red Flags”	63
5.2. Το μοντέλο Σπαθή σχετικά με την ανίχνευση παραποιημένων καταστάσεων	66
5.3. Νεότερες προσεγγίσεις ως προς την ανίχνευση παραποιημένων λογιστικών καταστάσεων.....	69
5.3.1. Η συμβολή των Δ.Λ.Π.στην ανίχνευση παραποιημένων λογιστικών καταστάσεων.....	73
5.3.1.1.Τα πρότυπα I.F.R.S (International Financing Reporting Standards	75

5.3.1.2 Παρουσιαζόμενες δυσχέρειες κατά την εφαρμογή των Δ.Λ.Π.....	77
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6°	
ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ	78
6.1.Σκοπός και στόχοι της έρευνας	78
6.2. Σχεδιασμός και μεθοδολογία της έρευνας	79
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7°	
ΜΕΛΕΤΕΣ ΠΕΡΙΠΤΩΣΕΩΝ ΕΤΑΙΡΙΚΩΝ ΣΚΑΝΔΑΛΩΝ ΛΟΓΩ ΠΑΡΑΠΟΙΗΜΕΝΩΝ ΛΟΓΙΣΤΙΚΩΝ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ ΕΝΤΟΣ ΚΑΙ ΕΚΤΟΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	81
7.1.Το σκάνδαλο της ENRON	82
7.2.Το σκάνδαλο της XEROX	88
7.3.Το σκάνδαλο της WorldCom	91
7.4.Το σκάνδαλο της Parmalat	95
7.5.Το σκάνδαλο του Ομίλου της Ασπις Πρόνοια	99
7.6.Το σκάνδαλο της Proton Bank	103
7.7.Το σκάνδαλο της Folli Follie	106
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8°: ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ - ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ	112
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	116

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΕΙΚΟΝΩΝ

Εικόνα 1.	Off balance sheet Financing	Σελ.12
Εικόνα 2.	Παραποίηση. Απάτη ή λάθος;	Σελ. 24
Εικόνα 3.	Μοντέλο “ CRIME”	Σελ. 29
Εικόνα 4.	Χαρακτηριστικά του « Τρίγωνου της Απάτης»	Σελ. 34
Εικόνα 5.	«Ευρήματα ελέγχου της A&M στις οικον. καταστάσεις έτους 2017 για τις εταιρείες του ομίλου FFG στην Ασία»	Σελ. 102

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ

Πίνακας 1	Τρίγωνο της Απάτης / Παράγοντες Πίεσης	Σελ.31
Πίνακας 2	Τρίγωνο της Απάτης / Παράγοντες Ευκαιρίας	Σελ.32
Πίνακας 3	Τρίγωνο της Απάτης / Παράγοντες Εκλογίκευσης	Σελ.33
Πίνακας 4	Βασικότερες συνέπειες ως απόρροια των αλλοιωμένων χρηματοοικονομικών καταστάσεων στην εθνική οικονομία, στο επιχειρηματικό περιβάλλον και στην επιχείρηση	Σελ.61

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

- A.A.Δ.E = Ανεξάρτητη Αρχή Δημοσίων Εσόδων
- Φ.Π.Α. = Φόρος Προστιθέμενης Αξίας (Ν.2859/2000)
- A.C.F.E. = Association of Certified Fraud Examiners
- A.I.C.P.A.- American Institute of Certified Public Accountants
- Κ.Ε.ΜΕ.ΕΠ.= ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΕΓΧΟΥ ΜΕΓΑΛΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ
- MyDATA = my Digital Accounting and Tax Application.
- IRS = Internal Revenue Service
- RPA = Robotic Process Automation
- I.A.S.C = International Accounting Standards Committee
- I.A.S. = International Accounting Standards
- I.A.S.B = International Accounting Standards Board
- I.F.R.S. = International Financing Reporting Standards
- IOSCO =International Organization of Securities Commissions
- SPE = Special Purpose Entity
- OBSA = Off Balance Sheet Activities
- S.E.C. = Securities and Exchange Commission
- CFO = Chief Financial Officer
- CEO = Chief Executive Officer
- Ν.Π.Δ.Δ. = Νομικό Πρόσωπο Δημοσίου Δικαίου
- ΕΠ.Ε.Ι.Α.= Επιτροπή Εποπτείας Ιδιωτικής Ασφάλισης
- ΤΧΣ = Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας
- FFG = Folli Follie Group

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στην σημερινή εποχή που χαρακτηρίζεται από λιτότητα, δημοσιονομική πειθαρχία και μαστίζεται από κρίση ρευστότητας, οι καταστροφικές επιπτώσεις της οικονομικής και φορολογικής απάτης είναι διασκορπισμένες σε όλη την Παγκόσμια Οικονομία.

Στο παγκόσμιο επιχειρείν ακούγονται σε καθημερινή βάση ειδήσεις που σχετίζονται με επιχειρήσεις που έχουν παραπλανήσει εκατοντάδες χιλιάδες επενδυτές διαστρεβλώνοντας τα οικονομικά τους στοιχεία και γιγαντιαίες επιχειρήσεις που περιήλθαν σε καθεστώς πτώχευσης όταν φανερώθηκε πως νόθευαν μεθοδικά και οργανωμένα τα λογιστικά και χρηματοοικονομικά τους στοιχεία.

Τα παραπάνω στοιχεία είναι ουσιώδη και βασικότερα πληροφοριακά στοιχεία της επιχείρησης για όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη προκειμένου να ληφθούν από αυτά αποφάσεις.

Τα διάφορα στελέχη των οικονομικών μονάδων βάσει της επιείκειας των λογιστικών άρθρων και των ρυθμιστικών αρχών που διατίθενται, παραποιούν είτε έκνομα είτε νόμιμα τα λογιστικά δεδομένα που καταχωρούνται στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις. Στόχος τους είναι να παραπλανήσουν τους ενδιαφερόμενους και κυριότερα τους επενδυτές, τους μετόχους και τους δανειστές της επιχείρησης. Και το χειρότερο απ' όλα είναι πως εν αντιθέσει με αυτό που κάποιος θα προσδοκούσε, πολλές φορές οι παραποιήσεις αυτές δεν συνιστούν οικονομική απάτη, καθώς δεν είναι όλες οι τεχνικές παραποίησης παράνομες, αλλά βασίζονται σε απολύτως νόμιμα τεχνάσματα που δεν αντίκεινται στις γενικά παραδεκτές Λογιστικές Αρχές, ούτε και παραβιάζεται η κείμενη νομοθεσία.

Η οικονομική - φορολογική απάτη μέσω των νοθευμένων και παραπλανητικών χρηματοοικονομικών και λογιστικών οικονομικών καταστάσεων των επιχειρήσεων δρα σχεδόν ανενόχλητα και όταν εμφανίζονται ανάλογοι μηχανισμοί καταστολής και καταπολέμησης του φαινομένου αυτού, διαπιστώνεται η ανεπάρκειά τους και οι ουσιώδεις ελλείψεις τους.

Η παραποίηση των λογιστικών καταστάσεων αποτελεί ουσιαστικό τροχοπέδη για την οικονομική άνθηση και την αποτελεσματική λειτουργία των δημοκρατικών θεσμών. Αποθαρρύνει τους επενδυτές, περιορίζει τις συναλλακτικές εμπορικές δραστηριότητες και επιβραδύνει να μπορεί να λειτουργεί ομαλά η εσωτερική αγορά και την ύπαρξη θεμιτού ανταγωνισμού μεταξύ των επιχειρήσεων. Επιπλέον υπονομεύει τη

δημοκρατία, βλάπτει την κοινωνική δικαιοσύνη και το κράτος δικαίου προκαλώντας κρίση των αξιών της κοινωνίας.

Στη σύγχρονη εποχή, η παραποίηση των χρηματοοικονομικών και λογιστικών καταστάσεων ως βασική συνισταμένη οικονομικής απάτης κατατάσσεται μαζί με τους δημοκρατικούς θεσμούς και τη διακυβέρνηση στις συνισταμένες που επηρεάζουν την ευρύτερη άνθηση ενός κράτους. Η τρέχουσα οικονομική κρίση τόσο στο διεθνές στερέωμα όσο και στην Ελλάδα, με ταυτόχρονη κρίση της ρευστότητας ολόκληρου του χρηματοοικονομικού συστήματος, έχουν τροποποιήσει ριζικά τις οικονομικές και κοινωνικές συνθήκες προξενώντας εντατικές ανάγκες για ουσιαστικές θεσμικές τροποποιήσεις. Στην επικαιρότητα δημόσιων συζητήσεων τίθενται υποχρεωτικά, μεταξύ άλλων, η επιτυχής ανίχνευση, αποφυγή και αντιμετώπιση ζητημάτων οικονομικής απάτης και ειδικότερα φορολογικής - οικονομικής εγκληματικότητας που βαρύνει το δημόσιο.

Στο πρώτο κεφάλαιο της υφιστάμενης εργασίας θα επιχειρηθεί μία συνοπτική περιγραφή του σκοπού και των χαρακτηριστικών των χρηματοοικονομικών καταστάσεων και των βασικών αρχών που τις διέπουν. Στο δεύτερο κεφάλαιο θα επιχειρηθεί η εννοιολογική προσέγγιση της δημιουργικής λογιστικής, θα τονιστεί ο διαχωρισμός της σε θεμιτή και αθέμιτη και θα παρουσιαστούν οι διάφορες τεχνικές νόθευσης των χρηματοοικονομικών και λογιστικών καταστάσεων, αφού επισημανθούν παράλληλα οι σοβαρές συνέπειες των διαδικασιών αυτής της παραποίησης.

Στο επόμενο κεφάλαιο προσεγγίζεται εννοιολογικά το φαινόμενο της λογιστικής απάτης, παρουσιάζονται τα κίνητρα αυτής και αναλύονται οι παράμετροι που αποτυπώνουν το αποκαλούμενο «τρίγωνο της απάτης» μέσω της απεικόνισης δύο μοντέλων του Rezaee, αναφορικά με το συγκεκριμένο φαινόμενο. Τέλος παρουσιάζονται τρόποι αντιμετώπισης του προαναφερθέντος φαινομένου.

Στο τέταρτο κεφάλαιο παρουσιάζονται συνοπτικά οι συνέπειες από τις νοθευμένες λογιστικές καταστάσεις ως φαινόμενο οικονομικής εξαπάτησης και οι επιπτώσεις του σε οικονομικό, κοινωνικό, πολιτικό επίπεδο και σε επίπεδο δικαιοσύνης.

Στο πέμπτο κεφάλαιο θα γίνει αναφορά σε μεθόδους ανίχνευσης και αντιμετώπισης των νοθευμένων λογιστικών καταστάσεων ως βασική συνισταμένη οικονομικής και φορολογικής απάτης. Θα γίνει μία συνοπτική αναφορά στη δομή και στις γενικές αρχές που διέπουν τα Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα και θα επισημανθούν οι ωφέλειες αλλά και τα μειονεκτήματα που συνεπάγονται από την ενεργοποίησή και χρήση τους.

Στο έκτο κεφάλαιο περιγράφονται συνοπτικά κάποια οικονομικά σκάνδαλα λόγω νοθευμένων λογιστικών καταστάσεων που ξέσπασαν εντός και εκτός Ελλάδας.

Στο έβδομο και τελευταίο κεφάλαιο θα αναλυθούν τα συμπεράσματα που προέκυψαν με βάση μελέτες, αναλύσεις, άρθρα και επιστημονικά συγγράμματα Ευρωπαϊκών και Διεθνών οργανισμών, την υπάρχουσα βιβλιογραφία, διαδικτυακές πηγές, αλλά και όλα τα στοιχεία που συγκεντρώθηκαν για την εκπόνηση της παρούσας εργασίας. Επιπλέον θα διατυπωθούν κάποιες προτάσεις πρακτικών καταστολής και καταπολέμησης της λογιστικής – φορολογικής απάτης ως συνέπεια της διαστρέβλωσης των λογιστικών καταστάσεων των επιχειρήσεων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1ο

ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ

1.1. ΟΡΙΣΜΟΣ, ΕΙΔΗ ΚΑΙ ΣΚΟΠΟΣ

Οι χρηματοοικονομικές καταστάσεις συνιστούν μια δομημένη απεικόνιση της λογιστικής θέσης μιας οικονομικής οντότητας και της αποδοτικότητάς της, όπως και των συναλλακτικών ενεργειών που έχουν υλοποιηθεί από αυτή. Όλες οι συναλλαγές και τα γεγονότα που εγγράφονται στα λογιστικά αρχεία περιλαμβάνονται στις λογιστικές καταστάσεις της περιόδου.¹

Οι χρηματοοικονομικές καταστάσεις συνιστούν ολοκληρωμένο σύνολο και απεικονίζουν εύλογα τα περιουσιακά στοιχεία του ενεργητικού, τις υποχρεώσεις, την καθαρή θέση, τα στοιχεία εσόδων, εξόδων, κερδών και ζημιών, καθώς και τις χρηματοροές της υπό εξέταση περιόδου, ανάλογα με την περίπτωση, βάσει των υφιστάμενων νομικών διατάξεων.

Οι λογιστικές καταστάσεις στοχεύουν στην πληροφόρηση των χρηστών με σκοπό αυτοί να κατανοούν τη χρηματοοικονομική θέση, την απόδοση και τις αλλαγές της οντότητας, έτσι ώστε να λαμβάνουν διάφορες αποφάσεις. Επιπλέον κρίνεται απαραίτητο οι καταστάσεις αυτές να διαθέτουν υψηλή ποιότητα, ώστε να ενισχύεται η λήψη ορθών οικονομικών αποφάσεων από τους κύριους ενδιαφερόμενους εντός της μονάδας, δηλ από τους μετόχους και τη διοίκηση και εκτός αυτής, δηλαδή από τους επενδυτές και τους πιστωτές της.

Ως εκ τούτου, βασικός στόχος των λογιστικών καταστάσεων είναι η παροχή πληροφοριών, οι οποίες είναι συνυφασμένες με την απόδοση, τις ταμιακές ροές της επιχείρησης και την λογιστική της κατάσταση, δεδομένων δηλαδή εξαιρετικά χρήσιμων για τη λήψη σημαντικών οικονομικών αποφάσεων.

Επιπλέον οι λογιστικές καταστάσεις καταδεικνύουν την επίδραση της διαχείρισης των οικονομικών στοιχείων που έχει στη διάθεσή της η διοίκηση.

Για να επιτευχθεί ο σκοπός αυτός, οι χρηματοοικονομικές καταστάσεις θα πρέπει να δίδουν πληροφορίες σχετικές με τ' ακόλουθα στοιχεία μιας επιχείρησης:

- τα ίδια κεφάλαια

---

¹ Βλ.Άρθρο 16,Ν. 4308/ΦΕΚ Α 251/24-11-2014 «Ελληνικά Λογιστικά Πρότυπα, συναφείς ρυθμίσεις και άλλες διατάξεις».

- τις υποχρεώσεις της προς τρίτους
- τα περιουσιακά της στοιχεία
- τις ταμιακές ροές και
- τα έσοδα και τα έξοδα, συμπεριληφθέντων των κερδών και ζημιών

Οι εν λόγω πληροφορίες, συνάμα με τις πληροφορίες του Προσαρτήματος των χρηματοοικονομικών καταστάσεων, συνδράμουν ουσιωδώς στους εμπλεκόμενους προκειμένου αυτοί να δύνανται να εκτιμούν τις ταμιακές ροές της οικονομικής μονάδας στο μέλλον και ιδιαίτερα το διάστημα και την ασφαλή εκτίμηση της δημιουργίας των ταμιακών διαθεσίμων και των ταμιακών ισοδύναμων.

Καταστάσεις που περιλαμβάνονται στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις της επιχείρησης είναι ο ισολογισμός, η κατάσταση αποτελεσμάτων χρήσης, η κατάσταση ταμιακών ροών, η κατάσταση κεφαλαίου κίνησης και η έκθεση ελεγκτών λογιστών που περιλαμβάνει όλες τις προαναφερθείσες χρηματοοικονομικές καταστάσεις.

Η τήρηση όλων των ανωτέρω χρηματοοικονομικών καταστάσεων κρίνεται απολύτως αναγκαία για την εύρυθμη λειτουργία κάθε οικονομικής μονάδας, για την ορθότερη οργάνωσή της, για τον έλεγχο της διαχείρισής της και για τον προγραμματισμό των δράσεων της.

1.2. ΟΙ ΒΑΣΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ ΤΩΝ ΛΟΓΙΣΤΙΚΩΝ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ

Ως λογιστικές αρχές προσδιορίζονται οι κανόνες και οι οδηγίες που έχουν να κάνουν με τη συγκρότηση και τη λειτουργία του λογιστικού συστήματος.²

Οι πιο ουσιώδεις εξ' αυτών είναι:

1. Η αρχή του ιστορικού κόστους

Η αρχή του ιστορικού κόστους ή αλλιώς αρχή του κόστους κτήσης προσδιορίζει ότι το λογιστικό σύστημα οφείλει να παρέχει πληροφόρηση σχετικά με το κόστος των παραγωγικών συντελεστών της επιχείρησης, δηλαδή σχετικά με την τιμή κτήσης αυτών.

---

² <http://taxmind.gr/logistikes-arxes> (πρόσβαση 18-05-2023)

2. Η αρχή της αντικειμενικότητας

Αρχή της αντικειμενικότητας είναι μια λογιστική αρχή που προσδιορίζει ότι κάθε λογιστική πληροφορία οφείλει να παρουσιάζει την αληθινή εικόνα της κατάστασης ή του γεγονότος της οικονομικής οντότητας.

3. Η αρχή της συγκρισιμότητας

Η αρχή της συγκρισιμότητας ορίζει ότι ένας επενδυτής μπορεί να προσδιορίσει επακριβώς τις προτιμήσεις του ανάμεσα σε όλα τα εναλλακτικά ενδεχόμενα που τίθενται στη διάθεσή του.

4. Η αρχή της αναγνώρισης των εσόδων

Η λογιστική αρχή της αναγνώρισης των εσόδων προσδιορίζει ότι τα έσοδα μίας επιχείρησης αναγνωρίζονται τη χρονική στιγμή που ένα προϊόν πωλείται ή μία υπηρεσία παρέχεται, ανεξάρτητα από το πότε πραγματικά θα εισπραχθεί το αντίτιμο της πώλησης.

5. Η αρχή της συσχέτισης εσόδων / εξόδων

Η αρχή της συσχέτισης εσόδων – εξόδων, μία από τις πιο βασικές λογιστικές αρχές ορίζει ότι τα έξοδα είναι απαιτούμενο να αναγνωρίζονται στο ίδιο χρονικό διάστημα που αυτά έγιναν έσοδα. Έτσι γίνεται συσχετισμός των εσόδων με τα έξοδα και προσδιορίζεται αν η επιχείρηση δημιούργησε κέρδος ή ζημιά από μια συναλλαγή. Κάποιες φορές δεν υιοθετείται η αρχή της συσχέτισης εσόδων – εξόδων για λόγους συνέπειας.

6. Η αρχή της αποκάλυψης / πλήρους γνωστοποίησης

Αρχή της αποκάλυψης ή αρχή της πλήρους γνωστοποίησης είναι η λογιστική αρχή που ορίζει ότι οι οικονομικές οντότητες πρέπει να χορηγούν πληροφορίες προς τα τρίτα ενδιαφερόμενα μέρη για κάθε γεγονός ή περίσταση της οποίας η συνεισφορά στη λήψη ορθολογικών αποφάσεων είναι καθοριστικής σημασίας. Είναι υπαρκτοί ωστόσο και μερικοί περιορισμοί που αφορούν την προστασία της επιχείρησης.

7. Η αρχή της αυτοτελούς λογιστικής οντότητας

Αυτή η ουσιώδης λογιστική αρχή λογίζει τη λογιστική μονάδα ως ανεξάρτητη οντότητα σε σχέση με τους φορείς της. Η Λογιστική Μονάδα είναι αυτή που διατηρεί αυτοτελές σύστημα λογιστικών βιβλίων.

8. Η αρχή της σταθερότητας της νομισματικής μονάδας

Αυτή η βασική λογιστική αρχή λογίζει ότι η νομισματική μονάδα δεν γίνεται αποδέκτης πληθωριστικών ή αντιπληθωριστικών πιέσεων αλλά ότι η αξία της παραμένει σταθερή σε όλο το διάστημα μίας λογιστικής χρήσης.

9. Η αρχή της συνέχειας της επιχειρηματικής δραστηριότητας

Βάσει αυτής της βασικής λογιστικής αρχής, η ζωή της οικονομικής μονάδας θα πρέπει να λογίζεται ότι αρχίζει αφότου αυτή συσταθεί και ότι τελειώνει αφότου λυθεί και εκκαθαριστεί. Οποιαδήποτε άλλη διάκριση σχετικά με τη διάρκεια ζωής της επιχείρησης είναι τεχνητή και προσβλέπει στην επίλυση καθορισμένων λογιστικών προβλημάτων (ουσιώδης λογιστική αρχή της περιοδικότητας).

10. Η αρχή της περιοδικότητας

Με βάση αυτή την ουσιώδη λογιστική αρχή, η ζωή της επιχείρησης τμηματοποιείται σε ίσα χρονικά διαστήματα (λογιστικές χρήσεις) με σκοπό να υπολογιστούν ετησίως τα αποτελέσματα της λογιστικής μονάδας και να καταρτιστεί η χρηματοοικονομική της κατάσταση.

11. Η αρχή της ουσιαστικότητας των λογιστικών πληροφοριών

Οι κατ' έτος οικονομικές καταστάσεις είναι περιληπτικές για να μπορούν τα ενδιαφερόμενα μέρη με ευκολία να κατανοούν την Χρηματοοικονομική Θέση της επιχείρησης. Κατά συνέπεια η όποια πληροφόρηση περιλαμβάνεται στις κατ' έτος οικονομικές καταστάσεις θα πρέπει να είναι εξαιρετικά ουσιώδης.

12. Η αρχή της συνέπειας των λογιστικών μεθόδων

Η σημαντική λογιστική αρχή της συνέπειας των λογιστικών μεθόδων προσδιορίζει καταρτώντας κάποιος τις λογιστικές καταστάσεις τη χρήση των ίδιων ακριβώς μεθόδων που χρησιμοποιήθηκαν στην προηγούμενη λογιστική χρήση, ώστε να μην διαστρεβλώνεται διαχρονικά η χρηματοοικονομική εικόνα της οντότητας. Αυτό βεβαίως δεν συνεπάγεται την αποφυγή μεταβολής των χρησιμοποιούμενων στο

παρελθόν μεθόδων, εφόσον αυτό κριθεί απαραίτητο. Θα πρέπει ωστόσο η μεταβολή αυτή και τα συνεπακόλουθά της να εμφανίζονται εντός των οικονομικών καταστάσεων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο

ΠΑΡΑΠΟΙΗΣΗ ΛΟΓΙΣΤΙΚΩΝ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ & ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗ

2.1. ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΗΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗΣ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ

Για την δημιουργική λογιστική (creative accounting) αποδόθηκαν κατά καιρούς πολλές εναλλακτικές επεξηγήσεις και ορισμοί τόσο στη διεθνή όσο και στη ελληνική βιβλιογραφία. Ωστόσο, πρόκειται για ένα φαινόμενο που δημιουργεί σημαντικές επιπτώσεις στις υγιείς οικονομίες παγκοσμίως διαστρεβλώνοντας και αλλοιώνοντας την πραγματική οικονομική κατάσταση των οικονομικών μονάδων και μετασχηματίζοντας τα πραγματικά τους χρηματοοικονομικά δεδομένα.

Ουσιαστικά με τον όρο δημιουργική λογιστική γίνεται αναφορά στην ηθελημένη νόθευση των οικονομικών καταστάσεων.³ Συχνά αναφέρεται και ως ‘μαγείρεμα βιβλίων’ ή ως ‘χρηματοοικονομική μηχανική’ (financial engineering), ενώ άλλοι ταυτόσημοι με τη δημιουργική λογιστική όροι είναι ο όρος επιθετική λογιστική (aggressive accounting), φτιάξιμο βιτρίνας (window dressing), διαχείριση κερδών (earnings management), εξομάλυνση εισοδήματος (income smoothing) κ.α.

Σύμφωνα με τον Οργανισμό Πιστοποιημένων Ελεγκτών κατά της Απάτης “Association of Certified Fraud Examiners”, ο οποίος είναι μη κερδοσκοπικό σωματείο που εδρεύει στις Η.Π.Α. και δραστηριοποιείται στην Ελλάδα από το 2008 με απώτατο στόχο την παρεμπόδιση και την καταπολέμηση της απάτης, η δημιουργική λογιστική δραστηριοποιείται στην πραγματικότητα εντός νόμιμων πλαισίων. Βασίζεται κατ’ ουσία στην εκμετάλλευση κενών στην ερμηνεία των λογιστικών κανόνων, παραδοχών, αρχών, χειρισμών και μεθόδων, ώστε η παρουσίαση των λογιστικών καταστάσεων της οικονομικής μονάδας να είναι αυτή που προσδοκούν τα ανώτατα στελέχη της επιχείρησης. Αρκετές φορές οι τεχνικές αυτές υλοποιούνται για να ιδιοποιηθούν κάποια ωφέληματα στελέχη των μονάδων αυτών, για την προσέλκυση επενδυτών, ως αμυντικές πρακτικές σε στοχευμένες κινήσεις εξαγοράς από άλλες εταιρίες, για να αποκρυφθούν λάθη χειρισμών και για να διατηρηθεί η εξουσία στο εσωτερικό της επιχείρησης.

---

³ Βλ. Αντωνόπουλος, Ε., Νικηφοράκης, Σ. & Χαραλάμπους Γ., 2013. Οικονομικά Εγκλήματα στις Επιχειρήσεις. *Accountancy Greece*

Μιλώντας για δημιουργική λογιστική γίνεται λόγος στο σκόπιμο μέσο αλλοίωσης των οικονομικών καταστάσεων μίας επιχείρησης μέσω πλήθους μεθόδων.⁴ Σύμφωνα με τον Jones M. (2010) στη δημιουργική λογιστική αξιοποιείται η ευελιξία κατά την διαχείριση των χρηματοοικονομικών στοιχείων και όταν μετρούνται και παρουσιάζονται οι λογαριασμοί, με στόχο να εξυπηρετηθούν τα συμφέροντα αυτών που συντάσσουν τις χρηματοοικονομικές καταστάσεις. Ο Fielding (1996) ορίζει τη δημιουργική λογιστική ως φαινόμενο παραποίησης και κατάχρησης των λογιστικών προτύπων, έτσι ώστε να εμφανιστούν κέρδη εκεί που δεν υφίστανται. Ο Β. Φίλιος⁵ υποστηρίζει πως η δημιουργική λογιστική δραστηριοποιείται εντός νόμιμων ορίων και παράλληλα ταυτίζει αυτά τα όρια με μία ιδεώδη εικόνα που προσδοκούν να προβάλουν αυτοί που συντάσσουν τις χρηματοοικονομικές καταστάσεις.

Ο I. Griffiths (1986), ως οικονομικός δημοσιογράφος θεωρεί πως κάποιες επιχειρήσεις χειραγωγούν και ωραιοποιούν τα κέρδη τους και 'μαγειρεύουν' με επιδέξιο τρόπο τις οικονομικές τους καταστάσεις. Υποστηρίζει δε πως από την εποχή του Δούρειου Ίππου έως σήμερα, η δημιουργική λογιστική αποτελεί το μέγιστο τέχνασμα.

Ο Jameson (1988) από την πλευρά του ως λογιστής θεωρεί πως η δημιουργική λογιστική προκύπτει λόγω της μεγάλης δυνατότητας ευέλικτων κινήσεων που μπορούν να κάνουν οι λιγότεροι ευσυνείδητοι λογιστές, παραποιώντας, αλλοιώνοντας και παρουσιάζοντας ψευδώς τις οικονομικές καταστάσεις, με απώτατο στόχο την λογιστική και φορολογική εξαπάτηση.

Ο T. Smith (1992) ως αναλυτής επενδύσεων υποστηρίζει πως η φαινομενική αύξηση των κερδών που παρατηρήθηκε το 1980, θεωρούνταν επακόλουθη συνέπεια δημιουργικής λογιστικής και δεν ανταποκρινόταν στην πραγματικότητα. Τέλος ακαδημαϊκός Kamal Naser (1993) όπως και οι ερευνητές Amat, Blake & Downs (1999) αναγνωρίζουν πως η δημιουργική λογιστική είναι μία πρακτική βάση της οποίας παραποιούνται οι λογιστικοί κανόνες και αλλοιώνονται τα μεγέθη που απεικονίζονται στους λογαριασμούς των οικονομικών μονάδων ως αποτέλεσμα των γνωστικών τεχνασμάτων που εκμεταλλεύονται οι λογιστές. Ισχυρίζονται δηλαδή πως η δημιουργική λογιστική δεν αντίκειται του νόμου, αλλά δρά εκμεταλλεύομενη τα κενά που υφίστανται σε αυτόν.

---

⁴ Σπαθής, Χ. (2002), "Εμπειρική διερεύνηση της παραποίησης οικονομικών καταστάσεων", Λογιστής, τεύχος 50, σελ. 1286-1294

⁵ Φίλιος, Β. (2003), *Δημιουργική Λογιστική*, Σύγχρονη Εκδοτική, Αθήνα

Εν κατακλείδι συνάγεται ότι: Η δημιουργική λογιστική: ⁶

- Αποτελεί την εσκεμμένη μείωση των διαδοχικών αυξήσεων και μειώσεων για κάποιο ορισμένο βαθμό αποδοχών, που θεωρείται ως φυσιολογικό επίπεδο για την οικονομική οντότητα

- Είναι κάθε χειρισμός και πρακτική από πλευρά διοίκησης που δημιουργεί αλλοιώσεις σε δηλωθέντα εισοδήματα και που δεν παράσχει κανένα αληθινό οικονομικό πλεονέκτημα για την οντότητα και δύναται μακροπρόθεσμα να καταλήξει ζημιογόνα .

- Συσχετίζεται με τη διαρκή επιλογή του λογιστικού υπολογισμού ή των κανόνων των παρεχόμενων στοιχείων σε μία ορισμένη πρακτική, με επακόλουθο να εκτίθεται το εισόδημα με τη μικρότερη διακύμανση από τη γενική τάση, σε σχέση με αυτό που θα παρουσιαζόταν σε κάθε άλλη περίπτωση.

2.2. ΚΑΤΗΓΟΡΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗΣ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ

Βάσει των παραπάνω εννοιολογικών προσεγγίσεων και διατυπώσεων για τη δημιουργική λογιστική, γίνεται εύκολα αντιληπτό πως προκύπτουν δύο κατηγορίες της δημιουργικής λογιστικής. Αυτές είναι η θεμιτή (legitimate) και η αθέμιτη (illegitimate).

7

- ✓ Η θεμιτή δημιουργική λογιστική, ενώ δύναται να παραπλανήσει, ωστόσο δεν παραβαίνει το μέτρο που θέτουν οι βασικές λογιστικές αρχές ή η κάθε νομική διάταξη. Οι λογιστές εκμεταλλεύονται τα κενά που υφίστανται στους λογιστικούς – φορολογικούς νόμους και κανόνες, με σκοπό να παραποιηθεί το παρουσιαζόμενο αποτέλεσμα μίας οικονομικής μονάδας.

- ✓ Η αθέμιτη δημιουργική λογιστική βάσει του ορισμού που διατύπωσε το 2004 ο Μπαρραλέξης συνίσταται στην παραβίαση των λογιστικών αρχών και κανόνων με στόχο να παραπλανηθούν οι χρήστες των χρηματοοικονομικών καταστάσεων και κυρίως όσοι συγκαταλέγονται στους δυνητικούς θεσμικούς επενδυτές.

---

⁶ Βλ. Ζαφειρόπουλος, Σ. (2012) Η λογιστική πληροφόρηση και η παραποίηση των οικονομικών αποτελεσμάτων των επιχειρήσεων, Πανεπιστήμιο Πατρών

⁷ Βλ. Bhasin, M.L. (2016) Survey of Creative Accounting Practices: An Empirical Study. Wulfenia.

2.3. ΜΟΡΦΕΣ ΤΗΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗΣ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ

Η επίδραση που έχει η δημιουργική λογιστική στα δημοσιευμένα οικονομικά αποτελέσματα των οικονομικών μονάδων, με βαρύτητα στα κέρδη αποτέλεσαν και αποτελούν ένα σημαντικό πεδίο έρευνας. Βάσει αποτελεσμάτων διαφόρων εμπειρικών μελετών, οι διοικήσεις των επιχειρήσεων είθισται να εφαρμόζουν πρακτικές και τεχνικές της δημιουργικής λογιστικής διαστρεβλώνοντας τη χρηματοοικονομική θέση των εταιριών τους εφόσον υφίστανται συγκεκριμένες προκλήσεις για κάτι τέτοιο.

Οι τύποι της δημιουργικής λογιστικής που εμφανίζονται συχνότερα στη βιβλιογραφία είναι:

α. η χρηματοδότηση εκτός της κατάστασης που αποτυπώνει την πραγματική χρηματοοικονομική θέση της οικονομικής μονάδας (**off balance sheet**)⁸ και

β. η ωραιοποίηση των χρηματοοικονομικών καταστάσεων (window dressing).

Εικόνα 1. ‘Off balance sheet Financing’⁹

α. Η χρηματοδότηση **off balance sheet**

Η χρηματοδότηση off balance sheet είναι τύπος χρηματοδότησης βάσει της οποίας οι μεγάλες κεφαλαιακές δαπάνες δεν αποτυπώνονται στον ισολογισμό της εταιρίας, συνεπεία διαφόρων ελλείψεων στα ΔΛΠ ή στη νομοθεσία, προκειμένου να

⁸ <https://seychellesartprojects.org/2070-off-balance-sheet-financing> (Πρόσβαση 19-05-2023)

⁹ Πηγή εικόνας: <https://seychellesartprojects.org/2070-off-balance-sheet-financing> (Πρόσβαση 19-05-2023)

διατηρηθούν δείκτες όπως οι δείκτες χρέους-ιδίων κεφαλαίων χαμηλοί και με τον τρόπο αυτό να επιτευχθεί χρηματοδότηση με χαμηλότερο επιτόκιο.

Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι η μίσθωση ενός περιουσιακού στοιχείου (χρηματοδοτική μίσθωση). Αποτελεί την παλαιότερη μορφή χρηματοδότησης εκτός ισολογισμού. Η μίσθωση ενός περιουσιακού στοιχείου επιτρέπει στην εταιρεία να αποκλείσει την εμφάνιση χρηματοδότησης του περιουσιακού στοιχείου από τις υποχρεώσεις της και η μίσθωση ή το ενοίκιο αποτυπώνεται άμεσα ως έξοδο στην κατάσταση αποτελεσμάτων χρήσης.

Πρόκειται δηλαδή για μία υποχρέωση που δεν καταχωρείται στον ισολογισμό της εταιρείας. Τα στοιχεία εκτός ισολογισμού έχουν αρκετή σημασία, διότι ακόμη και αν δεν καταχωρούνται στο παθητικό μέρος του ισολογισμού, εξακολουθούν να είναι υποχρέωση της επιχείρησης, επομένως πρέπει να συμπεριληφθούν στη συνολική ανάλυση της οικονομικής κατάστασης της εταιρείας.

Άλλο χαρακτηριστικό παράδειγμα χρηματοδότησης off balance sheet είναι το factoring. Είναι ένας τύπος πιστωτικής υπηρεσίας που προσφέρουν τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα στους πελάτες τους. Στο factoring η χρηματοδότηση ολοκληρώνεται με την πώληση απαιτήσεων λογαριασμού στα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα. Οι τράπεζες προσφέρουν άμεσα μετρητά στην επιχείρηση αφού λάβουν συναίνεση από τους πελάτες τους να περικοπεί μέρος από τις απαιτήσεις του λογαριασμού για την προσφερόμενη υπηρεσία προς αυτούς.

Σύμφωνα με τα διεθνή λογιστικά πρότυπα για όλες σχεδόν τις μεγάλες χώρες είναι υποχρεωτική η πλήρης αποκάλυψη όλων των στοιχείων χρηματοδότησης εκτός ισολογισμού για τις οικονομικές μονάδες για την κάθε χρήση. Οι επενδυτές οφείλουν να λαμβάνουν γνώση αυτών των γνωστοποιήσεων για να δύνανται να αντιλαμβάνονται τους κινδύνους που υφίστανται κατά τη συναλλαγή τους με αυτές τις επιχειρήσεις.

β. η ωραιοποίηση των χρηματοοικονομικών καταστάσεων (window dressing)

Η "ωραιοποίηση" των λογιστικών καταστάσεων από τα πρόσωπα που κατέχουν ηγετικές θέσεις στις διάφορες οικονομικές διευθύνσεις αποτελούν κύριο εργαλείο δημιουργικής λογιστικής.

Σκοπός της 'ωραιοποίησης' συνιστά η ηθελημένη απουσία ή η διαστρεβλωμένη παποτύπωση γεγονότων, λογαριασμών ή συναλλαγών και άλλων ουσιωδών πληροφοριών που είναι αναγκαίες για να συνταχθούν οι χρηματοοικονομικές καταστάσεις. Η εσκεμμένη απουσία εφαρμογής λογιστικών αρχών, κανόνων και

προτύπων συγκαταλέγεται στα εργαλεία που αξιοποιούνται με στόχο να αποκρυφτούν οικονομικά γεγονότα και συναλλαγές. Επιπλέον, εντέχνως αξιοποιούνται τεχνικές νόθευσης των χρηματοοικονομικών καταστάσεων, οι οποίες παραποιούν την πραγματική εικόνα της οικονομικής οντότητας.

Η ωραιοποίηση των χρηματοοικονομικών καταστάσεων συνιστά επακόλουθο των τεχνικών της χειραγώγησης κερδών, η οποία και αποτελεί βασική συνισταμένη της δημιουργικής λογιστικής.

2.4. ΧΕΙΡΑΓΩΓΗΣΗ ΚΕΡΔΩΝ ΚΑΙ ΒΑΣΙΚΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΑΥΤΗΣ

Η χειραγώγηση κερδών θεωρείται πως έχει κατακτήσει βασικότατη θέση ανάμεσα στα κρισιμότερα ηθικά ζητήματα της λογιστικής ενημέρωσης, η οποία έχει επιρροή καθημερινώς σε παγκόσμιο επίπεδο στην λογιστική δραστηριότητα.¹⁰

Η χειραγώγηση των κερδών εκφράζεται ως ένα σύνολο από πρακτικές και αποφάσεις που έχουν επιρροή στη λειτουργία των ταμειακών ροών.¹¹ Σχετίζεται με την επιδίωξη των οικονομικών οντοτήτων να μεγεθύνουν τα λογιστικά τους κέρδη με στόχο να επιτύχουν εξωτερική χρηματοδότηση.¹² Τα λογιστικά κέρδη άλλωστε συνιστούν βασικό γνώρισμα για την αποτελεσματικότητα της εκάστοτε οντότητας ως προς την πρόκληση ενδιαφέροντος από κάποιους επενδυτές και επομένως βασικότατο εργαλείο μέτρησης της δανειοληπτικής της ικανότητας.¹³ Σύμφωνα με τους Healy & Wahlen,¹⁴ η χειραγώγηση κερδών λαμβάνει χώρα όταν τα ηγετικά στελέχη των οικονομικών μονάδων εσκεμμένα παρεμβαίνουν στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις με σκοπό τη νόθευσή τους για να δημιουργήσουν πλάνη στα ενδιαφερόμενα μέρη. Σχεδόν ίδιος

---

¹⁰ Βλ. Armstrong M.B., 1993, *Ethics and Professionalism for CPAs*, Cincinnati: SouthWestern

¹¹ Βλ. Ronen, J. and Yaari, V. (2008), *Earnings Management: Emerging Insights in theory, practice and research*, Springer, New York

¹² Βλ. Dechow, P. M., Sloan, R. G., and Sweeney, A. P. (1996), "Causes and consequences of earnings manipulation: An analysis of firms subject to enforcement actions by the SEC", *Contemporary accounting research*, pp. 1-36.

¹³ Βλ. Koumanakos, E., Georgopoulos, A., & Siriopoulos, C. (2008), "Auditor awareness of earnings management", *International Journal of Accounting, Auditing and Performance Evaluation*, 5(1), 50-65.

¹⁴ Βλ. Healy, P. M., and Wahlen, J. M. (1999), "A review of the earnings management literature and its implications for standard setting", *Accounting horizons*, pp. 365-383.

είναι και ο ορισμός που δίνει ο Shipper ¹⁵ σημειώνοντας πως η εν λόγω διαδικασία συνιστά ένα βασικό μέσο ώστε να αξιοποιηθούν οι δυνατότητες που παρέχει το λογιστικό σύστημα και να συμμετάσχουν τα κέρδη στη λογιστική αυτή διαδικασία μέσα από πρακτικές οι οποίες υπηρετούν συγκεκριμένες επιδιώξεις Πρόκειται δηλαδή για μία επί σκοπού παρέμβαση για να αποκομίσει κάποιος ιδιωτικό όφελος.

Η χειραγώγηση των κερδών επιδιώκει να μειωθούν τα φορολογικά κέρδη, με στόχο να μειωθεί η φορολογία ή να μετακυλήσουν οι φορολογικές υποχρεώσεις σε επόμενες φορολογικές χρήσεις. Σκοπός δηλαδή των οικονομικών οντοτήτων είναι η αύξηση τα λογιστικά κέρδη δίχως ωστόσο αυτό να επιφέρει και την αύξηση των λογιστικών κερδών. ¹⁶

Οι Ronen & Yaari ¹⁷ διακρίνουν τη χειραγώγηση κερδών στις παρακάτω μορφές: τη λευκή, την γκρίζα και τη μαύρη:

- Η λευκή (White Earnings Management): κατατάσσεται και ως ωφέλιμη καθώς βελτιστοποιεί με νόμιμες μεθόδους τις χρηματοοικονομικές καταστάσεις και συνιστά βασικό μηχανισμό για τα ανώτερα εταιρικά στελέχη προς αξιοποίηση της εσωτερικής πληροφόρησης που τους παρέχεται.

- Η μαύρη (Black Earnings Management): χαρακτηρίζεται ως μέθοδος συνδεδεμένη με λογιστικές εξαπατήσεις καθώς παρουσιάζονται εντελώς ψευδή και νοθευμένα τα στοιχεία των λογιστικών καταστάσεων.

- Η γκρίζα (Grey Earnings Management): συνιστά μια πρακτική χειραγώγησης που αξιοποιεί τόσο τη νόμιμη όσο και την παράνομη οδό για να βελτιωθούν οι οικονομικές καταστάσεις. Η χειραγώγηση των κερδών συνιστά μια μέθοδο λογιστική, η οποία είτε είναι πρόσκαιρη εφόσον μεγιστοποιείται η ωφέλεια των διοικητικών στελεχών είτε χρηματοοικονομικά συμφέρουσα.

---

¹⁵ Βλ. Schipper, K. (1989), "Earnings management", Accounting horizons, pp. 91-102

¹⁶ Βλ. Mills, L. F., & Newberry, K. J. (2001), "The influence of tax and nontax costs on book-tax reporting differences: Public and private firms", Journal of the American Taxation Association, pp. 1-19.

¹⁷ Βλ. Ronen, J. and Yaari, V. (2008), Earnings Management: Emerging Insights in theory, practice and research, Springer, New York

2.5. ΚΥΡΙΟΤΕΡΕΣ ΜΕΘΟΔΟΙ ΧΕΙΡΑΓΩΓΗΣΗΣ ΚΕΡΔΩΝ

Σύμφωνα με την βιβλιογραφία, οι πιο γνωστές και αποδοτικές τεχνικές χειραγώγησης των κερδών που δύνανται να εφαρμοστούν έτσι ώστε να γίνονται δεκτές από τις γενικές λογιστικές αρχές είναι οι κάτωθι :

- **Αύξηση των κερδών:**

Η αύξηση των κερδών θεωρείται ουσιαστική τεχνική χειραγώγησης των κερδών. Κινητήριος δύναμη είναι η απεικόνιση δελεαστικών χρηματοοικονομικών καταστάσεων προς τα ενδιαφερόμενα μέρη. Σύμφωνα με τους Degeorge et al,¹⁸ ουσιαστική φροντίδα των ηγετικών στελεχών είναι να επιτευχθούν τρεις βασικοί στόχοι απόδοσης, δηλαδή να γνωστοποιούν στα ενδιαφερόμενα μέρη αυξημένα κέρδη, να αποφεύγεται η ανακοίνωση ζημιών και να ικανοποιούνται οι προσδοκίες της αγοράς.

- **Εξομάλυνση των κερδών:**

Η τεχνική της εξομάλυνσης των κερδών αποσκοπεί στην απεικόνιση μίας σταθερής διόγκωσης των κερδών της επιχείρησης με επιπρόσθετη μείωση αστάθμητων παραγόντων. Βασική συνισταμένη για να εφαρμοστεί η εξομάλυνση των κερδών είναι να επιτευχθούν αρκετά μεγάλα κέρδη ούτως ώστε η χρηματοοικονομική επίδοση να υπερέχει του μέσου όρου για ένα μεγάλο χρονικό διάστημα. Η εξομάλυνση των κερδών συνιστά την απουσία δημοσιοποίησης τμήματος των κερδών σε κάποιες κερδοφόρες χρήσεις μέσα από τη γέννηση αποθεματικών και τη δημοσιοποίηση αυτών σε επόμενες χρήσεις που δεν είναι πολύ κερδοφόρες. Οι Beattie et. al.¹⁹ αναφέρουν ότι η εξομάλυνση των κερδών συνιστά μία φυσιολογική κατάσταση στηριζόμενη στην εικασία ότι τα διοικητικά στελέχη επιδιώκουν τη διόγκωση των κερδών μίας οικονομικής μονάδας και ότι οι ταλαντεύσεις και η δυσκολία στο να μπορούν προβλεφθούν αποτελούν ενδείξεις του επιχειρησιακού κινδύνου.

---

¹⁸ Βλ. Degeorge, F., Patel, J., and Zeckhauser, R. (1999), "Earnings management to exceed thresholds", *The journal of business*, pp.1-33.

¹⁹ Βλ. Beattie, V., Brown, S., Ewers, D., John, B., Manson, S., Thomas, D., and Turner, M. (1994), "Extraordinary items and income smoothing: A positive accounting approach", *Journal of Business Finance & Accounting*, 21:6, pp. 791-811.

- **Big Bath Accounting:**

Η τεχνική αυτή λαμβάνει χώρα σε διαστήματα που η οικονομική μονάδα παρουσιάζει είτε χαμηλές επιδόσεις, είτε βρίσκεται σε στάδιο αναμόρφωσης, είτε σε κατάσταση αντικατάστασης των διοικητικών της στελεχών και προσβλέπει στο να μειωθούν τα λογιστικά αποτελέσματα κατά την τρέχουσα χρήση και στην εμφάνιση μεγαλύτερων απωλειών, προκειμένου να απεικονιστούν διογκωμένα κέρδη μελλοντικά. Ο Moore²⁰ σημείωσε ότι η νέα διοίκηση κλίνει στο να εμφανίζεται ιδιαίτερα απαισιόδοξη σχετικά με τις επιδόσεις της αναληφθείσας οικονομικής οντότητας. Στην πραγματικότητα, τα νέα διοικητικά επωφελούνται από την ηθελημένη πτώση των τρεχόντων κερδών επιρρίπτοντας κατηγορίες στα προηγούμενα διοικητικά στελέχη και εμφανίζοντας βελτίωση της εικόνας των οικονομικών αποτελεσμάτων μελλοντικά. Η πρακτική της «μεγάλης βουτιάς», θεωρείται ως παρόμοια εκδοχή της εξομάλυνσης κερδών, με την έννοια ότι οι ζημιές συγκεντρώνονται στην παρούσα χρήση, έτσι ώστε να εμφανιστεί ομαλοποίηση των κερδών σε μελλοντικές χρήσεις. Με αυτόν τον τρόπο τα νέα διοικητικά στελέχη αποκομίζουν πίστωση χρόνου κατά την εκτέλεση των εργασιών τους και σε πολλές περιπτώσεις εξαιτίας του ότι είναι άμεσα συνδεδεμένη η καλή επίδοση της εταιρίας με τις πρόσθετες και έκτακτες αμοιβές τους, υψηλά μελλοντικά κέρδη αντιστοιχούν σε υψηλότερα ποσά μπόνους για τους ίδιους.

- **Cookie Jar Reserves:**

Η προκείμενη πρακτική συνδέεται άρρηκτα με την αρχή των δεδουλευμένων. Βάσει αυτής της αρχής προσδιορίζεται η διακρίβωση των επακόλουθων των διαφόρων συναλλαγών και γεγονότων της οικονομικής οντότητας και η καταγραφή τους στις λογιστικές καταστάσεις της στο χρονικό διάστημα που ανακύπτουν και όχι στο χρονικό διάστημα που τακτοποιούνται ταμειακά σύμφωνα με το Ν.4308/2014. Ωστόσο, τα διοικητικά στελέχη της οικονομικής μονάδας φέρουν την ευθύνη να εκτιμήσουν και να καταγράψουν τις μελλοντικές υποχρεώσεις και απαιτήσεις, και έτσι δύνανται με τη βοήθεια των δεδουλευμένων να υπερεκτιμήσουν τα έξοδα στη διάρκεια της παρούσας χρήσης με σκοπό να παρουσιαστούν χαμηλότερα τα έξοδα στο μέλλον. Η πρακτική αυτή αξιοποιείται βασικά από οντότητες που εμφανίζουν κάποια διαστήματα με υψηλά κέρδη. Αν τα κέρδη στα συγκεκριμένα χρονικά διαστήματα

---

²⁰ Βλ. Moore, M., (1973), "Management changes and discretionary accounting decisions", Journal of Accounting Research, pp. 100-107.

είναι πολύ πιο διογκωμένα σε σχέση με τα προσδοκώμενα η επιχείρηση προβαίνει σε παρακράτηση ενός μέρους αυτών των κερδών ως αποθεματικό για αξιοποίησή του σε μελλοντική χρήση και στα βιβλία εμφανίζει σαν κέρδη το μέρος που απομένει. Με τον τρόπο αυτό η οικονομική μονάδα προσπαθεί να καλύψει μελλοντικές ζημιές. Στόχος της είναι η εμφάνιση μιας σταθερής επιχειρηματικής οικονομικής πορείας. Σε γενικότερο πλαίσιο οι επενδυτές αποδίδουν υψηλό βαθμό εμπιστοσύνης σε επιχειρήσεις που επιτυγχάνουν εντός ενός συνεπούς χρονικού διαστήματος τους στόχους που έχουν τεθεί για τα προσδοκώμενα κέρδη τους, καθώς θεωρούν πως αυτές προσδίδουν μεγαλύτερη αξία στο απόθεμά τους, η οποία δύναται να είναι ουσιωδώς μεγαλύτερη από αυτή που υφίσταται στην πραγματικότητα. Εν αντιθέσει, μια οικονομική οντότητα με μεταβλητά αποτελέσματα που δεν αξιοποιεί την τεχνική Cookie Jar Reserves θα σημειώσει χρονικά διαστήματα υψηλών κερδών και αντιστοίχως υψηλών ζημιών, οι οποίες λειτουργούν αποθαρρυντικά για τα ενδιαφερόμενα μέρη. .

- **Big Bet on the Future:**

Πολύ συχνά οι αποδοτικές οικονομικές μονάδες για να αναπτυχθούν περαιτέρω και να αυξήσουν τα κέρδη τους στο μέλλον καταφεύγουν σε τεχνικές συγχώνευσης ή εξαγοράς άλλων οντοτήτων. Αυτές οι συμφωνίες αφορούν μελλοντικές προβλέψεις και επιθυμίες, οι οποίες θα επιφέρουν σε μία επιχείρηση τα επιθυμητά αποτελέσματα.²¹ Αυτή η πρακτική από στρατηγικής πλευράς τις βοηθά ώστε τα κέρδη τους να μεγιστοποιηθούν καθώς τα έσοδα της συγχωνευθείσας ή της επιχείρησης που εξαγοράστηκε θα αθροιστούν με τα κέρδη του Ενοποιημένου Ισολογισμού. Ωστόσο για να ενισχυθούν και τα μελλοντικά έσοδα, τα διοικητικά στελέχη “διαγράφουν” τα έξοδα έρευνας και ανάπτυξης από τα κέρδη κατά το έτος εξαγοράς.

---

²¹ Βλ. Rahman, M. M., Moniruzzaman, M., and Sharif, M. J. (2013), Techniques, motives and controls of earnings management. *International Journal of Information Technology and Business Management*, pp. 22-34.

- **Throw Out a Problem Child:**

Η τεχνική αυτή αναφέρεται σε οικονομικές μονάδες που διαθέτουν και θυγατρικές οι οποίες ωστόσο δεν επιφέρουν τα προσδοκώμενα κέρδη συμβάλλοντας στη μείωση των εσόδων της μητρικής εταιρείας. Σε τέτοιες περιπτώσεις η καταλληλότερη κίνηση είναι η πώλησή της. Μία εναλλακτική επιλογή είναι να προβεί η επιχείρηση σε ανταλλαγή των μετοχών της θυγατρικής με τους υφιστάμενους μετόχους ώστε η ζημία να μετακυλήσει σε εκείνους και όχι στην οικονομική μονάδα.

- **Sale & Leaseback:**

Μέσω της πώλησης κάποιου μακροπρόθεσμου περιουσιακού στοιχείου και της επαναμίσθωσής του (όπου γίνεται καταγραφή κερδών ή ζημιών) ή μέσω της ανταλλαγής του με ένα παρόμοιο (χωρίς να καταγράφονται κέρδη ή ζημιές), δίνεται η δυνατότητα αξιοποίησης της χειραγώγησης των κερδών. Π.χ. η ανταλλαγή ενός αποθηκευτικού χώρου με έναν άλλο εγγύτερο στο χωρικό σημείο παραγωγής αλλά και η πώλησή του χωρίς να δημιουργείται κέρδος (ή ζημία), όπως π.χ. μέσω της καταγραφής πολύ μεγαλύτερου ή πολύ μικρότερου ποσού πώλησης στον ισολογισμό.

- **Flushing the Investment Portfolio:**

Με στόχο την επίτευξη στρατηγικών συμμαχιών από την πλευρά των επιχειρήσεων και επένδυσης του πλεονάσματός τους σε κεφάλαια, αυτές προβαίνουν σε αγορές χρεογράφων άλλων οικονομικών μονάδων. Τις εν λόγω επενδύσεις μπορούν να τις κατατάξουν ή στους διαπραγματεύσιμους τίτλους τους συμπεριλαμβάνοντας τους στα λειτουργικά τους έσοδα είτε ως διαθέσιμα προς πώληση αξιόγραφα έως ότου αυτά πουληθούν ²². Σε αυτή την περίπτωση οι μεταβολές της αγοραίας αξίας εντός μίας διαχειριστικής περιόδου εμπεριέχονται στα λοιπά έσοδα και όχι στο λειτουργικό αποτέλεσμα. Με την πώληση των αξιογράφων, τυχόν κέρδος ή ζημία καταγράφεται στο λειτουργικό αποτέλεσμα.

Οι πρακτικές που δύναται να αξιοποιήσει μία επιχείρηση για να διαχειριστεί το κέρδος της σε αυτή την περίπτωση είναι οι κάτωθι:

---

²² Βλ. Rahman, M. M., Moniruzzaman, M., and Sharif, M. J. (2013), Techniques, motives and controls of earnings management. International Journal of Information Technology and Business Management, pp. 22-34.

- ✓ Πωλήσεις χρεογράφων που η αξία τους έχει τροποποιηθεί με θετικό αποτέλεσμα, οπότε το αποτέλεσμα να συμπεριληφθεί στο λειτουργικό αποτέλεσμα.
- ✓ Πωλήσεις χρεογράφων που η αξία έχει τροποποιηθεί με αρνητικό αποτέλεσμα. Η ζημία από την πώληση αξιόγραφων ομοίως συγκαταλέγεται στο λειτουργικό αποτέλεσμα.
- ✓ Μεταβολή στην πολιτική διατήρησης αξιόγραφων χαρτοφυλακίου. Τα στελέχη της Διοίκησης διατηρούν το δικαίωμα να μεταβάλουν το πού προορίζεται ένα αξιόγραφο, βάσει της βούλησης τους. Με αυτόν τον τρόπο ένα αξιόγραφο, το οποίο είχε προοριστεί προς πώληση δύναται να συμπεριληφθεί στην ομάδα των διαπραγματεύσιμων τίτλων και το αντίστροφο.
- ✓ Διαγραφή χρεογράφων που έχουν απωλέσει την αξία τους.. Η μείωση της αξίας των αξιόγραφων οδηγεί τα διοικητικά στελέχη σε λήψεις αποφάσεων διαγραφής αυτών. Όλο αυτό γίνεται ανεξάρτητα από την κατηγορία στην οποία τα αξιόγραφα συγκαταλέγονται.

- **Operating VS Non Operating Income:**

Τα Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα δίνουν τη δυνατότητα να χαρακτηριστούν τα έσοδα είτε ως λειτουργικά, οπότε είναι επαναλαμβανόμενα και οργανικά είτε ως μη-λειτουργικά, συνεπώς προσδοκάται να επηρεάσουν τις μελλοντικές καταστάσεις των αποτελεσμάτων χρήσης. Η λήψη όμως της απόφασης αυτής έγκειται στην διακριτική ευχέρεια των στελεχών της διοίκησης και έχει επίδραση στις προβλέψεις των οικονομικών αναλυτών διαστρεβλώνοντας την πραγματικότητα.

- **Early Retirement of Debt:**

Τα στελέχη της Διοίκησης έχουν τη δυνατότητα να επιλέξουν εκτάκτως να πουλήσουν τα μακροπρόθεσμα εταιρικά τους χρέη (ομόλογα), τα οποία συνήθως καταγράφονται ως αποσβεσμένη αξία. Η έκβαση όμως της πράξης αυτής (κέρδη ή ζημίες) έχει άμεση επίδραση από τον χρονικό ορίζοντα εκτέλεσης της πράξης αυτής, λόγω της διαφοροποίησης ανάμεσα στην αναπόσβεστη και στη λογιστική αξία.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο

ΛΟΓΙΣΤΙΚΗ-ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΗ ΑΠΑΤΗ

3.1. ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΗΣ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ ΑΠΑΤΗΣ

Από όσα έχουν αναφερθεί μέχρι τώρα γίνεται εύκολα αντιληπτό ότι, εφόσον η δημιουργική λογιστική στοχεύει στη νόθευση ή ωραιοποίηση οικονομικών καταστάσεων μιας οικονομικής οντότητας οδηγώντας τους επενδυτές σε παραπληροφόρηση και πιθανή παραπλάνηση, εύλογα μπορεί να θεωρηθεί ως πρακτική απάτης.²³

Ενδεικτικές περιπτώσεις απάτης είναι η διαφθορά, η δωροδοκία, ο οικονομικός εκβιασμός, η σύγκρουση συμφερόντων, η μη χρηστή καταγραφή στοιχείων του ενεργητικού της επιχείρησης καθώς και η νόθευση των λογιστικών καταστάσεων της υπό έλεγχο επιχείρησης.

Ο ορισμός της απάτης είναι η εκ' προθέσεως νόθευση των λογιστικών φύλλων ή άλλων αρχείων από πρόσωπα εντός ή εκτός της επιχείρησης και συντελείται μέσω απόκρυψης ή υπεξαίρεσης περιουσιακών στοιχείων.²⁴ Επιπλέον η λογιστική απάτη αναφέρεται στην εσκεμμένη απάτη από μία πλευρά ατόμων που ψεύδονται και παραπλανούν με απώτατη επιδίωξη την επίτευξη ενός προσωπικού, κοινωνικού και οικονομικού προτερήματος έναντι κάποιων άλλων. Η λογιστική παραπλάνηση δηλαδή λογίζεται ως έγκλημα και μάλιστα ανήθικο.²⁵

Η Ένωση Πιστοποιημένων Εξεταστών Απάτης (ACFE) των Η.Π.Α προσδιορίζει εννοιολογικά τη διαστρέβλωση των οικονομικών καταστάσεων ως την ανακρίβεια ή παράλειψη βασικών λογιστικών γεγονότων ή δεδομένων που προκαλείται από πρόθεση για να εξαπατηθούν οι ενδιαφερόμενοι και να πάρουν αποφάσεις εις όφελος των συμφερόντων των διοικητικών στελεχών.

---

²³ Βλ. Γαγάνης, Χ., και Ζοπουνίδης, Κ. (2008), Αναγνώριση Παραποιημένων Λογιστικών Καταστάσεων: Μεθοδολογικό Πλαίσιο και Εφαρμογές, Κλειδάριθμος, Αθήνα

²⁴ Βλ. Salehi Mahdi, Ali Mansouri, and Reza Pirayesh (2009). Firm Size and Audit Regulation and Fraud Detection: Empirical Evidence from Iran, ABAC Journal of Management, Vol. 29, No. 1, pp. 53-65.

²⁵ Βλ. Riahi-Belkaoui, A. (2003), "Intellectual capital and firm performance of US multinational firms: A study of the resource-based and stakeholder views", Journal of Intellectual capital.

Ο όρος απάτη, σύμφωνα με το πρότυπο 99 του Αμερικανικού Ινστιτούτου Ορκωτών Ελεγκτών (AICPA), έχει να κάνει με εσκεμμένη ενέργεια που κατευθύνει σε ουσιώδεις ανακρίβειες στα λογιστικά δεδομένα. Υφίστανται βάσει του AICPA δύο κατηγορίες παραπλάνησης. Η ανυπόστατη πληροφόρηση που είναι αποτέλεσμα ανέντιμης και ύπουλης λογιστικής γνώσης (π.χ. διαστρέβλωση λογιστικών αρχείων) και οι αναλήθειες που δημιουργούνται από παράνομη χρήση περιουσιακών στοιχείων (π.χ. κλοπή των περιουσιακών στοιχείων).

Το λεξικό Oxford English προσδίδει ως ορισμό για την λογιστική απάτη την ερμηνεία της εγκληματικής εξαπάτησης και αλλοίωσης της πραγματικότητας με στόχο να αποκομίσει κάποιος ωφέλειες στο μέλλον.

Στο Διεθνές Ελεγκτικό Πρότυπο 240²⁶ ο όρος απάτη (fraud) σχετίζεται με «εκούσια και ηθελημένη ενέργεια από ένα ή περισσότερα στελέχη της διοίκησης, υπαλλήλων ή τρίτων που έχει ως επακόλουθο την παρερμηνεία των λογιστικών καταστάσεων».

Στο ίδιο πρότυπο Ελέγχου, ΔΠΕ 240 ο όρος "σφάλμα" σχετίζεται με ακούσια, εσκεμμένα λάθη στις λογιστικές καταστάσεις όπως:

- Αριθμητικά λάθη από το προσωπικό του λογιστηρίου σε καταχωρηθέντα και αποδεικτικά δεδομένα.
- Παρερμηνείες διαφόρων γεγονότων
- Ανορθόδοξη, ενδεχομένως και καταχρηστική εφαρμογή των αρχών και των προτύπων της λογιστικής και των κανόνων της

Η ουσιώδης ωστόσο διαφορά μεταξύ απάτης και σφάλματος είναι η υπόσταση ή η μη υπόσταση πρόθεσης για την νόθευση και αλλοίωση των λογιστικών καταστάσεων. Επίσης, βάσει του ίδιου προτύπου, γίνεται μνεία για την κατάχρηση των περιουσιακών στοιχείων εις βάρος της οικονομικής μονάδας.

Πιο συγκεκριμένα, ο όρος απάτη (fraud) βάσει του ΔΠΕ 240 αναφέρεται:

- Στην παράνομη διαχείριση, τη διαστρέβλωση ή την αλλοίωση των καταχωρηθέντων ή των αποδεδειγμένων στοιχείων.
- Στην εσφαλμένη προβολή των στοιχείων του ενεργητικού της οικονομικής οντότητας.

---

²⁶ Βλ. Καζαντζής, Χ., (2006), Ελεγκτική και Εσωτερικός Έλεγχος: Μία συστηματική προσέγγιση εννοιών, αρχών και προτύπων, Business Plus, Πειραιάς

- Στην απόκρυψη ή στην απουσία των αναφερθέντων επιπτώσεων των προαναφερθεισών καταχωρήσεων ή των αποδεδειγμένων στοιχείων.
- Στις καταχωρηθέντες άνευ ουσίας συναλλαγές (εικονικές συναλλαγές).
- Στην ύπουλη και δόλια εκμετάλλευση της εφαρμογής των κανόνων και των προτύπων της λογιστικής.

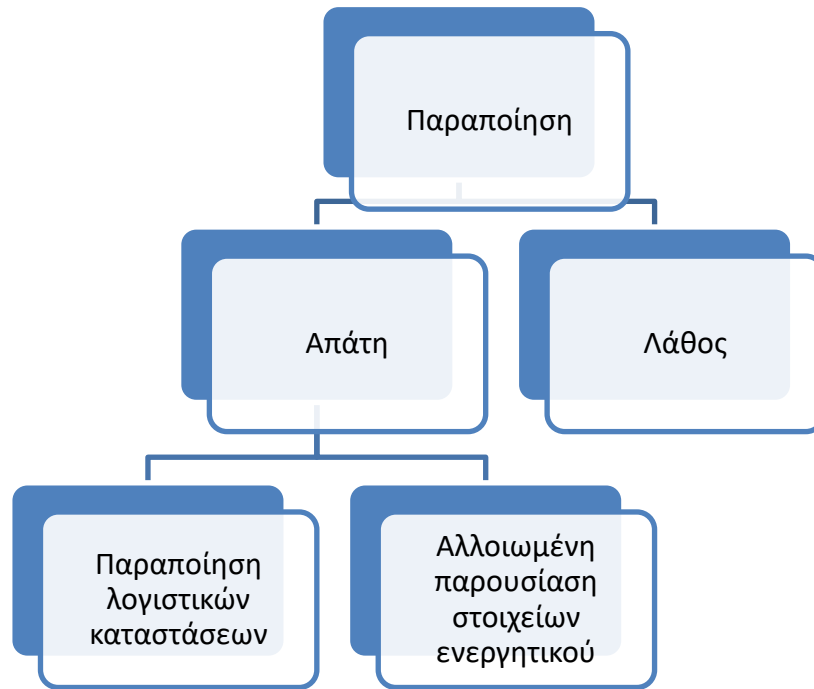
Στους δράστες της διαπραχθείσας απάτης συγκαταλέγονται εργαζόμενοι, οι οποίοι πιθανόν δρουν εν αγνοία της επιχείρησης αποσκοπώντας σε προσωπικά οφέλη μέσω της υπεξαίρεσης χρημάτων ή άλλων περιουσιακών στοιχείων ή εργαζόμενοι που δρουν συνεργατικά με τους εργαζόμενους μιας άλλης οικονομικής μονάδας που είναι είτε προμηθευτές, είτε πελάτες είτε πιστωτές ή τέλος διοικητικά στελέχη που ενδέχεται να καθοδηγούν τους εργαζόμενους προς τη νόθευση των δεδομένων του ισολογισμού, επιθυμώντας να συγκαλυφθούν τα ορθά αποτελέσματα..

Στην πλειονότητα των περιπτώσεων, η διάπραξη λογιστικής απάτης περιλαμβάνει πλαστά δικαιολογητικά (τιμολόγια, φορτωτικές, δελτία αποστολής, μισθοδοσίες, τραπεζικές συναλλαγές κ.α.), «μαγείρεμα» των λογιστικών βιβλίων, με τη χρήση λογιστικών τεχνασμάτων (αριθμητικά λάθη, παράλειψη μεταφοράς ποσών, μη λογιστικοποίηση δεδουλευμένων εσόδων ή εξόδων κ.α.), αυξομείωση της απογραφής, διαρκή μεταβολή λογιστικής μεθόδου αποτίμησης των αποθεμάτων, παρουσίαση ξένων περιουσιακών στοιχείων ως δικά τους, καταχώρηση εικονικών πράξεων και εγγραφών κ.α.²⁷

Ωστόσο, αν η νόθευση των αποτελεσμάτων δεν συμβαίνει εκ' προθέσεως, αλλά προκύπτει από ξεκάθαρα μη ηθελημένα σφάλματα επί των οικονομικών καταστάσεων, δηλαδή από αριθμητικά λάθη, παρερμηνευση καταστάσεων και εσφαλμένη εφαρμογή λογιστικών προτύπων, τότε δεν διαπράττεται λογιστική απάτη αλλά γίνεται λόγος για λογιστικό σφάλμα. Επομένως, η ουσιαστική διαφορά μεταξύ απάτης και σφάλματος βασίζεται στο γεγονός ότι στην πρώτη εκδοχή η παραποίηση γίνεται ηθελημένα, ενώ στη δεύτερη η αλλοίωση πραγματοποιείται ακούσια.²⁸

²⁷ Βλ. Γαγάνης, Χ., και Ζοπουνίδης, Κ. (2008), Αναγνώριση Παραποιημένων Λογιστικών Καταστάσεων: Μεθοδολογικό Πλαίσιο και Εφαρμογές, Κλειδάριθμος, Αθήνα.

²⁸ Βλ. Σπαθής, Χ. (2002), "Εμπειρική διερεύνηση της παραποίησης οικονομικών καταστάσεων", Λογιστής, τεύχος 50, σελ 1286-1294

Εικόνα 2. 'Παραποίηση. Απάτη ή λάθος;'

Στις σύγχρονες κοινωνίες, εξαιτίας της γενικευμένης παγκόσμιας οικονομικής κρίσης, παρατηρείται μια αύξηση της οικονομικής-φορολογικής απάτης από μέρους των επιχειρήσεων, προκαλώντας υπέρογκες απώλειες φορολογικών εσόδων στα κράτη.²⁹

Αυτές οι απάτες διακρίνονται από:

- Μικρή αντιληπτικότητα, καθώς οι δράστες μπορούν και κρύβονται πολύ καλά.
- Πολυπλοκότητα, γιατί οι οικονομικοί απατεώνες αξιοποιούν την πληροφόρηση που διαθέτουν και την έλλειψη σαφήνειας των νόμων, ή τις τεχνικές γνώσεις που έχουν για τα τεχνολογικά συστήματα που διαθέτει η επιχείρηση και έτσι κατορθώνουν να εξαπατούν τα ελεγκτικά όργανα.
- Εξάπλωση αξιοποίησης θυμάτων, δηλαδή τη δυνατότητα συμμετοχής ατόμων στην λογιστική απάτη προκειμένου να καλύψουν τις ανάγκες τους ακόμη και εν αγνοία τους.
- Δυσχέρεια διερεύνησης, ως απόρροια όλων των προαναφερθέντων χαρακτηριστικών που τονίστηκαν.

²⁹ Βλ. Αντωνόπουλος, Ε., Νικηφοράκης, Σ., Χαραλάμπους, Γ., 2013. Οικονομικά Εγκλήματα στις Επιχειρήσεις. Accountancy Greece. Τεύχος 7.

3.2. ΚΑΤΗΓΟΡΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ ΑΠΑΤΗΣ

Στη διεθνή βιβλιογραφία παρουσιάζεται η κατηγοριοποίηση της λογιστικής απάτης σε δύο κύριους τομείς: α) Απάτη εις όφελος της οικονομικής μονάδας, και β) Απάτη εις βάρος της οικονομικής μονάδας.

α) Απάτη προς όφελος της οικονομικής μονάδας.

Στην περίπτωση αυτή συντελείται λογιστική απάτη από εσωτερικά στελέχη της επιχείρησης, που στοχεύουν στην ενδυνάμωση της οικονομικής θέσης της οντότητας, ωθούμενοι σε ενέργειες που είτε έχουν ως αποτέλεσμα την υπερεκτίμηση των πωλήσεων και του ενεργητικού τους, είτε αντίθετα την υποτίμηση των δαπανών και των υποχρεώσεών τους. Ουσιαστικά αποτελεί ένα είδος απάτης που απώτατο σκοπό έχει την επίτευξη ενός ανήθικου πλεονεκτήματος με σκοπό την εξαπάτηση ενός τρίτου προσώπου. Σύμφωνα με τον Καζαντζή, στην συγκεκριμένη κατηγορία παρατηρούνται συχνά τα εξής:

- Να πωλούνται ή να εκχωρούνται στοιχεία του ενεργητικού που απεικονίζονται παραπλανητικά.
- Να πληρώνονται παράνομα κυβερνητικοί αξιωματούχοι, να δωροδοκούνται πελάτες ή προμηθευτές, να απολαμβάνουν οικονομικά οφέλη πρόσωπα συμμετέχοντας σε διάφορες παράνομες ενέργειες.
- Ηθελημένα να αλλοιώνονται ή να αποτιμώνται παραποιημένα οι συναλλαγές, τα στοιχεία του ενεργητικού, των υποχρεώσεων ή του εισοδήματος.
- Να πραγματοποιούνται παράνομες οικονομικές δραστηριότητες όπως λ.χ. αυτές που σχετίζονται με παραβίαση κυβερνητικών νομοθετημάτων, κανόνων, κανονισμών ή συμβολαίων.
- Να διενεργείται φορολογική απάτη.

β) Απάτη σε βάρος της οικονομικής μονάδας.

Κατά την εν λόγω περίπτωση, η απάτη διαπράττεται εις βάρος της οικονομικής οντότητας τόσο από εσωτερικούς, όσο και από εξωτερικούς δράστες, των οποίων οι ενέργειες έχουν ως στόχο να ζημιωθεί οικονομικά η οντότητα. Παρακάτω αναφέρονται

χαρακτηριστικά παραδείγματα απάτης του συγκεκριμένου είδους, ανάλογα με την προέλευση των δραστών.³⁰ (Καζαντζής, 2006):

✓ Απάτη σε βάρος της οικονομικής μονάδας από εξωτερικούς δράστες:

Εδώ, γίνεται λόγος για απάτη από προμηθευτές και εργολάβους, τιμολόγηση άνευ παράδοσης εμπορευμάτων ή άνευ παροχής υπηρεσιών, διπλοτιμολόγηση, δωροδοκία των υπαλλήλων από προμηθευτές, δωροδοκία των υπαλλήλων από πελάτες.

✓ Απάτη εις βάρος της οικονομικής μονάδας από εσωτερικούς δράστες:

Στην περίπτωση αυτή περιλαμβάνονται ενέργειες όπως είναι η κλοπή περιουσιακών στοιχείων και η κατάχρηση διαθεσίμων, παραποιήσεις της παρουσίας αποθεμάτων όπως λ.χ. ο χαρακτηρισμός υγιούς αποθέματος ως άχρηστου ή ελαττωματικού, αλλοιώσεις των στοιχείων των τιμολογίων των προμηθευτών καθώς και εικονική τιμολόγηση προμηθευτών.

3.3. ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΑ ΜΟΝΤΕΛΑ ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΩΘΗΣΗΣ ΣΤΗ ΝΟΘΕΥΣΗ ΛΟΓΙΣΤΙΚΩΝ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ

Ο καθηγητής Λογιστικής Zabihollah Rezaee³¹ επιχείρησε στις αρχές του 21^{ου} αιώνα να διατυπώσει ερμηνευτικά την σημασία της διαστρέβλωσης των λογιστικών καταστάσεων, τονίζοντας τις αιτίες αυτές που οδηγούν στην τέλεση μίας τέτοιας εξαπάτησης. Ο Rezaee ανέφερε συγκεκριμένα πως η διαστρέβλωση των οικονομικών καταστάσεων συνιστά μία εσκεμμένη προσπάθεια των εταιρειών προς εξαπάτηση και εξαπάτηση των χρηστών των λογιστικών καταστάσεων και ιδιαίτερα των επενδυτών και των πιστωτών. Οι δράστες που προβαίνουν σε μεθοδεύσεις τέτοιου είδους με βασική πρόθεση να εξαπατήσουν και να παραπλανήσουν δεν είναι άλλοι από τα ανώτατα στελέχη της Διοίκησης της οντότητας, από τους ελεγκτές και τους λογιστές.

---

³⁰ Βλ. Καζαντζής, Χ., (2006), Ελεγκτική και Εσωτερικός Έλεγχος: Μία συστηματική προσέγγιση εννοιών, αρχών και προτύπων, Business Plus, Πειραιάς.

³¹ Βλ. Rezaee, Z. (2005), “Causes, Consequences and Deterrence of Financial Statement Fraud”, *Critical Perspectives on Accounting*, Vol. 16, pg 277-298.

3.3.1. Το μοντέλο CRIME

Καρπός των προσπαθειών του Rezaee είναι η εξέλιξη του μοντέλου “CRIME” που αρχικά δημοσιεύτηκε το 2005 στο έγκριτο ακαδημαϊκό περιοδικό “Critical Perspectives on Accounting”.

Στην έρευνά του ο Rezaee αναφέρεται σε πέντε αλληλεπιδραστικές πτυχές που ερμηνεύουν και είναι υπαίτιες για την υπόσταση νοθευμένων λογιστικών καταστάσεων, οι οποίες είναι ευρέως διαδεδομένοι με το ακρωνύμιο “CRIME” από τις λέξεις Cooks, Recipes, Incentives, Monitoring και End Results.³²

«Cooks» (Μάγειρες)

Το αρχικό γράμμα του ακρωνύμιου CRIME είναι το γράμμα C, από τη λέξη «Cooks» (Μάγειρες). Περιλαμβάνει τα πρόσωπα που συμμετέχουν στην τεχνική της διαστρέβλωσης των λογιστικών καταχωρίσεων. Στην πλειοψηφία των περιπτώσεων, η λογιστική απάτη διενεργείται με την ανάμειξη, καθοδήγηση και ενθάρρυνση ανώτατων διοικητικών στελεχών, όπως προέδρων, διευθυντών, εσωτερικών και εξωτερικών ελεγκτών κτλ. Ωστόσο δεν απουσιάζουν και οι περιστάσεις εκείνες βάσει των οποίων η παραποίηση των λογιστικών καταστάσεων διενεργείται από τα χαμηλότερα κλιμάκια της ιεραρχικής κλίμακας εντός της οικονομικής μονάδας.

«Recipes» (Συνταγές).

Το δεύτερο γράμμα του ακρωνύμιου CRIME είναι το R, από τη λέξη «Recipes» (Συνταγές). Εδώ γίνεται μνεία σε όλες εκείνες τις τεχνικές που επιλέγονται για τη νόθευση των λογιστικών καταχωρίσεων. Περιλαμβάνονται από τις πιο συνήθεις διαδικασίες, όπως η χειραγώγηση των κερδών, μέχρι και πιο επιθετικές, όπως οι εικονικές συναλλαγές.

«Incentives» (Κίνητρα).

Το τρίτο γράμμα του ακρωνύμιου CRIME είναι το γράμμα I, από τη λέξη «Incentives» (Κίνητρα).

---

³² Γαγάνης, Χ., και Ζοπουνίδης, Κ. (2008), *Αναγνώριση Παραποιημένων Λογιστικών Καταστάσεων: Μεθοδολογικό Πλαίσιο και Εφαρμογές*, Κλειδάριθμος, Αθήνα

Εδώ συγκαταλέγονται όλα τα ερεθίσματα και οι συνισταμένες που οδηγούν τους «Μάγειρες» στην αλλοίωση των χρηματοοικονομικών καταστάσεων. Ο Rezaee σημειώνει πως τα οι κινητήριες δυνάμεις για την αφετηρία χρηματοοικονομικής απάτης δεν είναι πάντα οικονομικού, αλλά και ιδεολογικού, εγωκεντρικού ακόμα και ψυχωτικού χαρακτήρα.

Τα εγωκεντρικά είναι υπαρκτά όταν τα διοικητικά στελέχη στοχεύουν με κάθε τρόπο στην ατομική τους ανέλιξη, τα ιδεολογικά συντρέχουν στις περιπτώσεις που τα ηγετικά στελέχη διακατέχονται ούτως ή άλλως από το ιδεολογικό υπόβαθρο να προβαίνουν σε έκνομες πράξεις, τις οποίες διαρκώς 'βαπτίζουν' ως αναγκαίες. Τα ψυχωτικά κίνητρα έχουν να κάνουν με εμμονικές τάσεις των ηγετικών στελεχών στην διάπραξη λογιστικής απάτης.

«Monitoring» (Επίβλεψη).

Το τέταρτο γράμμα του ακρωνύμιου CRIME είναι το γράμμα M, από τη λέξη «Monitoring» (Επίβλεψη).

Η επίβλεψη αφορά στη δυνατότητα εντοπισμού αλλοιωμένων οικονομικών καταστάσεων από τους εσωτερικούς και εξωτερικούς ελεγκτικούς μηχανισμούς. Συγκεκριμένα ο Rezaee αναφέρει ότι η ποιότητα και ο βαθμός ελέγχου μπορούν να συμβάλλουν στον εντοπισμό παραποιημένων λογιστικών καταστάσεων και να λειτουργήσουν προληπτικά. Εξάλλου η ουσιαστική επίβλεψη είτε εσωτερικά από τα ίδια τα στελέχη Διοίκησης είτε από εξωτερικούς ελεγκτές, διαμορφώνει συνθήκες που μειώνουν τις πιθανότητες διάπραξης κάποιας λογιστικής απάτης.

«End Results» (Συνέπειες).

Το τελευταίο γράμμα του ακρωνύμιου CRIME είναι το γράμμα E, από τη λέξη «End Results» (Συνέπειες ή Αποτελέσματα).

Ο εν λόγω παράγοντας εστιάζει στα αποτελέσματα που προκάλεσε στην οικονομική μονάδα και στα στελέχη της η παραποίηση των λογιστικών της καταστάσεων.

Οι συνέπειες αυτές ενδέχεται να είναι καταστροφικές για την επιχείρηση. Ανάμεσα στις πιθανές συνέπειες συμπεριλαμβάνονται η περίπτωση χρεωκοπίας της οντότητας, η περίπτωση κατά την οποία μπορεί να αναστέλλεται η διαπραγμάτευση των μετοχών της στη χρηματιστηριακή αγορά, η περίπτωση μείωσης της τιμής των μετοχών της, η περίπτωση επιβολής υψηλών χρηματικών προστίμων, ενώ σε κάποιες περιπτώσεις

περιλαμβάνονται ακόμα και ποινές φυλάκισης των διοικητικών στελεχών που συμμετέχουν στη νόθευση των οικονομικών δεδομένων και φύλλων της επιχείρησης.

Εικόνα 3. Μοντέλο “CRIME”

3.3.2 Το Μοντέλο 3Cs

Εκτός από το μοντέλο “CRIME”, αξιοσημείωτη είναι και η ανάπτυξη ενός ακόμα μοντέλου που αναπτύχθηκε επίσης από τον Rezaee,³³ μέσω του οποίου επιχειρείται να δοθεί μια επεξήγηση σε σχέση με τη διαδικασία διάπραξης της λογιστικής απάτης. Στο εν λόγω μοντέλο περιλαμβάνονται τρεις μεταβλητές, οι οποίες εφόσον ορθώς αξιολογηθούν, είναι εφικτό να οδηγήσουν στην αποκάλυψη των κινήτρων, των ευκαιριών και της εκλογίκευσης, που κρύβονται πίσω από την απάτη της νόθευσης των χρηματοοικονομικών καταστάσεων μίας επιχείρησης. Οι μεταβλητές αυτές αναλύονται παρακάτω.

- Conditions (Συνθήκες):

Βασικό κίνητρο για απάτη από πλευράς των στελεχών μιας οικονομικής μονάδας είναι οι συνθήκες που πιθανώς επικρατούν, και πιο συγκεκριμένα οι οικονομικές πιέσεις που δέχονται, για να ανταπεξέλθουν σε όλα όσα προσδοκούν οι χρηματοοικονομικοί αναλυτές αναφορικά με τα κέρδη. Χαρακτηριστικό παράδειγμα κατάστασης που ωθεί

³³ Tiscini,R., & Di Donato, F. (2006). The Relation between Accounting Frauds and Corporate Governance Systems: An Analysis of Recent Scandals. Available at SSRN 1086624.

έναν manager στη διάπραξη της απάτης είναι ένα αναποτελεσματικό διοικητικό συμβούλιο.

- **Corporate Structure (Εταιρική Δομή):**

Πρωταρχικό ρόλο στην πρόληψη, ανίχνευση και αντιμετώπιση της λογιστικής απάτης παίζει ένα αποτελεσματικό σύστημα εταιρικής διακυβέρνησης. Στην περίπτωση που υφίσταται ένα τέτοιου είδους σύστημα διακυβέρνησης, τα ανώτατα διοικητικά στελέχη συγκρατούνται από τη διάπραξη μίας λογιστικής απάτης.

- **Choice (Επιλογές):**

Ένα πράγμα που είναι αδιαμφισβήτητο είναι ότι η συμμετοχή σε έκνομες ενέργειες και η πράξη εξαπάτησης αποτελεί ζήτημα ατομικών επιλογών. Για το αν κάποιο άτομο θα προβεί στη διάπραξη μιας λογιστικής εξαπάτησης έχει να κάνει με ποικίλους παράγοντες, όπως για παράδειγμα η απουσία ηθικών αξιών και φραγμών, που θα μπορούσε αναντίρρητα να συγκρατήσει κάποια ηγετικά στελέχη από την τέλεση παράνομων πράξεων.³⁴

3.3.3. Το τρίγωνο της απάτης

Το 1950, ο ερευνητής εγκληματολογίας Donald R. Cressey³⁵ προσπαθώντας να κατανοήσει τις αιτίες που ωθούν κάποια άτομα στη διάπραξη της λογιστικής απάτης, μέσα από συνεντεύξεις που διεξήγαγε με 200 φυλακισμένους, ένοχους για εξαπάτηση, οδηγήθηκε στην κατάληξη ότι σε αριθμό τρία είναι τα βασικά χαρακτηριστικά της λογιστικής απάτης, γνωστά ως το «Τρίγωνο της απάτης». Αυτά είναι η πίεση ή το κίνητρο, η ευκαιρία και η εκλογίκευση.

Κίνητρο ή Πίεση:

Πρόκειται για τις περιστάσεις κατά τις οποίες οι εργαζόμενοι μιας επιχείρησης δέχονται πιέσεις από τα ανώτατα διοικητικά στελέχη, με σκοπό την νόθευση από πλευράς τους των χρηματοοικονομικών καταστάσεων της οντότητας. Τα πιο βασικά κίνητρα και πιέσεις που οδηγούν τους δράστες σε πράξεις λογιστικής απάτης είναι τα εξής:

---

³⁴ Rezaee, Z. (2005), "Causes, Consequences and Deterrence of Financial Statement Fraud", Critical Perspectives on Accounting, Vol. 16, pg 277-298.

³⁵ Cressey, D. R. (1953), Other People's Money. Montclair, NJ: Patterson Smith,

- Ο διαρκής και έντονος ανταγωνισμός ανάμεσα στις επιχειρήσεις, με στόχο να διατηρήσουν και να διογκώσουν το μερίδιο αγοράς στην οποία υπάγονται.
- Η άενη πίεση προκειμένου να επιτευχθούν θετικά οικονομικά αποτελέσματα, με σκοπό να ικανοποιηθούν οι μέτοχοι/επενδυτές και η κεφαλαιαγορά.
- Η ενίσχυση των απολαβών των στελεχών μιας οικονομικής μονάδας, μέσω της εκπλήρωσης του τεθέντων στόχων που είχαν αναλάβει
- Η ταχύρρυθμη ανάπτυξη μιας επιχείρησης, που προκύπτει από την αντίστοιχη άμεση ανάπτυξη του κλάδου δράσης της
- Το οργανόγραμμα διοίκησης μιας επιχείρησης βάσει του οποίου συγκεντρώνονται οι αρμοδιότητες και οι ρόλοι σε συγκεκριμένα πρόσωπα.

Ορισμένες εκ των πιέσεων που συμβάλουν στον προσανατολισμό συνήθως κάποιων στελεχών επιχειρήσεων στη διάπραξη της απάτης παρουσιάζονται στον ακόλουθο Πίνακα:

ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΠΙΕΣΗΣ	
Η ύπαρξη ψύχωσης για την επιτυχία	Η απουσία επίτευξης προαγωγής
Η παρουσία προσωπικών χρεών	Η απουσία δίκαιης μεταχείρισης
Η παρουσία υψηλών ιατρικών δαπανών	Η απουσία σεβασμού στο χώρο εργασίας
Οι απροσδόκητες οικονομικές ανάγκες	Η παρουσία πίεσης εντός από την οικογένεια ή από τον/την σύζυγο
Η υπόσταση προσωπικών οικονομικών απωλειών	Τα ακριβά γούστα

Πίνακας 1. - **Τρίγωνο της Απάτης / Παράγοντες Πίεσης**

Ευκαιρία:

Πρόκειται για τις ευκαιρίες που δίνονται για να διαπραχθεί λογιστική απάτη. Συγκεκριμένα, οι περιστάσεις εκείνες που δημιουργούν ευνοϊκό περιβάλλον στη διάπραξη της λογιστικής απάτης είναι:

- Μη επαρκής εσωτερικός έλεγχος: Η ελλιπής επίβλεψη της λογιστικής λειτουργίας της εταιρείας περιλαμβάνει την απουσία διενέργειας επιτόπιων ελέγχων ή την ανεπαρκή ή περιστασιακή ύπαρξή τους, καθώς και την έλλειψη διαρκούς ενημέρωσης αναφορικά με πρότυπα και κανόνες.

- Αναποτελεσματικότητα της διοικητικής αρχής: Σε περιπτώσεις αδύναμης διοίκησης ενισχύεται η πιθανότητα διάπραξης απάτης από ορισμένα ανώτερα διοικητικά στελέχη, εξαιτίας της πεποίθησής τους περί αδύναμου ελεγκτικού μηχανισμού.
- Πρακτικές ατιμωρησίας: Μια επιχείρηση χωρίς κανόνες λειτουργίας αναφορικά με το πλαίσιο κυρώσεων σε περιπτώσεις εμφάνισης παραβατικών συμπεριφορών, διατρέχει μεγαλύτερο κίνδυνο να υποστεί απάτη σε βάρος της.
- Έλλειψη ηθικής καθοδήγησης και ηγεσίας: Η διοίκηση και τα ηγετικά στελέχη της οικονομικής μονάδας απαιτείται να λαμβάνουν αποφάσεις βάσει ενός κώδικα κανόνων που στηρίζεται σε ηθικές αρχές και αξίες και να αποτελούν θετικά μιμητικά πρότυπα ηθικής συμπεριφοράς και για τους υπόλοιπους εργαζομένους της επιχείρησης.

Οι συνισταμένες εκείνες που δημιουργούν ευκαιρίες προκειμένου να διαπραχθεί απάτη εμφανίζονται παρακάτω:

ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΕΥΚΑΙΡΙΑΣ	
Απουσία αποτελεσματικών εσωτερικών ελέγχων (απουσία καταμερισμού των αρμοδιοτήτων, απουσία ελέγχων στη φυσική τους μορφή, ελλιπής και αναποτελεσματική εποπτεία) Ελλιπής αποτελεσματικότητα του διοικητικού συμβουλίου	Ελλιπής ηθική καθοδήγηση και ηγεσία Εφαρμογή πρακτικών αποφυγής τιμωρητικών μέτρων

Πίνακας 2. - Τρίγωνο της Απάτης / Παράγοντες Ευκαιρίας

Εκλογίκευση:

Ο τελευταίος παράγοντας σχετίζεται με τον χαρακτήρα ορισμένων στελεχών της επιχείρησης. Γίνεται αναφορά σε ένα ή περισσότερα άτομα που δεν έχουν αναστολές στο να διαπράξουν με σκοπιμότητα μία παράνομη πράξη. Υφίσταται εντωμεταξύ και αρκετά μεγάλος αριθμός υπαλλήλων που δεν θα προέβαιναν σε πρακτικές εξαπάτησης ακόμα και αν συνέτρεχε έκτακτη ανάγκη ή μεγάλη ευκαιρία, αφού γι' αυτή τη μερίδα υπαλλήλων η ατομική ηθική και ακεραιότητα κρίνεται ως η πλέον ουσιώδης

περιοριστική παράμετρος που τους αποτρέπει από τη διάπραξη τέτοιων ενεργειών και συμπεριφορών.

Ενδεικτικές συμπεριφορές αυτού του είδους εργαζομένων απορρέουν από την αντίληψη τους ότι δεν είναι ικανοποιητικές οι απολαβές τους, ότι ο φόρτος εργασίας τους είναι εξαιρετικά ογκώδης, αισθάνονται ότι όλοι ενεργούν με τον ίδιο τρόπο, ενώ σημαντικό ρόλο παίζει και ο εφησυχασμός ανωτέρων ιεραρχικά στελεχών, λόγω της εντύπωσης που τους έχει δημιουργηθεί ότι αυτοί είναι αναντικατάστατοι.³⁶ Ορισμένες από τις πρακτικές που ακολουθούν οι υπάλληλοι και οι οποίες είναι συνδεδεμένες με τακτικές εξαπάτησης παρουσιάζονται παρακάτω:

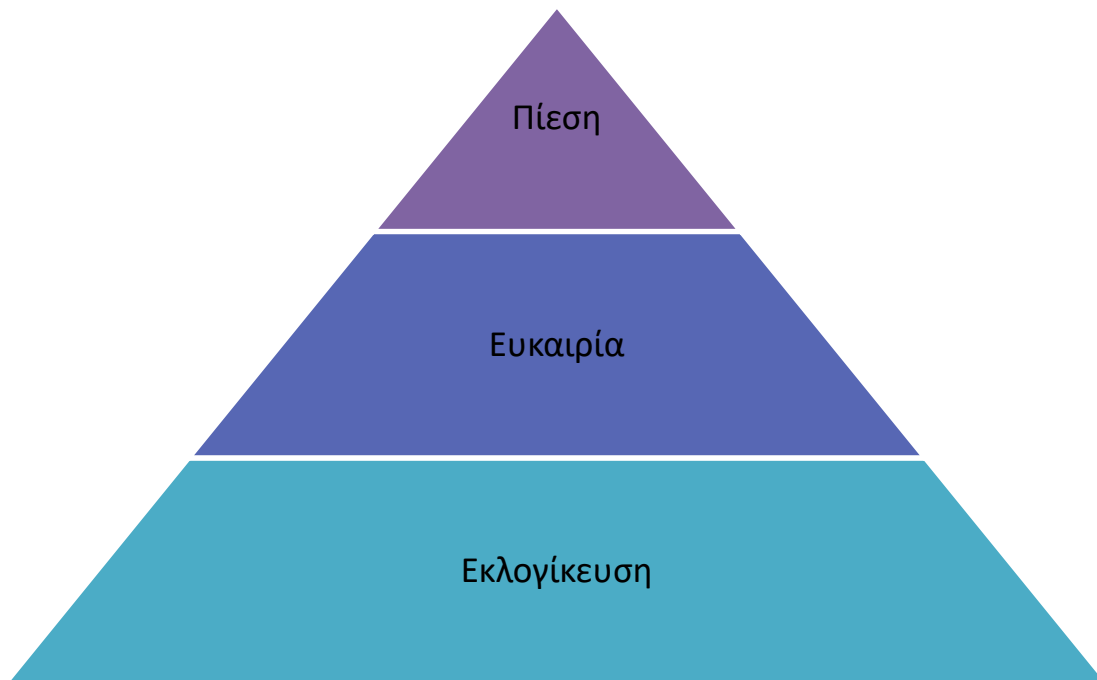
ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΕΚΛΟΓΙΚΕΥΣΗΣ	
Η αντίληψη πως κάποιος δεν αμείβεται καλά.	Η σφοδρή λαχτάρα κάποιου να εκδικηθεί.
Η πεποίθηση ότι κάποιος εργάζεται πολλές περισσότερες ώρες από αυτές που προβλέπονται.	Η πεποίθηση πως τα πάντα σχετίζονται με τη χορήγηση ενός απλού δανείου, το οποίο θα αποπληρωθεί σε σύντομο χρονικό διάστημα.
Η αίσθηση πως και άλλοι υπάλληλοι ενεργούν με τον ίδιο τρόπο.	Η αντίληψη πως δεν θα συμβεί σε κανέναν κάτι κακό.
Η αντίληψη ότι η ανώτερη θέση στην ιεραρχία που κάποιος κατέχει παρουσιάζει τα πλεονεκτήματά της.	Η αντίληψη πως ό,τι γίνεται, γίνεται για καλό.
Ο ελλιπής αυτοσεβασμός ή ηθική.	Η υπόθεση ότι έως ότου καλυτερεύσουν οι συνθήκες, θα πραγματοποιηθούν αποκλειστικά προσωρινού χαρακτήρα ενέργειες.

Πίνακας 3. - Τρίγωνο της Απάτης / Παράγοντες Εκλογίκευσης

Αυτοί οι τρεις παράγοντες είναι απαραίτητοι για να διαπραχθεί η απάτη. Κάποιες εξ' αυτών προϋπάρχουν εντός της επιχείρησης, ενώ άλλες είναι συνυφασμένες με τον

³⁶ Καζαντζής, Χ., (2006), Ελεγκτική και Εσωτερικός Έλεγχος: Μία συστηματική προσέγγιση εννοιών, αρχών και προτύπων, Business Plus, Πειραιάς

χαρακτήρα και τις πεποιθήσεις των ίδιων των ατόμων. Είναι εξαιρετικά ουσιαστικό οι επιχειρήσεις να αναπτύσσουν πρακτικές και ελεγκτικές διαδικασίες, οι οποίες θα λειτουργούν αποτρεπτικά κατά τη διάπραξη τεχνικών απάτης από τους εργαζομένους τους και επιπλέον αποτελεσματικές μεθόδους ανίχνευσης οποιασδήποτε δόλιας δραστηριότητας εάν και εφόσον αυτή προκύψει.

Εικόνα 4. Χαρακτηριστικά του « Τρίγωνου της Απάτης»

3.3.4. Το διαμάντι της απάτης (Fraud Diamond Model)

Το 2004, οι Wolfe και Hermanson,³⁷ παρουσίασαν μία ακόμη εκδοχή στο επονομαζόμενο “Τρίγωνο της Απάτης”, η οποία αναφέρεται στις “Ικανότητες” του απατεώνα (“the fraudster’s capabilities”). Ανέφεραν μάλιστα πως σημαντικό ποσοστό διάπραξης οικονομικής απάτης θα μπορούσε να έχει αποφευχθεί στην περίπτωση που απουσίαζε το κατάλληλο άτομο, το οποίο την κατάλληλη χρονική στιγμή εκμεταλλεύτηκε τις υφιστάμενες ευνοϊκές προς αυτό συνθήκες.

Τα επιμέρους χαρακτηριστικά της συγκεκριμένης πτυχής αναλύονται παρακάτω:

³⁷ Wolfe, D., & Hermanson, D. R. (2004). The Fraud Diamond Considering Four Elements of Fraud. The CPA Journal, 74, 38-42.

- Position/Fuction (Θέση):

Η θέση που έχει αποκτήσει ένα άτομο μέσα σε μια οικονομική μονάδα, του παρέχει κίνητρα και ευκαιρίες στη διάπραξη της απάτης.

- Brain (Μυαλό):

Το κατάλληλο άτομο είναι σε θέση να εντοπίσει και να χρησιμοποιήσει προς δικό του όφελος μία αδυναμία του εσωτερικού ελέγχου

- Confidence/Ego (Αυτοπεποίθηση/Εγωισμός):

Το άτομο που θα προβεί στην διάπραξη της λογιστικής εξαπάτησης διαθέτει μεγάλη εμπιστοσύνη στις ικανότητες του, που τον καθιστούν δυνατό και βέβαιο ότι δεν θα γίνει αντιληπτός ή ότι θα μπορέσει εύκολα να ξεφύγει σε περίπτωση εντοπισμού του.

- Coercion skills (Ικανότητες εξαναγκασμού):

Μόνον ένας «επιτυχημένος» απατεώνας θεωρεί ότι έχει την ικανότητα να αναγκάσει και άλλους να συμμετέχουν στη διάπραξη μίας οικονομικής απάτης ή να αποκρύψουν την απάτη, γεγονός που καταδεικνύει την ύπαρξη ακέραιης εμπιστοσύνης και πίστης στον εαυτό του.

- Effective Lying (Αποτελεσματικό ψέμα):

Το άτομο που διαπράττει μια απάτη δύναται να ψεύδεται με αποτελεσματικό και πειστικό τρόπο, ενώ παράλληλα μπορεί και διαχειρίζεται σταθερά το λόγο του και τους ισχυρισμούς του παραμένοντας συνεπής καθ' όλη τη διάρκεια της επίπλαστης ιστορίας του.

- Immunity to stress (Ανοσία στο άγχος):

Τέτοια άτομα καταφέρνουν και διαχειρίζονται με απόλυτο έλεγχο το άγχος τους. Παρά το γεγονός ότι η διάπραξη της απάτης είναι μία απαιτητική διαδικασία κατά την οποία ελλοχεύει καθημερινά ο κίνδυνος εντοπισμού της, ο δράστης έχει την ικανότητα να ελέγχει πάντα την ψυχραιμία του.

3.4. ΚΙΝΗΤΡΑ ΔΙΑΠΡΑΞΗΣ ΤΗΣ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ ΑΠΑΤΗΣ

Το γιατί μία επιχείρηση προσπαθεί να νοθεύσει τις χρηματοοικονομικές της καταστάσεις είναι ένα ερώτημα που συναντά κανείς αρκετά συχνά στη σχετική βιβλιογραφία. Εξάλλου η εξακρίβωση της γενεσιουργού αιτίας της αλλοίωσης των

λογιστικών καταστάσεων αποτελεί το βασικότερο βήμα για να ανιχνευθεί και να αντιμετωπιστεί η εν λόγω οικονομική απάτη.

Η λογιστική απάτη, ως τεχνική δημιουργήθηκε τόσο για να εξυπηρετηθούν τα συμφέροντα της εκάστοτε επιχείρησης, όσο και για να ικανοποιηθούν οι γενικότεροι όροι λειτουργίας της αγοράς.

Ο Σπαθής³⁸ αναφέρεται επιγραμματικά στην ύπαρξη των παρακάτω κινητήριων συνισταμένων για τη δημιουργία της λογιστικής απάτης.

- ✓ Την πίεση που ασκείται πάνω στα στελέχη των επιχειρήσεων για να επιτευχθούν υψηλότερα κέρδη ή για να αυξηθεί η τιμή της μετοχής.
- ✓ Τις ευκαιρίες οι οποίες δημιουργούνται ως αποτέλεσμα ενός επιεικούς εσωτερικού ελέγχου
- ✓ Τα ατομικά συμφέροντα και οφέλη που παρακινούν στελέχη των επιχειρήσεων να παραποιήσουν τις οικονομικές καταστάσεις για να ικανοποιήσουν τις ατομικές τους φιλοδοξίες και στόχους.

Οι Jurinski και Lippman³⁹ πρεσβεύουν πως οι αιτίες διαστρέβλωσης των οικονομικών καταστάσεων μίας οντότητας δύνανται να ταξινομηθούν βάσει της προέλευσής τους ως εξής:

- Σε αυτά που είναι αποτέλεσμα εξωτερικών πιέσεων, όπως λ.χ. όταν μία επιχείρηση προσπαθεί να επαληθεύσει ή να αμφισβητήσει τις προβλέψεις των οικονομικών αναλυτών
- Σε εκείνα που εκπορεύονται από εσωτερικές πιέσεις, όταν λ.χ. η οικονομική μονάδα ορίζει μη υλοποιήσιμους στόχους,
- Σε εκείνα που πηγάζουν από τον τρόπο λειτουργίας της κεφαλαιαγοράς, όταν λ.χ. τίθεται ως στόχος η έλξη των ενδιαφερόμενων επενδυτών,
- Σε εκείνα που απορρέουν από φιλόδοξες προσδοκίες διοικητικών υπαλλήλων, όταν λ.χ. εγκολπώνονται συστήματα απολαβών που είναι συνυφασμένα με τα κέρδη που έχουν δημοσιευτεί,
- Σε εκείνα που εκπορεύονται από τη φοβία πιθανής χρεωκοπίας και κατάσχεσης της περιουσίας μίας οικονομικής μονάδας, προκειμένου αυτή να αποφύγει την έκθεσή

---

³⁸ Βλ. Σπαθής, Χ. (2002), "Εμπειρική διερεύνηση της παραποίησης οικονομικών καταστάσεων", Λογιστής, τεύχος 50, σελ 1286-1294

³⁹ Βλ. Jurinski, J. and Lippman, E. (1999), "Preventing Financial Fraud", *Strategic Finance*, April 1999, pg 64-67

της και το ενδεχόμενο ανάπτυξης κλίματος δυσπιστίας από την πλευρά των επενδυτών και πιστωτών της.

Παρόμοια ομαδοποίηση έχει επιχειρήσει και ο Καζαντζής⁴⁰ περιγράφοντας αναλυτικά τις αιτίες που έχει μία οικονομική οντότητα για να προχωρήσει σε νόθευση των λογιστικών της καταστάσεων, τα οποία και κατατάσσει σε πέντε κατηγορίες ως εξής:

α. Κίνητρα που πηγάζουν από τη λειτουργία της Κεφαλαιαγοράς

• Η πίεση από τους χρηματοοικονομικούς ερευνητές:

Οι οικονομικοί ερευνητές της αγοράς εργάζονται κυρίως εις όφελος των θεσμικών επενδυτών. Χρησιμοποιούν συγκεκριμένα κριτήρια αξιολόγησης για να προβλέψουν αποτελέσματα για την υπό εξέταση επιχείρηση βασιζόμενοι κυρίως στη δική τους πληροφόρηση, λαμβάνοντας λιγότερο υπόψη τις δημοσιευμένες χρηματοοικονομικές καταστάσεις και περισσότερο διαφορετικά κριτήρια όπως ο κλάδος στον οποίον υπάγεται η επιχείρηση ή η αγορά στην οποία απευθύνεται η εκάστοτε μονάδα.

Τα διοικητικά στελέχη της οντότητας διαστρεβλώνουν οικονομικά δεδομένα με σκοπό να παρουσιάζονται θετικά οικονομικά αποτελέσματα, τα οποία εν τέλει παρουσιάζουν συμφωνία με τα πορίσματα των χρηματοοικονομικών ερευνητών, αφού σε μία διαφορετική περίπτωση η αγορά θα αντιδράσει αρνητικά.

• Η άντληση κεφαλαίων από την Οργανωμένη Αγορά (το Χρηματιστήριο):

Μια οικονομική οντότητα για να είναι σε θέση ν' αντλήσει κεφάλαια από την Οργανωμένη Αγορά (το Χρηματιστήριο), με προνομιακούς όρους γι' αυτήν, θα πρέπει να εμφανίζει σε διαχρονικό επίπεδο κέρδη και επιπλέον ανοδική ροπή των ουσιωδών λογιστικών της μεγεθών (κύκλος εργασιών, κερδοφορία κ.α.). Για να επιτευχθεί κάτι τέτοιο, προβαίνει συχνά πυκνά σε εξωραϊσμό των λογιστικών της καταστάσεων πετυχαίνοντας με τον τρόπο αυτό μεγαλύτερη προσφερόμενη τιμή αγοράς για τις μετοχές της και προσδοκώντας την προσέλκυση νέων μετόχων.

---

⁴⁰ Βλ. Καζαντζής, Χ., (2006), Ελεγκτική και Εσωτερικός Έλεγχος: Μία συστηματική προσέγγιση εννοιών, αρχών και προτύπων, Business Plus, Πειραιάς

- *Ο ανταγωνισμός των οικονομικών μονάδων:*

Σε μια αέναη προσπάθεια μεγαλύτερης διεξόδου και δυναμικής εδραίωσης των οικονομικών μονάδων στον κλάδο δράσης τους, πραγματοποιούνται από μέρους τους τεχνικές νόθευσης των λογιστικών τους καταστάσεων, με σκοπό να παρουσιάζουν όσο το δυνατόν υψηλότερα κέρδη. Βέβαια, σε περιπτώσεις όπου δεν επιθυμείται η προσέλκυση και άλλων ανταγωνιστικών επιχειρήσεων στον ίδιο κλάδο, επιδιώκεται το αντίθετο μέσω των αλλοιωμένων χρηματοοικονομικών τους καταστάσεων, δηλαδή η υποβάθμιση των πραγματικών κερδών που αποκτήθηκαν από τον συγκεκριμένο κλάδο, ώστε να αποθαρρυνθεί η προσέλκυση νέων ανταγωνιστικών επιχειρήσεων.

- *Ο δανεισμός από τραπεζικά και άλλα πιστωτικά ιδρύματα:*

Οι μονάδες είναι υποχρεωμένες να παρουσιάζουν θετικά οικονομικά μεγέθη έτσι ώστε να μπορούν να δανείζονται τα ξένα κεφάλαια που απαιτούνται από τα διάφορα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα για τη λειτουργία και την ανάπτυξή τους. Τρόπος για να επιτευχθεί μία τέτοια συνθήκη είναι να παραποιούν κάθε φορά τα κέρδη τους βάσει των συμφερόντων τους.

- *Οι συγχωνεύσεις και οι εξαγορές επιχειρήσεων:*

Οι οικονομικές μονάδες προσπαθούν να ωραιοποιήσουν την εικόνα τους προς τα έξω για να μπορούν να αποκομίζουν πιο πολλά οφέλη από την στρατηγική επδύσεων που ακολουθούν κάθε φορά. Στην συγκεκριμένη περίπτωση ο εξωραϊσμός των οικονομικών τους στοιχείων προσβλέπει κατά κύριο λόγο στην μεγέθυνση των κερδών των οικονομικών μονάδων, ούτως ώστε η μονάδα να αποκτήσει περισσότερες μετοχές από την συγχώνευση ή ένα υψηλότερο αντίτιμο αντίστοιχα κατά την εξαγορά.

- *Διατήρηση ομαλής τάσης των αποτελεσμάτων:*

Λόγω του ότι τα εξαιρετικά ασταθή και ευκόλως μεταβλητά αποτελέσματα δημιουργούν στους πιστωτές και στους επενδυτές συνθήκες κινδύνου και αστάθειας, μία μονάδα διαθέτει όφελος όταν εφαρμόζει πρακτικές νόθευσης των οικονομικών της μεγεθών, ούτως ώστε να καταφέρει να παρουσιάσει μια περισσότερο ομαλή εικόνα των αποτελεσμάτων αυτών.

- *Η μερισματική πολιτική των επιχειρήσεων:*

Ουσιαστική επιθυμία μιας οικονομικής μονάδας είναι, η διατήρηση των μετοχικών μεριδίων σε βάθος χρόνου από πλευράς μετόχων, γεγονός που επιτυγχάνεται όταν η οικονομική μονάδα παρουσιάζει μια σταθερά αυξανόμενη μερισματική πολιτική. Έχει

δηλαδή ισχυρό κίνητρο η επιχείρηση να αξιοποιήσει μεθόδους επεξεργασίας των οικονομικών της αποτελεσμάτων, προκειμένου να επιτύχει τον σκοπό τούτο.

β. Λόγοι που σχετίζονται με συμβατικές υποχρεώσεις της επιχείρησης

- *Δανειακές Συμβάσεις:*

Οι εταιρείες δεν μπορούν να θέτουν σε κίνδυνο τις πιθανές αρνητικές επιπτώσεις στις σχέσεις τους με τους δανειστές τους. Για το λόγο αυτό, ορισμένες επιχειρήσεις προσφεύγουν σε πλασματική αύξηση των οικονομικών τους μεγεθών, έτσι ώστε να παραπλανούν τους πιστωτές και να μην εμφανίζονται ως επισφαλείς πελάτες προς αυτούς, οι οποίοι αθετούν τους όρους των δανειακών τους συμβάσεων.

- *Αμοιβές της Διοίκησης :*

Η τελική οικονομική επίδοση μιας επιχείρησης, συνδέεται έντονα και επηρεάζει τις αμοιβές των διοικητικών στελεχών, λειτουργώντας συχνά ως κίνητρο βελτίωσης της αποδοτικότητας τους. Επομένως, επιδίωξη των διοικητικών στελεχών είναι η παρουσίαση της βέλτιστης δυνατή εικόνας των καταστάσεων της επιχείρησης. Όταν αυτό δεν επιτυγχάνεται νομίμως, χρησιμοποιούνται μεθοδεύσεις που οδηγούν σε αλλοίωση των οικονομικών αποτελεσμάτων της οικονομικής οντότητας εις όφελός των στελεχών της. Έτσι, σε χρονικές περιόδους όπου η κερδοφορία φθίνει, αυτά νοθεύονται με ανοδικές τάσεις, ενώ σε χρονικές περιόδους με υψηλότερα από το ανώτατο όριο κερδών, πάνω από το οποίο δεν μπορεί να δοθεί επιπρόσθετη αμοιβή, τότε τα κέρδη αυτά νοθεύονται με καθοδική τάση.

γ. Λόγοι σχετιζόμενοι με την συμπεριφορά των διοικητικών στελεχών

- *Διατήρηση της διευθυντικής θέσης ενός manager :*

Η καθιέρωση ενός διευθυντικού στελέχους σε μια εταιρεία, ενισχύεται όταν παρουσιάζονται ικανοποιητικά, κερδοφόρα αποτελέσματα. Όπως είναι προφανές σε αντίθετη κατάσταση ελλοχεύει ο κίνδυνος απόλυσής του ή αντικατάστασής του, κάτι το οποίο μέσω της αλλοίωσης των οικονομικών καταστάσεων μπορεί να αποφευχθεί.

- *Προαγωγές στην ιεραρχική πυραμίδα :*

Μέσω των μεθοδεύσεων της ωραιοποίησης των λογιστικών καταστάσεων, αυξάνονται οι πιθανότητες για κάποια διοικητικά στελέχη να μπορέσουν να αναρριχηθούν υψηλότερα στην ιεραρχική πυραμίδα της εταιρείας.

δ. Λόγοι σχετικοί με το ρυθμιστικό πλαίσιο λειτουργίας των επιχειρήσεων

- *Το ρυθμιστικό πλαίσιο του κλάδου στον οποίον υπάγεται η εκάστοτε οικονομική μονάδα :*

Οι ρυθμιστικές αρχές του κλάδου όπου αναπτύσσει μία οικονομική μονάδα την δραστηριότητά της θέτουν απαιτήσεις και όρια, με τα οποία η επιχείρηση είναι εξαναγκασμένη να συμμορφώνεται στο μέγιστο βαθμό και να τα αποτυπώνει στις οικονομικές της καταστάσεις. Τα παραπάνω στοιχεία συχνά αλλοιώνονται με σκοπό οι αρμόδιες ρυθμιστικές αρχές να τα εγκρίνουν και έτσι να μπορέσουν να συνεχίζουν να δραστηριοποιούνται στον κλάδο που υπάγονται.

- *Οι αντιμονοπωλιακές και άλλες ρυθμίσεις :*

Οι οικονομικές μονάδες επιδιώκουν να αποφευχθεί ο κρατικός οικονομικός έλεγχος προς αυτές για να διαπιστωθεί ή να μην διαπιστωθεί η μονοπωλιακή πολιτική που ακολουθούν. Βάσει των επιδιώξεών τους, αναλόγως προσαρμόζουν με διάφορες μεθοδεύσεις τις οικονομικές τους καταστάσεις.

- *Προσπάθειες φοροδιαφυγής από τις επιχειρήσεις :*

Η συγκεκριμένη κατάσταση αφορά κυρίως τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις, οι οποίες επιδιώκοντας τη μικρότερη δυνατή φορολογική τους επιβάρυνση, παρουσιάζουν μέσω διαφορών τεχνασμάτων μειωμένα κέρδη.

ε. Λόγοι συσχετιζόμενοι με την κουλτούρα της επιχείρησης

- *Βραχυπρόθεσμος προσανατολισμός της επιχείρησης :*

Αποτελεί πολύ συχνό φαινόμενο να δίνεται από μέρους των επιχειρήσεων μεγαλύτερο βάρος στην υλοποίηση βραχυπρόθεσμων στόχων, αποσκοπώντας μέσω λογιστικών μεθοδεύσεων στη βελτίωση της εικόνας των τρεχόντων οικονομικών τους καταστάσεων, διακινδυνεύοντας ωστόσο με αυτό τον τρόπο την απόδοση της επιχείρησης σε μακροχρόνια βάση.

- *Μη ρεαλιστικά υλοποιήσιμοι προϋπολογισμοί και σχέδια δράσης :*

Πολλές οικονομικές μονάδες συντάσσουν συχνά προϋπολογισμούς που δεν είναι ρεαλιστικοί. Μέσω της συγκεκριμένης τακτικής, είτε επιδιώκεται άσκηση πίεσης στα στελέχη προς τη μέγιστη δυνατή απόδοση, είτε δημιουργείται ως αποτέλεσμα της εσφαλμένης ανάγνωσης των τρεχόντων δεδομένων και των συγκυριών του αγοραστικού κοινού στο οποίο απευθύνονται.

Σε κάθε περίπτωση ωστόσο, τα κίνητρα αλλοίωσης των χρηματοοικονομικών καταστάσεων δεν είναι πάντα ευδιάκριτα, καθώς το φαινόμενο είναι αρκετά σύνθετο και θεωρείται ως αποτέλεσμα αμοιβαίας επίδρασης όλων των προμνημονευμένων κινήτρων.⁴¹

Οι Razaee και Riley⁴² έχουν αναφερθεί επίσης στην συνθετότητα του φαινομένου τούτου, τονίζοντας πως τα βασικά αίτια που ωθούν μία οικονομική οντότητα στη διαστρέβλωση των λογιστικών της καταστάσεων είναι ασταθή και εμφανίζουν διαφορές από χώρα σε χώρα. Έτσι στις Η.Π.Α. οι περισσότερες οικονομικές οντότητες νοθεύουν τις οικονομικές τους καταστάσεις για να παραπλανήσουν τους ενδιαφερόμενους επενδυτές, ενώ στην Ευρώπη η νόθευση αυτή ταυτίζεται με τις προσωπικές επιδιώξεις και τις ατομικές ωφέλειες των μετόχων που κατέχουν το πλειοψηφικό πακέτο της οντότητας.

3.5. ΣΥΝΗΘΗ ΤΕΧΝΑΣΜΑΤΑ ΠΑΡΑΠΟΙΗΣΗΣ ΤΩΝ ΛΟΓΙΣΤΙΚΩΝ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ

Η παγκόσμια οικονομική κρίση βάσει των εκθέσεων ελεγκτικών κολοσσών και της Ένωσης Πιστοποιημένων Ελεγκτών κατά της εξαπάτησης, εξωθεί τις οικονομικές μονάδες διαρκώς στη διάπραξη λογιστικών παραποιήσεων στις χρηματοοικονομικές τους καταστάσεις.

Με τα λογιστικά τεχνάσματα και την αλλοίωση των οικονομικών τους στοιχείων, οι επιχειρήσεις παρουσιάζουν μια οικονομική απεικόνιση που δεν είναι πραγματική. Βασικό κίνητρο των πρακτικών αυτών είναι να παραπληροφορήσουν τα ενδιαφερόμενα μέρη (Γενική Συνέλευση, επενδυτές, πιστωτικά ιδρύματα, φορολογικές αρχές κ.α.).

---

⁴¹ Βλ. Καζαντζής, Χ., (2006), Ελεγκτική και Εσωτερικός Έλεγχος: Μία συστηματική προσέγγιση εννοιών, αρχών και προτύπων, Business Plus, Πειραιάς.

⁴² Βλ. Rezaee, Z. and Riley, R. (2010), *Financial Statement Fraud: Prevention and Detection*, Hoboken New Jersey : John Wiley and Sons Inc.

Η διάκριση ωστόσο ανάμεσα στις νόμιμες και στις έκνομες τεχνικές διαστρέβλωσης καθίσταται δύσκολα ευδιάκριτη, αφού τις περισσότερες φορές είναι μη ορατά τα όρια μεταξύ νομιμότητας και απάτης, καθώς πολύ συχνά αυτά τα δύο αλληλεπικαλύπτονται.⁴³ Όποια μέθοδο κι αν ακολουθεί μία επιχείρηση προκειμένου να νοθεύσει τα αριθμητικά της αποτελέσματα, αυτή έχει εφαρμογή στις λογιστικές της καταστάσεις και πιο ειδικά:⁴⁴

- **Στον Ισολογισμό:** είτε αυξάνοντας τα στοιχεία του Ενεργητικού είτε μειώνοντας τις υποχρεώσεις του Παθητικού.
  - **Στην Κατάσταση Αποτελεσμάτων Χρήσης:** αυξομειώνοντας τα έσοδα και τα έξοδα εξόδων με στόχο την μεταβολή της κερδοφορίας της οντότητας.
  - **Στην Κατάσταση Ταμειακών Ροών:** αυξάνοντας τις ταμειακές ροές της οντότητας με στόχο να εμφανιστεί καλύτερευση της ρευστότητας.
- Βάσει του Jones, οι μέθοδοι διαστρέβλωσης των οικονομικών καταστάσεων διαχωρίζονται σε πέντε κατηγορίες:
- Όσες οδηγούν σε αύξηση των εσόδων της οικονομικής οντότητας.
  - Όσες οδηγούν σε μείωση των εξόδων της οντότητας.
  - Όσες οδηγούν σε αύξηση της εκτιμητέας αξίας στοιχείων της περιουσίας της οντότητας.
  - Αυτές που οδηγούν σε μείωση της αξίας των υποχρεώσεων της επιχείρησης.
  - Αυτές που οδηγούν σε αύξηση των ταμειακών ροών της επιχείρησης.

---

⁴³ Βλ. Jones, M. (2011), "*Creative Accounting, Fraud and International Accounting Scandals*", John Wiley & Sons.

⁴⁴ Βλ. Φίλιος, Β. (2003), *Δημιουργική Λογιστική*, Σύγχρονη Εκδοτική, Αθήνα

3.5.1. ΠΑΡΑΠΟΙΗΣΗ ΛΟΓΙΣΤΙΚΩΝ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ ΜΕΣΩ ΑΥΞΗΣΗΣ ΤΩΝ ΕΣΟΔΩΝ

- **ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ ΕΣΟΔΩΝ ΠΡΙΝ ΤΗΝ ΠΡΑΓΜΑΤΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥΣ**

Το πιο βασικό ζήτημα στην απεικόνιση των εσόδων είναι ποια χρονική στιγμή ακριβώς θα αναγνωριστούν. Βάσει της αρχής της υλοποίησης των εσόδων, το έσοδο θα πρέπει να καταχωρείται το χρονικό σημείο κατά το οποίο το προϊόν αλλάζει κυριότητα και εφόσον πληρωθεί το τίμημα στον προγενέστερο κάτοχό του.⁴⁵ Η καταστρατήγηση αυτής της λογιστικής αρχής πραγματοποιείται όταν η επιχείρηση αναγνωρίζει το έσοδο πριν καν ολοκληρωθεί η πώληση. Ωστόσο, πάρα πολλές επιχειρήσεις καταστρατηγούν την εν λόγω αρχή, καταχωρώντας έσοδα πριν ακόμα αυτά γίνουν δεδουλευμένα.⁴⁶ Βάσει του Dooley⁴⁷ ο ετεροχρονισμός κατά την αναγνώριση του εσόδου είθισται να διενεργείται προς την ολοκλήρωση μίας ουσιαστικής λογιστικής χρήσης, όταν η οντότητα καταβάλει προσπάθειες να υλοποιήσει τα αριθμητικά αποτελέσματα που έχει θέσει.

Η επιχείρηση οφείλει να τηρεί την βασική αρχή της αυτοτέλειας των χρήσεων, όπως και την αρχή του συσχετισμού εσόδων και εξόδων. Θα πρέπει δηλαδή τα έσοδα και έξοδα, τα οποία συσχετίζονται με την τρέχουσα χρήση να συμπεριλαμβάνονται σε αυτή και όσα αφορούν στην επόμενη χρήση να εμφανίζονται σε μεταβατικούς λογαριασμούς. Επίσης, μία επιχείρηση οφείλει να αναγνωρίσει εκτός των εσόδων που έλαβαν χώρα εντός της χρήσης και τα έξοδα, τα οποία έχουν να κάνουν με την υπό εξέταση χρήση. Μία παράτυπη ενέργεια, η οποία καταδεικνύει νόθευση είναι η απεικόνιση εξόδων σε άλλη χρήση με συνέπεια να διογκωθούν μεν τα κέρδη σε μία χρήση, αλλά να μειωθούν στην επόμενη.

---

⁴⁵ Βλ. Νεγκάκης, Χ., και Ταχυνάκης, Π. (2017), *Ελεγκτική-Εσωτερικός Έλεγχος. Θεωρία και Εφαρμογές*, Αειφόρος Λογιστική, Θεσσαλονίκη

⁴⁶ Βλ. Μπαράλεξης, Σ. (2001), "Η Άσκηση της Επινοητικής Λογιστικής από τις Ελληνικές Επιχειρήσεις", *Λογιστής*, τεύχος 569, σελ. 1109-1119

⁴⁷ Βλ. Dooley, D. V. (2002), "Financial fraud: Accounting theory and practice", *Fordham Journal of Corporate*.

- **CHANEL STUFFING**

Στον αγώνα που καταβάλουν οι οντότητες να μεγεθύνουν τις πωλήσεις τους αξιοποιούν το λογιστικό κόλπο γνώριμο στη βιβλιογραφία ως «Channel Stuffing». Βάσει αυτού του τεχνάσματος, η επιχείρηση προσβλέπει στην αύξηση των πωλήσεων της στο τέλος περιόδων αναφοράς με στόχο να επηρεάσει τους πελάτες της σε αγορά μεγαλύτερου αριθμού προϊόντων, με στρατηγικές όπως εκπτώσεις και προσφορές. Με την τακτική αυτή επιτυγχάνεται τεχνητή αύξηση των πωλήσεων και των επιπέδων των κερδών, αφού αποπροσανατολίζονται όσοι αξιοποιούν τις οικονομικές καταστάσεις. Βάσει του Laurens Debo, ⁴⁸ το «Channel Stuffing» έχει βραχυπρόθεσμη επίδραση στα κέρδη, δίχως όμως να επιφέρει αληθινή αξία στην οντότητα ενώ της προκαλεί ταυτόχρονα μακροπρόθεσμα κόστη.

- **SIDE AGREEMENTS**

Ένα παρόμοιο με το παραπάνω τέχνασμα είναι η μέθοδος «Side Agreements» (συμφωνίες ανάμεσα στους εμπλεκόμενους). Σύμφωνα με αυτό οι οικονομικές μονάδες επιδιώκουν να αλλοιώσουν τα έσοδά τους προσφέροντας διάφορες διευκολύνσεις στους πελάτες, με στόχο να τους επηρεάσουν. Τέτοια διευκόλυνση είναι συνήθως η τεχνική υποστήριξη και τα δωρεάν μεταφορικά έξοδα.

- **ΧΕΙΡΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΔΑΝΕΙΩΝ ΩΣ ΠΩΛΗΣΕΙΣ**

Διαφορετική μέθοδος διόγκωσης του τζίρου είναι όταν οι οικονομικές οντότητες προβαίνουν σε δανεισμό των πελατών τους και αυτοί έπειτα αγοράζουν από τις εν λόγω επιχειρήσεις, ώστε να εμφανίζεται πλασματική αύξηση των πωλήσεών τους. ⁴⁹

- **ΣΥΜΒΑΣΕΙΣ ΑΝΤΑΛΛΑΓΗΣ**

Μεταξύ των άλλων, οι επιχειρήσεις κάνουν χρήση διαφόρων χρηματοοικονομικών προϊόντων, όπως οι συμβάσεις ανταλλαγής υποχρεώσεων (swaps) έτσι ώστε να αλλοιωθεί η εικόνα της κερδοφορίας τους. Προβαίνουν σε ανταλλαγή λ.χ. χρεογράφων

---

⁴⁸ Βλ. Lai, G., Debo, L., and Nan, L. (2011), "Channel stuffing with short-term interest in market value", Management science, pp.332-346

⁴⁹ Βλ. Φύλιος, Β. (2003), *Δημιουργική Λογιστική*, Σύγχρονη Εκδοτική, Αθήνα

με διάφορες οικονομικές μονάδες, εμφανίζοντας τη συναλλαγή αυτή ως πώληση, με απώτατο στόχο την αύξηση των εσόδων τους. Αξιοσημείωτο είναι το παράδειγμα της Enron, η οποία προέβαινε σε ανταλλαγή χρεογράφων αξίας 500 εκατ. δολαρίων με την Qwest το 2001 και τα εμφάνιζε ως πώληση.⁵⁰

- **ΑΥΞΗΣΗ ΤΟΚΩΝ ΕΙΣΠΡΑΚΤΕΩΝ**

Οι τόκοι και τα μερίσματα από επενδύσεις συνιστούν πολύ ουσιαστικό έσοδο για τις διάφορες οντότητες. Οι επενδύσεις δύναται να σχετίζονται ή με διάφορα χρεόγραφα όπως λ.χ. τα ομόλογα, ή με καταθετικούς λογαριασμούς σε πιστωτικά ιδρύματα.

Οι επιχειρήσεις δύναται να εφαρμόζουν μεθόδους διαστρέβλωσης των λογιστικών καταστάσεων, επενδύοντας σε προϊόντα σε συνάλλαγμα με στόχο να επωφελούνται από τις συναλλαγματικές ισοτιμίες. Χαρακτηριστικό είναι το παράδειγμα της βρετανικής αεροπορικής εταιρίας Polly Peck, η οποία προέβαινε σε δανεισμό με πολύ χαμηλό επιτόκιο σε ρήτρα ελβετικού φράγκου και εν συνεχεία προχωρούσε σε επένδυση σε πιστωτικό ίδρυμα στην γειτονική Τουρκία σε νόμισμα τούρκικου δηναρίου με πολύ υψηλό επιτόκιο κερδίζοντας τεράστια ποσά μέσω αυτής της επένδυσης.⁵¹

---

⁵⁰ Βλ. Fusaro, P.C. & Miller, R.M. (2002), *What went wrong at Enron: Everyone's Guide to the Largest Bankruptcy in U.S. History*, Wiley

⁵¹ Βλ. Jones, M. (2011), *"Creative Accounting, Fraud and International Accounting Scandals"*, John Wiley & Sons.

3.5.2. ΠΑΡΑΠΟΙΗΣΗ ΛΟΓΙΣΤΙΚΩΝ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ ΜΕΣΩ ΜΕΙΩΣΗΣ ΤΩΝ ΕΞΟΔΩΝ

- **ΑΠΟΘΕΜΑΤΑ**

Τα αποθέματα συνιστούν έναν σημαντικό λογαριασμό που επέχει θέση δεσπόζουσας σημαντικότητας για την απεικόνιση των λογιστικών καταστάσεων και επιδρά τόσο στον Ισολογισμό όσο και στην Κατάσταση Αποτελεσμάτων Χρήσης δια μέσω του κόστους πωληθέντων. Στον λογαριασμό «αποθέματα» συμπεριλαμβάνονται τα εμπορεύματα, τα έτοιμα προϊόντα, τα ημιτελή, τα υποπροϊόντα και τα υπολείμματα, οι πρώτες και βοηθητικές ύλες, τα ανταλλακτικά αναλώσιμα υλικά και τα υλικά συσκευασίας. Στη λήξη κάθε χρήσης οι οικονομικές οντότητες έχουν την υποχρέωση να καταγράφουν και να αποτιμούν τα αποθέματά τους όπως ορίζεται από την ισχύουσα νομοθεσία.

Οι Γαγάνης & Ζοπουνίδης ⁵² τονίζουν πως τα αποθέματα έχουν συμμετοχή κατ' ελάχιστο 22% στη διαστρέβλωση των οικονομικών δεδομένων στις καταστάσεις.

Παρακάτω αποτυπώνονται οι πιο συνήθεις μέθοδοι αλλοίωσης των λογιστικών καταστάσεων λόγω αποτίμησης των αποθεμάτων:

- Η αποτίμηση των πιο παλαιών αποθεμάτων της οντότητας σε τιμή απόκτησής των και όχι στην πλέον ελάχιστη τιμή πώλησής των. Δια μέσω αυτής της μεθόδου, οι οντότητες παρουσιάζουν θετικό πρόσημο, εφόσον αποφεύγεται η καταχώριση ζημιών ενώ ταυτόχρονα διογκώνουν και τα δεδομένα του Ισολογισμού τους μέσω της εύρεσης ενός τελικού αποθέματος μεγαλύτερης αξίας από αυτό που πραγματικά είναι.
- Η μεταβολή των μεθόδων βάσει των οποίων αποτιμούνται τα αποθέματα από πλευράς κάποιων οικονομικών μονάδων αντιβαίνει με τα όσα μνημονεύονται στην αρχή της συνέπειας, βάσει της οποίας κύριο χαρακτηριστικό των χρηματοοικονομικών καταστάσεων πρέπει να είναι σταθερότητα και η ομοιομορφία τους.

---

⁵² Βλ. Γαγάνης, Χ., και Ζοπουνίδης, Κ. (2008), *Αναγνώριση Παραποιημένων Λογιστικών Καταστάσεων: Μεθοδολογικό Πλαίσιο και Εφαρμογές*, Κλειδάριθμος, Αθήνα

- Η μη πραγματική μείωση του τελικού αποθέματος με σκοπό να αυξηθεί το κόστος των πωληθέντων προϊόντων με στόχο την παρουσίαση μειωμένων κερδών.

- **ΚΕΦΑΛΑΙΟΠΟΙΗΣΗ ΔΑΠΑΝΩΝ**

Δημοφιλής είναι και η μέθοδος της κεφαλαιοποίησης εξόδων, όπως λ.χ. τα έξοδα έρευνας και ανάπτυξης και οι τόκοι πληρωτέοι. Η εν λόγω τακτική έχει αξιοποιηθεί σε περιπτώσεις παγκοσμίως διαδεδομένων εταιρικών σκανδάλων, όπως είναι αυτό της WorldCom.

- **ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟΙ ΠΡΟΒΛΕΨΕΙΣ**

Ο λογαριασμός «προβλέψεις» για τα κατ' εκτίμηση μελλοντικά έξοδα καθώς και οι προβλέψεις για επισφαλείς απαιτήσεις είναι δύο διαφορετικοί λογαριασμοί προβλέψεων που αξιοποιούνται έτσι ώστε να περιοριστούν οι δαπάνες και να διογκωθεί η Καθαρή Θέση της οντότητας. Οι επιχειρήσεις δηλαδή συχνά μειώνουν τις «Προβλέψεις για επισφαλείς Πελάτες» ή και δεν τις παρουσιάζουν καθόλου, έτσι ώστε να μην καταγράφεται ζημία στην Κατάσταση Αποτελεσμάτων Χρήσης, όπως αποδεικνύεται και από σχετική έρευνα που διεξήγαγε ο οικονομολόγος ερευνητής Hanol Lee⁵³ σε επιχειρήσεις στη Ν. Κορέα.

- **ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟΙ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΩΝ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΩΝ**

Η καταβολή φόρων είναι ένα ουσιώδες έξοδο για τις οντότητες, συνεπώς ο περιορισμός του ποσού που προκύπτει από τον φόρο που πρέπει να αποδοθεί βοηθά τις επιχειρήσεις να παρουσιάζουν αυξημένα έσοδα στις χρηματοοικονομικές τους καταστάσεις. Ο περιορισμός του εν λόγω εξόδου τελείται με τη βοήθεια διαφόρων επιμέρους τακτικών, βάσει του εν ισχύ κάθε φορά νομοθετικού πλαισίου σε σχέση με τις φοροαπαλλαγές, το ποσοστό φορολογίας εισοδήματος, τις δωρεές κ.α. Καθίσταται δεδομένο ότι οι επιχειρήσεις αναζητούν διαρκώς τακτικές φοροαπαλλαγών και οι φοροτεχνικοί δημιουργούν μεθοδεύσεις που συνδράμουν στον περιορισμό της φορολόγησης στα όρια βέβαια που επιτρέπει ο νομοθέτης.⁵⁴

---

⁵³ Βλ. Lee, H. A. (2016), Allowance for uncollectible accounts as a tool for earnings management: Evidence from South Korea, *International Journal of Accounting and Information Management*, 24(2), 162-184

⁵⁴ Jones, M. (2011), "Creative Accounting, Fraud and International Accounting Scandals", John Wiley Sons.

- **ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟΣ «ΑΠΟΣΒΕΣΕΙΣ»**

Ο λογαριασμός «Αποσβέσεις» συνιστά έξοδο το οποίο δεν παρουσιάζεται στα ταμειακά διαθέσιμα, αλλά συνυπολογίζεται για να γίνει επιμερισμός του κόστους πάγιων στοιχείων του ενεργητικού εντός των χρήσεων. Υφίστανται αρκετές τακτικές αποσβέσεων και από το ποια εν τέλει θα επιλεγεί, διαφοροποιείται η ωφέλιμη ζωή που έχει το πάγιο. Επομένως, με την επιμήκυνση της ωφέλιμης ζωής του παγίου, το ύψος των αποσβέσεων μπορεί και κατανέμεται σε περισσότερα έτη, οδηγώντας σε μείωση των εξόδων αποσβέσεων κατ' έτος. Επομένως και μέσω των αποσβέσεων, οι οντότητες μπορούν και αξιοποιούν τις δυνατότητες που τους παρέχονται από την ισχύουσα κάθε φορά νομοθεσία ⁵⁵

3.5.3. ΠΑΡΑΠΟΙΗΣΗ ΛΟΓΙΣΤΙΚΩΝ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ ΜΕΣΩ ΑΥΞΗΣΗΣ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ ΤΟΥ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟΥ

- **ΠΑΓΙΑ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ**

Μία μέθοδος που χρησιμοποιείται για να αλλοιώνονται οι οικονομικές καταστάσεις είναι η διαχείριση των πάγιων περιουσιακών στοιχείων, των αποσβέσεων τους ή των προβλέψεων υποτίμησης και ανατίμησης της αξίας τους κυρίως όταν πρόκειται για πάγια περιουσιακά στοιχεία που δεν τίθεται ζήτημα απόσβεσης των.

Τα πάγια περιουσιακά στοιχεία απεικονίζονται στον Ισολογισμό στην καθαρή λογιστική τους αξία. Αυτό σημαίνει κόστος κτήσης αφαιρουμένων των αποσβέσεων, όπως και στην Κατάσταση Αποτελεσμάτων Χρήσης μέσω των αποσβέσεων που θεωρούνται ως δαπάνη. Οποιαδήποτε νόθευσή αυτών στοχεύει στην παραποίηση του συνόλου του ενεργητικού και των κερδών μέσω της Κατάστασης Αποτελεσμάτων Χρήσης και τελικώς όλης της λογιστικής απεικόνισης της οντότητας. Ουσιαστική αλλοίωση της λογιστικής εικόνας μίας οικονομικής μονάδας δημιουργείται και μέσω της διαστρέβλωσης ουσιαστικών δεικτών της Χρηματοοικονομικής Επιστήμης όπως είναι ο δείκτης ROI (Return of Investment), οι δείκτες ρευστότητας και οι δείκτες κεφαλαιακής διάρθρωσης.

---

⁵⁵ Βλ. Shahid, M. & Ali, H. (2016), Influence of Creative Accounting on Reliability and Objectivity of Financial Reporting (Factors Responsible for Adoption of Creative Accounting Practices in Pakistan), Journal of Accounting and Finance in Emerging Economies, 2(2), 75-82

Δημοφιλής τακτική αλλοίωσης των αριθμών στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις αποτελεί η διάθεση περιουσιακών στοιχείων, η αποτίμηση των οποίων γίνεται τακτικά στο ιστορικό τους κόστος, οδηγώντας με τον τρόπο αυτό στην απουσία καταγραφής διαπιστωμένων κερδών ή ζημιών.⁵⁶

- **ΑΥΞΗΣΗ ΑΪΛΩΝ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑΚΩΝ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ**

Στα άυλα περιουσιακά στοιχεία συγκαταλέγονται η φήμη και η πελατεία, τα διπλώματα ευρεσιτεχνίας και διάφορα στοιχεία που προσδίδουν αξία στην οντότητα, δίχως ωστόσο αυτά να δύνανται να αποτιμηθούν με έναν φυσικό τρόπο. Όπως γίνεται αντιληπτό, η μέτρηση άυλων περιουσιακών στοιχείων δεν είναι αντικειμενική και γι' αυτή την αιτία αποτελεί κίνητρο αξιοποίησης τεχνασμάτων που συμβάλλουν στην εμφάνιση παραποιημένων λογιστικών καταστάσεων με απώτατο στόχο την αύξηση της αξίας του ενεργητικού.⁵⁷

Επιπροσθέτως, η υπεραξία που προκαλείται σε μία οντότητα ως αποτέλεσμα διαφόρων εξαγορών και συγχωνεύσεων συνιστά άλλη μία μέθοδο που αλλοιώνει τα λογιστικά μεγέθη των οικονομικών μονάδων. Η μεγέθυνση της υπεραξίας επιφέρει την διόγκωση των στοιχείων του ενεργητικού και αφού οι ισχύουσες διατάξεις επιτρέπουν στις επιχειρήσεις σχετική ευελιξία στον τρόπο που καταγράφεται και αποτιμάται η υπεραξία, οι επιχειρήσεις εκμεταλλεύονται αυτό το περιθώριο που τους παρέχεται επ' ωφελεία τους. Πολύ ουσιαστικό συνάμα είναι το γεγονός πως η υπεραξία δεν προϋποθέτει αποσβέσεις.

---

⁵⁶ Βλ. Παρασκευόπουλος, Π.Δ. (2008), *Λογιστική Οργάνωση των Επιχειρήσεων*, Interbooks, Αθήνα.

⁵⁷ Βλ. Burgstahler, D. C., and Eames, M. J. (2003). "Earnings management to avoid losses and earnings decreases: are analysts fooled?" *Contemporary Accounting Research*, pp. 253-294.

3.5.4. ΠΑΡΑΠΟΙΗΣΗ ΛΟΓΙΣΤΙΚΩΝ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ ΜΕΣΩ ΜΕΙΩΣΗΣ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΩΝ

- **ΕΙΚΟΝΙΚΕΣ ΣΥΝΑΛΛΑΓΕΣ ΜΕ ΣΥΝΔΕΔΕΜΕΝΑ ΜΕΡΗ**

Συνδεδεμένα μέρη θεωρούνται οι θυγατρικές και οι συγγενείς οντότητες. Για να μειωθούν οι υποχρεώσεις σε τέτοιες περιπτώσεις, αυτό ολοκληρώνεται μέσα από συναλλαγές της μητρικής εταιρίας με τα συνδεδεμένα μέρη. Ουσιαστικά όλο αυτό είναι συνυφασμένο με μεθόδους χρηματοδότησης των επιχειρήσεων, οι οποίες προσδίδουν αξία στο ενεργητικό τους, χωρίς να διογκώνονται και οι υποχρεώσεις.

Η επέκταση της ενιαίας αγοράς, η προσθήκη μελών της ΕΕ, η παύση μεθόδων ελέγχου στα σύνορα των τελωνειακών αρχών, οι τεχνολογικές καινοτομίες, η επιτάχυνση και απλοποίηση διαδικασιών, εκτόξευσαν ταχύτητα σε αριθμό τις ενδοκοινοτικές συναλλαγές, κάνοντας πολύ ευκολότερη την παρουσία πλασματικών συναλλαγών.

Το να εκδίδονται και να λαμβάνονται εικονικά στοιχεία είθισται να σχετίζεται με συναλλακτικές πράξεις με χώρες του εξωτερικού και βασικότερα από και προς τα κράτη - μέλη της ΕΕ, λαμβανομένου υπόψη του αδιάκοπα διογκωμένου αριθμού ενδοκοινοτικών συναλλαγών και των ευκαιριών ανεμπόδιστης παραβίασης των σχετιζόμενων κειμένων νομοθετικού περιεχομένου και νόμων.

Το τέχνασμα των εικονικών συναλλαγών εφαρμόζεται είτε προς ανυπόστατες είτε προς συγγενικές ή θυγατρικές επιχειρήσεις, βάσει του οποίου η μητρική εταιρία προμηθεύεται εμπορεύματα ή πρώτες ύλες από τις θυγατρικές, διογκώνοντας έτσι το κόστος πωληθέντων και εμφανίζοντας πολύ χαμηλότερα έσοδα, τα οποία της διασφαλίζουν αυτομάτως ελάφρυνση στη φορολογία.⁵⁸

Μέσω της καταχώρησης πλαστών τιμολογίων και αναγνώρισης εικονικών πωλήσεων από τις επιχειρήσεις κατά την τρέχουσα χρήση, νοθεύεται ο ισολογισμός και η κατάσταση αποτελεσμάτων χρήσης της οικονομικής οντότητας.

Οι περισσότερες παράνομες ενέργειες σε σχέση με ενδοκοινοτικές συναλλαγές κυρίως ως προς τον ΦΠΑ πραγματοποιούνται δια των ακόλουθων μηχανισμών:

- Εικονικές ενδοκοινοτικές παραδόσεις εμπορευμάτων σε άλλο κράτος - μέλος της ΕΕ χωρίς τη χρέωση ΦΠΑ στο εκδιδόμενο τιμολόγιο. Πρόκειται κατ' ουσία για εικονικές εξαγωγές σε τρίτες χώρες (εκτός ΕΕ), όπου γίνεται χρήση αλλοιωμένων εγγράφων

---

⁵⁸ Βλ. Rezaee, Z. (2005), "Causes, Consequences and Deterrence of Financial Statement Fraud", *Critical Perspectives on Accounting*, Vol. 16, pg 277-298.

(διασαφήσεις). Στην συγκεκριμένη περίπτωση λόγω της ύπαρξης των συνόρων με τις τρίτες χώρες, υφίστανται νοθευμένα παραστατικά εξαγωγής με μη νόμιμες σφραγίδες και παράνομα παραστατικά μεταφοράς. Ο σκοπός, δηλαδή να εκπέσουν του ΦΠΑ τα προς εξαγωγή εμπορεύματα με στόχο τη διοχέτευσή τους εν συνεχεία στην εσωτερική αγορά, ή στη μαύρη αγορά μέσω αλλοιωμένων τιμολογίων, δεν αλλάζει ποτέ. Στις ενδοκοινοτικές παραδόσεις τα εμπορεύματα δηλώνονται θεωρητικά πως η παράδοσή τους γίνεται σε άλλο Κράτος - Μέλος (ως ενδοκοινοτική παράδοση οπότε και απαλλάσσονται του ΦΠΑ), ενώ πρακτικά και πραγματικά έχουν διοχετευτεί εντός της χώρας δίχως να έχει εκδοθεί φορολογικό παραστατικό και χωρίς να απεικονίζονται τα ακαθάριστα έσοδα.

- Ενδοκοινοτικές αποκτήσεις εμπορευμάτων από άλλο Κράτος - Μέλος, οι οποίες είτε δεν καταγράφονται στα βιβλία, είτε δεν παραμένουν αδήλωτες στις οικείες δηλώσεις, είτε δηλώνονται με παραποιημένη αξία.
- Απάτη τύπου "Καρουζέλ" ή κυκλική απάτη. Στην περίπτωση αυτή μετακυλύεται ο φόρος εισροών ανάμεσα σε διαδοχικές πωλήσεις πωλήσεων της μιας οντότητας προς την άλλη. Αξιοποιούνται δηλαδή κυκλικά κάποιες εικονικές οντότητες, όπου λαμβάνουν μέρος τα ίδια πρόσωπα και εν τέλει μερικά ή μερικές εξ' αυτών αποφεύγουν την απόδοση του αναλογούντος φόρου και αφανίζονται.
- Προκειμένου οι συναλλακτικές πράξεις μεταξύ των συνδεδεμένων μερών να είναι όσο το δυνατό πιο ξεκάθαρες, αναπτύχθηκε το Διεθνές Λογιστικό Πρότυπο 24 από την Επιτροπή Διεθνών Λογιστικών Προτύπων (IASB), που εξαναγκάζει τις οικονομικές μονάδες να δημοσιοποιούν στις λογιστικές τους καταστάσεις τις συναλλακτικές πράξεις με τις θυγατρικές και συγγενείς εταιρίες.⁵⁹ Αξιοσημείωτο είναι το παράδειγμα της Satyam στην Ινδία, η οποία αξιοποιούσε 327 συνδεδεμένες εταιρίες, με σκοπό τη διενέργεια εικονικών συναλλαγών.⁶⁰

---

⁵⁹ Βλ. Grant Thornton (2016), Διεθνή Πρότυπα Χρηματοοικονομικής Αναφοράς I.F.R.S. Αναλυτική παρουσίαση, 4η αναθεωρημένη και πλήρως επικαιροποιημένη έκδοση

⁶⁰ Βλ. Bhasin, M.L. (2016β), Creative Accounting Scam at Satyam Computer Limited: How the Fraud Story Unfolded?, Open Journal of Accounting, 5(4), 57-81

- **TRANSFER PRICING**

Σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 19 του ν. 2523/1997 ορίστηκε ρητώς ότι τα φορολογικά παραστατικά, όπου έχει αναγραφεί αξία μεγαλύτερη από την πραγματική (υπερτιμολόγηση) λογίζονται ως εικονικά, κατά το τμήμα της υπερβάλλουσας αξίας, ενώ ανακριβή θεωρούνται τα φορολογικά στοιχεία, όπου έχει αναγραφεί αξία κατώτερη από την πραγματική (υποτιμολόγηση).⁶¹

Η τακτική των υπερτιμολογήσεων-υποτιμολογήσεων στη διεθνή βιβλιογραφία ορίζεται ως transfer pricing, ο ορισμός του οποίου βασίζεται στην εφαρμογή εικονικών τιμών συναλλαγών εντός ενός ομίλου οικονομικών μονάδων, όταν οι τιμές των προϊόντων ή υπηρεσιών που ανταλλάσσονται έχουν απόκλιση από εκείνες που θα είχαν ισχύ στην ελεύθερη αγορά, εφόσον οι συναλλαγές διεξάγονταν ανάμεσα σε ανεξάρτητες επιχειρήσεις.

Η σημασία του ορισμού «transfer price» από λογιστικής απόψεως αναφέρεται ως το ποσό χρέωσης από τη μία πλευρά μίας οντότητας για ένα προϊόν ή μια υπηρεσία που παρέχεται σε μία άλλη πλευρά της ίδιας οντότητας.

Η τακτική αυτή θέτει ως βασική επιδίωξη τον περιορισμό της ολικής σε διεθνές επίπεδο φορολογικής επιβάρυνσης του ομίλου όταν διενεργούνται μεταξύ των οργανισμών του εμπορικές συναλλαγές, η οποία τελεσφορεί κατά τη μετακίνηση της φορολογητέας βάσης από το κράτος που διαθέτει τον υψηλότερο φορολογικό συντελεστή εταιρικών κερδών σε εκείνον που διαθέτει τον χαμηλότερο μέσω του καθορισμού πλασματικών υπέρ ή υποτιμημένων χρεώσεων μεταξύ των οντοτήτων του ομίλου.

Ειδικότερα, η προκείμενη μέθοδος ακολουθείται από τις πολυεθνικές επιχειρήσεις για να μεταφερθούν κέρδη από την μητρική προς κάποια θυγατρική ή το αντίστροφο, με απώτερο στόχο τα κέρδη αυτά να φορολογηθούν στη χώρα που έχει το ευνοϊκότερο φορολογικό καθεστώς ως προς τον συντελεστή φορολογίας των εταιρικών κερδών.

Έτσι λ.χ. μπορεί μία πολυεθνική επιχείρηση να διαθέτει θυγατρικές στη Γαλλία και στην Ιρλανδία και να έχει προγραμματίσει την προμήθεια α' υλών από τις Η.Π.Α. σε

---

⁶¹ Βλ. την παρ. 4 του άρθρου 19 του ν. 2523/1997 όπως το άρθρο 19 καταργήθηκε με την παρ.1 του νέου άρθρου 71 του Ν.4174/2013 (ΦΕΚ Α' 170/26-07-2013), όπως αυτό προστέθηκε με το άρθρο 8 του Ν.4337/2015 (ΦΕΚ Α' 129/17-10-2015) και σύμφωνα με το άρθρο 23 ισχύει από 17/10/2015 και μετά.

ένα συγκεκριμένο ποσό π.χ. 100.000 € αποστέλλοντας την ποσότητα αγοράς στην Ιρλανδία. Αφού προστεθεί ένα επιπλέον ποσό π.χ. 25.000 €, το προϊόν που αγοράστηκε τιμολογείται και αποστέλλεται μέσω της θυγατρικής εταιρίας στην Ιρλανδία στη θυγατρική εταιρία στην Γαλλία με κόστος προσαυξημένο με το επιπλέον ποσό των 25.000 € που έχει ήδη προστεθεί. Με τον τρόπο αυτό 25.000 € από τα κέρδη που η γαλλική εταιρία θα δήλωνε στις λογιστικές της καταστάσεις μεταφέρθηκαν να φορολογηθούν στην Ιρλανδία, όπου ο φορολογικός συντελεστής είναι χαμηλότερος μόλις 16 %. Ανάλογες περιπτώσεις συμβαίνουν και με τις δαπάνες management, marketing, know how κ.λ.π.

Το ζήτημα αυτό έχει σε βάθος χρόνου απασχολήσει τις φορολογικές αρχές σε παγκόσμια κλίμακα, εφόσον προκαλεί συρρίκνωση των φορολογικών κερδών. Η Έ.Ε. λαμβάνοντας υπόψη τις παραπάνω περιπτώσεις φροντίζει για τη διενέργεια πολυμερών ελέγχων τους οποίους χρηματοδοτεί στα πλαίσια του προγράμματος fiscalis, όπου μία χώρα μέλος της Ε.Ε. μπορεί να υποβάλει πρόταση για ταυτόχρονη διενέργεια πολυμερούς ελέγχου στη μητρική και στις θυγατρικές της. Επιπλέον υφίσταται η δυνατότητα υποβολής αιτήματος αμοιβαίας συνδρομής προς τις φορολογικές αρχές του άλλου κράτους μέλους προκειμένου αυτό να λάβει την πληροφόρηση (Π.χ. η Ιρλανδία).

Πέραν της ύπαρξης χαμηλού φορολογικού συντελεστή, έχει παρατηρηθεί πολυεθνικές να μεταφέρουν τα κέρδη τους σε χώρες όπου η συχνότητα, ή η ποιότητα των φορολογικών ελέγχων υπολείπεται και πάσχει.

Στην Ελλάδα σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 50, Ν. 4174/2013, ορίζεται ρητά ότι οι οντότητες που πραγματοποιούν ενδοομιλικές συναλλακτικές πράξεις, αναγκάζονται να υποβάλουν στοιχεία για να τεκμηριώσουν τις ενδοομιλικές συναλλαγές όταν αυτά ζητηθούν από φορολογικά ελεγκτικά στελέχη κατ' εντολή ελέγχου. Στην περίπτωση που εντοπιστεί κατά τη διάρκεια του φορολογικού ελέγχου η ανυπαρξία τήρησης ή η απουσία επαρκούς τήρησης των στοιχείων τεκμηρίωσης, τότε επιβάλλεται ειδικό πρόστιμο. Επιπλέον όταν τα νομικά πρόσωπα υλοποιούν διεθνείς συναλλαγές με συνδεδεμένα πρόσωπα με διαφορετικούς όρους από αυτούς που θα ίσχυαν με κάποιον τρίτο, τότε οι συναλλαγές αυτές γίνονται αποδεκτές μόνο στον βαθμό που δεν μειώνουν τον καταβλητέο φόρο. Αρμόδια υπηρεσία για τον έλεγχο διεθνών ενδοομιλικών συναλλαγών είναι το Κ.Ε.ΜΕ.ΕΠ.

Μάλιστα, σύμφωνα με το άρθρο 23 ιγ' Ν. 4174/2013, τα έξοδα που καταβάλλονται σε οντότητα που έχει την έδρα της σε χώρα με την οποία δεν υφίσταται συνεργασία ή που υπόκειται σε ευνοϊκή φορολογική νομοθεσία, δεν αναγνωρίζονται.

Με τους προαναφερθέντες τρόπους οι φορολογικές διοικήσεις των κρατών προσπαθούν να αμβλύνουν το φαινόμενο της φοροδιαφυγής που δημιουργείται μέσω της παραποίησης των λογιστικών καταστάσεων.

- **ΜΕΓΕΘΗ ΕΚΤΟΣ ΙΣΟΛΟΓΙΣΜΟΥ**

Τα μεγέθη εκτός Ισολογισμού αφορούν περιουσιακά δεδομένα ή υποχρεώσεις που δεν απεικονίζονται εντός του Ισολογισμού. Στη συγκεκριμένη περίπτωση η εκάστοτε οικονομική οντότητα προβαίνει σε επιλογές αποφυγής αποκαλύψεων των μεγεθών του Ισολογισμού τα οποία καθιστούν σε δυσχέρεια την οικονομική κατάσταση της εταιρείας με απώτατο στόχο να ενισχυθούν εικονικά τα κέρδη και η χρηματοοικονομική θέση της εταιρίας. Για τον λόγο τούτο επιλέγεται ή να μην αποκαλυφθούν καθόλου οι μακροχρόνιες υποχρεώσεις από το Παθητικό του Ισολογισμού, είτε να εξαφανιστούν τα ενσώματα πάγια από το Ενεργητικό για να αποφευχθεί ο υπολογισμός των αποσβέσεων.

Για την εφαρμογή τέτοιων μεθοδεύσεων χρησιμοποιούνται εταιρείες ειδικού σκοπού. Η μητρική εταιρία δύναται να ιδρύσει μία θυγατρική και δια της πώλησης να απορροφηθούν από την θυγατρική τα οικονομικά μεγέθη που αποφεύγει να παρουσιάσει η μητρική στα οικονομικά της βιβλία και στοιχεία, για να μην επιβαρυνθεί η οικονομική θέση της μητρικής. Ταυτόχρονα επιτυγχάνεται για την μητρική επιχείρηση αύξηση των κερδών μέσω της πώλησης και ταυτόχρονη μείωση των εξόδων από την απουσία διενέργειας αποσβέσεων.

- **ΑΝΑΤΑΞΙΝΟΜΗΣΗ ΞΕΝΩΝ ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ ΩΣ ΙΔΙΑ ΚΕΦΑΛΑΙΑ**

Μία εκ των μεθόδων με την οποία χρηματοδοτούνται οι επιχειρήσεις με ξένα κεφάλαια είναι η σύναψη ομολογιακών δανείων. Βάσει της κείμενης νομοθεσίας αναγνωρίζονται τέσσερις κατηγορίες δανείων και μία εξ' αυτών αφορά τα ομολογιακά δάνεια με ομολογίες που μπορούν να γίνουν μετατρέψιμες. Με στόχο να περιορίσουν τις υποχρεώσεις τους οι οικονομικές οντότητες αξιοποιούν το λογαριασμό Ίδια Κεφαλαία, καταγράφοντας εντός αυτού μετατρέψιμα ομολογιακά δάνεια. Η διόγκωση των Ιδίων

Κεφαλαίων και ο περιορισμός του χρέους, περιορίζουν τις δυνατότητες μόγλευσης και ενισχύουν την πιστοληπτική ικανότητα των εκάστοτε οικονομικών οντοτήτων.⁶²

- **ΜΑΚΡΟΧΡΟΝΙΕΣ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ**

Οι μακροχρόνιες υποχρεώσεις είναι αυτές που δύνανται να τακτοποιηθούν και μετά τη λήξη της επόμενης χρήσης, ενώ οι βραχυχρόνιες υποχρεώσεις είναι εκείνες που προσδοκάται να διευθετηθούν έως τη λήξη της τρέχουσας χρήσης ή που τις διατηρεί η οικονομική οντότητα για εμπορικές επιδιώξεις.⁶³ Η σημαντικότητα διάκρισης των υποχρεώσεων μίας οικονομικής οντότητας σε μακροχρόνιες και σε βραχυχρόνιες καθρεφτίζεται στον λογαριασμό Ισολογισμού δια των δεικτών ρευστότητας που μετρούν σε βραχύ ορίζοντα την οικονομική κατάσταση μίας οντότητας και τον βαθμό που αυτή δύνανται να ανταπεξέλθει σε βραχυχρόνιο ορίζοντα στους απέναντι στους πιστωτές της. Χαρακτηριστική τεχνική διαστρέβλωσης των οικονομικών μεγεθών μίας οικονομικής μονάδας κρίνεται αυτή κατά την οποία μία επιχείρηση αθετεί την οικονομική της δέσμευση να αποπληρώσει ένα μακροχρόνιου δάνειο, χωρίς ωστόσο να καταγράφεται ορθώς η υποχρέωση της δηλαδή να αποτυπώνεται στις βραχυχρόνιες υποχρεώσεις αντί των μακροχρόνιων.

---

⁶² Βλ. Aivazian, A., Ge, Y. & Qiu, J. (2005), The impact of leverage on firm investment: The Canadian evidence, *Journal of Corporate Finance*, 11, 277-291

⁶³ Βλ. Νεγκάκης, Χ., και Ταχυνάκης, Π. (2017), *Ελεγκτική-Εσωτερικός Έλεγχος. Θεωρία και Εφαρμογές*, Αειφόρος Λογιστική, Θεσσαλονίκη

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο

ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΠΑΡΑΠΟΙΗΣΗΣ ΛΟΓΙΣΤΙΚΩΝ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ

4.1. ΟΙ ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΣΤΟΝ ΔΗΜΟΣΙΟ ΤΟΜΕΑ

Οι επιπτώσεις και το κόστος από την αλλοίωση των λογιστικών καταστάσεων είναι πολλαπλές και ανυπολόγιστες. Η απάτη και παραπλάνηση που προκαλείται ως απόρροια των αλλοιωμένων χρηματοοικονομικών καταστάσεων πληγώνει την εθνική οικονομία, αντιτίθεται στην ανάπτυξη, επιδρά αρνητικά και αλλοιώνει τις ηθικές αξίες και αρχές, και κατ' επέκταση φαλκιδεύει το δημοκρατικό πολίτευμα και τους θεσμούς. Τα επακόλουθα της νόθευσης των λογιστικών καταστάσεων των επιχειρήσεων είναι ιδιαίτερα σοβαρές και τις συναντάει κανείς τόσο σε οικονομικό όσο και σε κοινωνικό επίπεδο.⁶⁴ Οικονομικές οντότητες, οι οποίες δεν θα έπρεπε να χρηματοδοτηθούν, τελικά ευκόλως χρηματοδοτούνται. Συνέπεια ενός τέτοιου γεγονότος είναι να βλάπτεται η ορθολογική λειτουργία της Δημόσιας Διοίκησης, να συντελείται κατασπατάληση πόρων και στις περισσότερες των περιπτώσεων αυτές οι οντότητες να τίθενται σε καθεστώς πτώχευσης αφήνοντας απλήρωτους τους εργαζομένους και τους προμηθευτές όπως να δημιουργούν επισφάλειες προς τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, από τα οποία έλαβαν χρηματοδότηση.

Ως αποτέλεσμα όλων αυτών διογκώνεται η ανεργία, φθίνει η ενεργός ζήτηση για δημόσια και ιδιωτικά αγαθά και υπηρεσίες και έτσι δημιουργείται ένας φαύλος και καταστροφικός κύκλος.

Συνοψίζοντας, γίνεται πλέον αντιληπτό πως η κρατική εξουσία θα πρέπει επιτέλους να ενδυναμώσει την ανεξαρτησία του ορκωτού ελεγκτή - λογιστή αλλά και γενικότερα τους μηχανισμούς εταιρικής διακυβέρνησης και εσωτερικού και εξωτερικού ελέγχου, για να αποφεύγονται στο μέλλον οικονομικές κρίσεις όπως αυτή που βιώνουμε σήμερα. Η απώλεια εσόδων για τον κρατικό μηχανισμό ως αποτέλεσμα των παραποιημένων χρηματοοικονομικών καταστάσεων των επιχειρήσεων μετακυλύεται από την κυβέρνηση στους πολίτες περιορίζοντας κατά πολύ τα εισοδήματά τους και επιπλέον τους πόρους και τις επενδύσεις με άμεσο αποτέλεσμα να επηρεάζεται αρνητικά η οικονομική μεγέθυνση, να φθείρεται η ποιότητα των παρεχόμενων δημοσίων υπηρεσιών και να απαξιώνονται έτσι οι λειτουργίες της Δημόσιας Διοίκησης. Επιπλέον

---

⁶⁴ Πατατούκας, Κ., & Παπάκης, Ν. Άρθρο «Η ωραιοποίηση των ισολογισμών βλάπτει σοβαρά», Κέρδος, 13.11.2011

τα μειωμένα κρατικά φορολογικά έσοδα οδηγούν με τη σειρά τους σε περιορισμένη δυνατότητα χρηματοδότησης των κρατικών δαπανών από διάφορα ευρωπαϊκά κονδύλια αλλά και σε δυσκολίες να ελεγχθεί το δημόσιο χρέος. Αυτό έχει ως επακόλουθο να καταφεύγει η κρατική μηχανή σε διαφορετικούς τρόπους αποκόμισης εισροών όπως τα δυσβάστακτα για τους περισσότερους Έλληνες μέτρα φορολογίας που έχουν εφαρμοστεί από το έτος 2010 έως και σήμερα.⁶⁵

4.2. ΟΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΣΕ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ

Οι επιπτώσεις των νοθευμένων οικονομικών καταστάσεων των επιχειρήσεων σε οικονομικό επίπεδο είναι αναπόφευκτες δημιουργώντας τεράστια κόστη τόσο στην εθνική οικονομία όσο και στις επιχειρήσεις.

Σε επίπεδο εθνικής οικονομίας το φαινόμενο αυτό συνεπάγεται κατάχρηση των λιγοστών κρατικών πόρων του κράτους και ασυλλόγιστη δαπάνη του δημοσίου χρήματος, σε περιπτώσεις π.χ. που παρανόμως χορηγούνται επιστροφές Φ.Π.Α. ή που λανθασμένα φοροαπαλλάσσονται επιχειρήσεις μέσω των μεθοδεύσεων και τεχνασμάτων που αυτές εφαρμόζουν όταν συντάσσουν τις χρηματοοικονομικές τους καταστάσεις. Ακόμα, πλήττεται η φερεγγυότητα ενός κράτους και όλο αυτό συνιστά αντικίνητρο για τους επενδυτές, καθώς αυξάνονται τα λειτουργικά κόστη, ο κίνδυνος και η ανασφάλεια. Εν τέλει, υπονομεύεται η πίστη των πολιτών στο πολιτικό σύστημα και στο θεσμικό πλαίσιο και ως συνέπεια όλων αυτών κλονίζεται το κράτος δικαίου, με αναρίθμητες ακολουθούμενες κοινωνικοπολιτικές αρνητικές επιδράσεις.

Στην Ελλάδα οι μέχρι πρότινος μεθοδεύσεις επιχειρήσεων ως προς την αλλοίωση των χρηματοοικονομικών τους καταστάσεων είχαν στόχο κυρίως να περιοριστούν τα κέρδη τους και αντιστοίχως η φορολόγησή τους μέσω αύξησης των εξόδων τους. Αφότου εισήχθησαν ωστόσο πολλές επιχειρήσεις στο χρηματιστήριο και με την αυξανόμενη ενασχόληση των επενδυτών με αυτό, οι προσπάθειές τους εστιάζονται σε τρόπους αύξησης των εσόδων τους και στην ταχεία ανάπτυξή τους, η οποία θα οδηγήσει στην αύξηση των κερδών.

Στην περίπτωση που κάτι τέτοιο δεν μπορεί να επιτευχθεί, αρκετές εταιρείες καταφεύγουν στη νόθευση των οικονομικών τους δεδομένων μέσω παρεμβάσεων στα λογιστικά τους βιβλία.

---

⁶⁵ <https://www.fpress.gr/oi-eidikoi/story/57116/aitia-kai-synepeies-tis-forodiatygis> (πρόσβαση: 11-06-2023)

Τα αποτελέσματα τέτοιων παραποιήσεων επηρεάζουν με αρνητικό τρόπο την οικονομία επηρεάζοντας δυσμενώς την οικονομική άνθηση της χώρας.⁶⁶ Με τον όρο οικονομική άνθηση λογίζεται η αύξηση του συνολικού προϊόντος αλλά και ουσιώδεις αλλαγές στις κοινωνικές δομές και πιο ειδικά στο θεσμικό και τεχνολογικό πλαίσιο, μέσα στο οποίο ολοκληρώνεται η παραγωγή και η διανομή του συνολικού προϊόντος. Κάποιες από αυτές τις ουσιώδεις αλλαγές είναι η καλύτερευση των δεξιοτήτων, η ενίσχυση της ποιότητας ζωής, η βελτίωση της διανομής του εισοδήματος και η διείσδυση αποτελεσματικών τεχνικών παραγωγής. Είναι βέβαιο ότι η ανάπτυξη αναχαιτίζεται από τεχνάσματα λογιστικής απάτης όταν ένα υποσύνολο οικονομικών οντοτήτων διαστρεβλώνει τις λειτουργίες του κράτους, τους όρους του ανταγωνισμού και δημιουργεί ευκαιρίες παράνομου πλουτισμού.

Λόγω της ύπαρξης τέτοιων φαινομένων εμφανίζονται μειωμένα έσοδα στο κράτος με αποτέλεσμα οι φορολογικές αρχές να μην εισπράττουν τους ορθούς αναλογούντες φόρους, τέλη ή οφειλές. Με σκοπό λοιπόν το κράτος να συλλέγει πόρους που έχει στερηθεί λόγω της φοροδιαφυγής ως συνέπεια τέτοιων πρακτικών και μεθοδεύσεων, προβαίνει σε πρόσθετες φορολογικές επιβαρύνσεις για τα φυσικά και νομικά πρόσωπα. Οι πρόσθετες αυτές επιβαρύνσεις συντελούν στην διόγκωση της εισοδηματικής ανισότητας και της ένδειας, αφού μετακυλύεται το κόστος όσων εσόδων δεν εισπράχθηκαν σε άλλους φορολογούμενους.

Οι λογιστικές απάτες οδηγούν παράλληλα έμμεσα και σε περιορισμό των δημοσίων δαπανών. Έτσι, δαπάνες που σχετίζονται με τομείς όπως είναι η υγεία, η παιδεία, και η δικαιοσύνη εμφανίζουν έκδηλη συρρίκνωση.

Για τις ξένες επενδύσεις, η απάτη συνεπεία νοθευμένων καταστάσεων των επιχειρήσεων συνιστά ένα αναπτυξιακό πρόβλημα εφόσον κάνει την εμφάνισή του ένα αυξημένο κόστος συναλλαγών (transaction cost), κόστος σε χρήμα, σε χρόνο και σε αυξημένο επιχειρηματικό κίνδυνο. Για τον συνετό επενδυτή το κόστος αυτό είναι μη διαχωρίσιμο, καθώς ο «υγιής» επιχειρηματίας δεν θέλει και δεν δύναται να λαμβάνει μέρος σε ένα παιχνίδι ανταγωνισμού με ασαφείς και διαστρεβλωμένους όρους κατά το οποίο δεν επικρατεί ο πιο αποδοτικός, αλλά ο πιο επιδέξιος σε παιχνίδια διαπλοκής και

---

⁶⁶ Βλ. Κολλιντζάς, Τρ., Ντέλλας, Χ.,1998. Διαφθορά, Οικονομική Ανάπτυξη και Διανομή του Εισοδήματος, σε Αλεξάνδρα Νικολοπούλου (Επιμ), Κράτος και Διαφθορά, Εκδόσεις Ι.Σιδέρης, Αθήνα, σ.σ. 176-177.

διαφθοράς. Για τον λόγο τούτο, έχει παρατηρηθεί ότι σε χώρες που παρουσιάζουν υψηλό δείκτη φοροδιαφυγής δεν υλοποιούνται πέραν από απειροελάχιστες επενδύσεις με ξένα κεφάλαια.. Κάτι τέτοιο βέβαια έχει ως συνέπεια να περιορίζονται προοπτικές ανάπτυξης μίας χώρας. Ως αιτία όλων αυτών των καταστάσεων με πολλαπλές δυσκολίες λόγω γραφειοκρατικών διαδικασιών και σε συνδυασμό και με το μη σταθερό φορολογικό πλαίσιο, καθίσταται ορατή και η απουσία έλξης για εγχώριες επενδύσεις. Η φοροδιαφυγή ως αποτέλεσμα του υπό εξέταση φαινομένου μπορεί να καταστεί τροχοπέδη για τους ιδιώτες επενδυτές, την επιχειρηματικότητα και την καινοτομία λόγω της επισφάλειας των δικαιωμάτων των ιδιοκτητών και του υψηλού κινδύνου των επενδυτών. Επίσης, υπονομεύεται η οικονομική ανάπτυξη και η κοινωνική πρόοδος, φθείρονται οι δημοκρατικοί θεσμοί και η κοινωνική συνοχή, προσβάλλεται ο θεμιτός και αποδοτικός ανταγωνισμός ζημιώνοντας τους έντιμους επιχειρηματίες και μετακυλώντας το ποσό των διαφυγόντων φορολογικών εσόδων σε αύξηση της τιμής που κοστίζει το προϊόν ή η υπηρεσία για τον καταναλωτή και στην αντίστοιχα υποβαθμισμένη ποιότητα αυτών. ⁶⁷

Σε επίπεδο επιχείρησης, πλήττεται η φήμη της οικονομικής οντότητας, προκαλούνται ποινικές επιπτώσεις και άλλοι νομικοί κίνδυνοι και οικονομική ζημιά που μπορεί να περιλαμβάνει από την περίπτωση επιβολής προστίμων έως και την πτώχευση της επιχείρησης, αυξάνεται το κόστος λειτουργίας της επιχείρησης, πλήττεται η προσήλωση και η εμπιστοσύνη του προσωπικού, διαμορφώνεται κακή νοοτροπία και κουλτούρα και προκαλείται αποκλεισμός από ενδεχόμενες ευκαιρίες που θα είχε η επιχείρηση. Επιπλέον, τέτοια φαινόμενα στρεβλώνουν το περιβάλλον της εκάστοτε επιχείρησης και προκαλούν αθέμιτο ανταγωνισμό.

Εν κατακλείδι οι επιπτώσεις του ζητήματος της αλλοίωσης των καταστάσεων των επιχειρήσεων συνεπάγεται τεράστιες επιπτώσεις σε οικονομικό επίπεδο αφού βλάπτεται ο υγιής ανταγωνισμός, υποθάλπεται η φοροδιαφυγή και η εισφοροδιαφυγή, αποθαρρύνονται οι επενδυτές, δημιουργείται αρνητική επίδραση στην απασχόληση και επιβαρύνονται οι φορολογούμενοι. Εν τέλει όλο αυτό λειτουργεί επιβαρύνοντας τους φτωχούς πολίτες και βάλλει τους περισσότερο ευάλωτους.

---

⁶⁷ Βλ. Αργυρόπουλος Ηλίας, Η Ιδιωτική και Δημόσια Διαφθορά ως Έγκλημα Αθέμιτου Ανταγωνισμού- Μία προσέγγιση υπό το πρίσμα των επιχειρηματικών συναλλαγών, Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα 2006

4.3. ΟΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΣΕ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ

Το κοινωνικό κόστος που προκύπτει μέσω της φοροδιαφυγής και της εισφοροδιαφυγής ως συνέπεια νοθευμένων οικονομικών καταστάσεων από πλευράς κάποιων επιχειρήσεων επιφέρει αρνητικές συνέπειες στο σύνολο της κοινωνίας διότι επιδρά αρνητικά στη λειτουργία της οικονομίας πλήττοντας το μέλλον του κράτους. Μόνοι κερδισμένοι είναι αυτοί που φοροδιαφεύγουν και μόνιμα ηττημένοι όσοι για πολλά χρόνια εκτός των δικών τους υποχρεώσεων καλούνται να πληρώσουν τα χρέη εκείνων που αποκρύπτουν εσκεμμένα κέρδη και έσοδα ή νοθεύουν τη χρηματοοικονομική τους εικόνα με διάφορα άλλα τεχνάσματα προκειμένου να χρηματοδοτηθούν από το ελληνικό δημόσιο. Σε κοινωνικό επίπεδο και υπό αυτές τις προϋποθέσεις δημιουργείται το συναίσθημα της αδικίας στους πολίτες. Διογκώνονται οι κοινωνικές ανισότητες, αυξάνεται η φτώχεια και υποβαθμίζεται η ποιότητα της ζωής. Οι υφιστάμενες κοινωνικές ανισότητες που προκαλούνται δημιουργούν με τη σειρά τους ώριμο έδαφος για να αναπτυχθεί το οργανωμένο έγκλημα, η βία και η τρομοκρατία. Τα συγκεκριμένα φαινόμενα θίγουν αδιαμφισβήτητα τα ανθρώπινα δικαιώματα και ανατρέπουν ολόκληρη τη συνοχή της κοινωνίας μας.

4.4. ΟΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΣΕ ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ

Η απάτη και παραπλάνηση που προκαλείται ως απόρροια των νοθευμένων χρηματοοικονομικών καταστάσεων από ορισμένες επιχειρήσεις επιφέρει ανισότητες στον επιχειρηματικό στίβο και καθιστά τις νομοταγείς επιχειρήσεις μη ανταγωνιστικές συρρικνώνοντάς δραματικά την οικονομική τους ανάπτυξη.

Η ύπαρξη τέτοιων φαινομένων και η απουσία δραστικών προσπαθειών από πλευράς του κράτους προς αντιμετώπιση και καταπολέμηση μίας τέτοιας παθογένειας, υπονομεύουν την δημοκρατία και τους θεσμούς παραβιάζοντας τις αρχές της δημοκρατίας με πρωταρχική την αρχή της ισότητας, την αρχή του κράτους δικαίου και του κοινωνικού κράτους, απειλούν τη χρηστή διακυβέρνηση και αποδυναμώνουν τους θεσμούς του κράτους. Το αίσθημα εμπιστοσύνης των πολιτών στο πολιτικό σύστημα και στους θεσμούς τίθεται σε αμφισβήτηση και έτσι ως συνέπεια αυτού πλήττεται το κράτος δικαίου με πολυάριθμες περαιτέρω κοινωνικοπολιτικές συνέπειες.

Η έλλειψη αυτή της πίστης των πολιτών στο κράτος και στους θεσμούς δημιουργεί αμφισβήτηση της νομιμοποίησης του πολιτικού συστήματος με συνέπεια να κινδυνεύει η ίδια η δημοκρατία. Τα κυριότερα λοιπόν χαρακτηριστικά των πολιτικών επιπτώσεων

που μπορούν να προκαλέσουν τέτοιου είδους ατιμώρητες λογιστικές απάτες είναι: αγανάκτηση των πολιτών, συναίσθημα ανυπαρξίας της εμπιστοσύνης τους στις κομματικές παρατάξεις, επιφυλακτικότητα απέναντι στην κυβέρνηση, αμφιβολία σχετικά με τη νομιμότητά της, απαξίωση των δημοκρατικών θεσμών, αδυναμία να μπορούν διοχετεύονται αποτελεσματικά οι κοινωνικές πιέσεις μέσω της πολιτικής διαδικασίας, ισχυροποίηση των ακραίων πολιτικών παρατάξεων και πολιτική υπονόμευση.

4.5. ΟΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΣΤΗ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗ

Παρά το γεγονός ότι υφίστανται νόμοι που θα έπρεπε να συμβάλουν στη δραστική αντιμετώπιση και στην καταπολέμηση φαινομένων απάτης από κάποιες οικονομικές οντότητες που νοθεύουν τις λογιστικές τους καταστάσεις και διαστρεβλώνουν την πραγματική χρηματοοικονομική τους κατάσταση, παρατηρείται σε έντονο βαθμό η ανεπάρκεια της δικαιοσύνης να αντιμετωπίσει αποτελεσματικά τα ως άνω αναφερόμενα φαινόμενα. Η πολυνομία καθίσταται τελικά μειονέκτημα ως προς την καταπολέμηση τέτοιων φαινομένων, οι κυρώσεις και τα πρόστιμα κατά τη διαπίστωση φορολογικών αδικημάτων είναι αρκετές φορές έκδηλα επεικείς ενώ υφίστανται περιπτώσεις κατά τις οποίες οι ίδιοι οι δικαστικοί λειτουργοί τίθενται -μετά από καταγγελίες- λόγω παράνομων πράξεων τους (π.χ. χρηματισμοί) στην κρίση πειθαρχικών συμβουλίων, με αποτέλεσμα την πλήρη αταξία και τη διαφύλαξη της λογιστικής απάτης από την ίδια τη δικαιοσύνη.

Αξίες απαράβατες όπως η δικαιοσύνη, η ελευθερία και η προάσπιση των ανθρώπινων δικαιωμάτων γίνονται θυσία στο βωμό της επίτευξης κέρδους. Όταν η διαφθορά, η διαπλοκή, η ατιμωρησία και τα οικονομικά ανταλλάγματα προτάσσονται έναντι των νομοθετικών διατάξεων και των δικαστικών αποφάσεων, τότε ενισχύεται η ανυπακοή στους νόμους με ό,τι αυτό συμπαρασύρει για την εύρυθμη λειτουργία της πολιτείας.

Όταν οι νομοθετικές διατάξεις γίνονται σεβαστές και εφαρμόζονται από όλους, φαινόμενα επιχειρηματικής απάτης και διαστρέβλωσης της πραγματικής χρηματοοικονομικής εταιρικής εικόνας δεν έχουν χώρο δράσης. Θα πρέπει να γίνει σαφές ότι το δίκαιο συνιστά το κύριο όργανο της πολιτείας σε ένα καθεστώς δημοκρατίας. Η τήρηση των αρχών ηθικής και δεοντολογίας πρέπει ακολουθείται ευλαβικά από τους λειτουργούς της δικαστικής εξουσίας και οι αποφάσεις τους να στηρίζονται στους κανόνες της νομιμότητας. Οι επιχειρήσεις που εσκεμμένα

προβαίνουν σε τέτοιου είδους μεθοδεύσεις δεν θα το έπρατταν ποτέ ένα γνώριζαν ότι δεν θα μπορούσαν σε καμία περίπτωση να επιβληθούν και να ποδηγετήσουν τους δικαστές που τους διακατέχει στέρεο ηθικό υπόβαθρο.

Απαιτείται ωστόσο ένα στέρεο ηθικό υπόβαθρο πάνω στο οποίο να βασίζεται και να πρεσβεύει έκαστο κοινωνικό μέλος και όχι μόνο οι λειτουργοί της δικαστικής εξουσίας. Παρακάτω παρατίθεται συνοπτικός πίνακας που περιλαμβάνει τις βασικότερες συνέπειες που προκαλούνται ως απόρροια των αλλοιωμένων χρηματοοικονομικών καταστάσεων στην εθνική οικονομία, στο επιχειρηματικό περιβάλλον και στην επιχείρηση χωριστά:

Εθνική οικονομία	Επιχειρηματικό Περιβάλλον	Επιχείρηση
Υπονόμευση της οικονομικής ανάπτυξης	Διαστρέβλωση επιχειρηματικού περιβάλλοντος	Ρήγμα στη φήμη
Αναποτελεσματική αξιοποίηση των ελάχιστων κρατικών πόρων	Μη υγιής ανταγωνισμός	Νομικές συνέπειες και κόστη
Μείωση της ποιότητας των δημοσίων υπηρεσιών	Περιορισμός τζίρου και ελαττωμένα έσοδα	Οικονομικό πλήγμα εξαιτίας προστίμων και κυρώσεων
Απουσία της αξιοπιστίας της χώρας	Πρόσθετη φορολογική επιβάρυνση λόγω μειωμένων κρατικών εσόδων	Ανεπάρκεια προσήλωσης από πλευράς προσωπικού
Αρνητικό κίνητρο για επενδυτές και για χρηματοδοτήσεις του κρατικού μηχανισμού		Απουσία κουλτούρας και δεοντολογίας
Διαστρέβλωση των προτεραιοτήτων ανάπτυξης		Αποστέρηση ενδεχόμενων επιχειρηματικών ευκαιριών
Φαλκίδευση της αξιοπιστίας των πολιτών στο πολιτικό σύστημα και στους θεσμούς		Μεγάλο λειτουργικό κόστος

Πίνακας 4. Βασικότερες συνέπειες ως απόρροια των αλλοιωμένων χρηματοοικονομικών καταστάσεων στην εθνική οικονομία, στο περιβάλλον της επιχείρησης και στην επιχείρηση

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο

ΜΕΘΟΔΟΙ ΑΝΙΧΝΕΥΣΗΣ ΠΑΡΑΠΟΙΗΜΕΝΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ

Δεν τίθεται καμία αμφισβήτηση πως η αλλοίωση των λογιστικών καταστάσεων είναι ένα εκ των πλέον αμφισβητούμενων θεμάτων της λογιστικής και οικονομικής επιστήμης. Εξαιτίας αυτής, οι επιχειρήσεις κατορθώνουν να αλλοιώσουν την χρηματοοικονομική τους εικόνα παραπλανώντας πολλές φορές το επενδυτικό κοινό, του μετόχους και την ίδια τη φορολογική αρχή.

Κατά καιρούς έχουν εμφανιστεί εκατοντάδες τεχνικές που ανιχνεύουν τις διαστρεβλωμένες οικονομικές καταστάσεις.. Εξάλλου, οι ελεγκτές έρχονται αντιμέτωποι με δυσχέρειες στην εξακρίβωση μεθόδων που αξιοποιούν οι διάφορες οικονομικές μονάδες για να νοθεύσουν τις λογιστικές τους καταστάσεις καθώς ο δειγματοληπτικός έλεγχος τους ενδέχεται να περιέχει παραλείψεις, ενώ τα διοικητικά στελέχη της εκάστοτε οντότητας στοχεύουν αδιάλειπτα στον αποπροσανατολισμό τους.⁶⁸

Στο τρέχων κεφάλαιο θα γίνει ανάλυση ορισμένων από αυτές τις τεχνικές ανίχνευσης των νοθευμένων χρηματοοικονομικών καταστάσεων, λαμβάνοντας αρχικώς υπόψη τις κόκκινες ενδείξεις που προειδοποιούν ή αλλιώς “Red Flags”, η εμφάνιση των οποίων είθισται να καταδεικνύει την υπόσταση αλλοίωσης.

5.1. ΕΝΔΕΙΞΕΙΣ ΠΑΡΑΠΟΙΗΣΗΣ “RED FLAGS”

Βάσει των Διεθνών Ελεγκτικών Προτύπων, με τη διαδικασία ελέγχου των λογιστικών καταστάσεων μιας οικονομικής μονάδας, ο ελεγκτής υποχρεούται να αναγνωρίζει ενδεχόμενες προειδοποιητικές ενδείξεις, τα καλούμενα “Red Flags” και να εστιάζει σε αυτές, εφόσον είναι πιθανό να καταδεικνύουν πως οι χρηματοοικονομικές καταστάσεις έχουν νοθευτεί.⁶⁹

---

⁶⁸ Βλ. Γαγάνης, Χ., και Ζοπουνίδης, Κ. (2008), Αναγνώριση Παραπονημένων Λογιστικών Καταστάσεων: Μεθοδολογικό Πλαίσιο και Εφαρμογές, Κλειδάριθμος, Αθήνα

⁶⁹ Σπαθής, Χ. (2002), "Εμπειρική διερεύνηση της παραποίησης οικονομικών καταστάσεων", Λογιστής, τεύχος 50, σελ 1286-1294

Παρακάτω μνημονεύεται ένα πλήθος τέτοιων ενδείξεων, οι οποίες μάλιστα κατατάσσονται βάσει της τεχνικής αλλοίωσης τους που πιθανότατα να έχει χρησιμοποιηθεί: ⁷⁰

Ενδείξεις ύπαρξης ετερόχρονων Εσόδων

- Ταχεία ανάπτυξη ή μη συνήθης κερδοφορία, ιδιαίτερα συγκριτικά με άλλες μονάδες στον ίδιο κλάδο .
- Η υπόσταση μεγάλων ή εξαιρετικά σύνθετων συναλλαγών, ιδιαίτερος όταν αυτές διενεργούνται κοντά στα τέλη μίας λογιστικής περιόδου.
- Μη συνήθης διόγκωση του μεικτού περιθωρίου κέρδους, σε σύγκριση με οικονομικές δυνάμεις που ανήκουν στον ίδιο κλάδο.
- Μη συνήθης διόγκωση του πλήθους πωλήσεων ανά ημέρα όσον αφορά τις λογιστικές απαιτήσεις και
- Μη συνήθης περιορισμός του πλήθους αγορών ανά ημέρα όσον αφορά τις λογιστικές υποχρεώσεις.

Ενδείξεις ύπαρξης Πλασματικών Εσόδων

- Ταχύτατη άνθηση ή μη συνήθης κερδοφορία, συγκριτικά με άλλες μονάδες στον ίδιο κλάδο
- Η ύπαρξη μεγάλων συναλλακτικών πράξεων με ομοειδείς εταιρείες ή εταιρείες ειδικής μορφής ή οντότητες που δεν υπόκεινται σε λογιστικούς φορολογικούς ελέγχους
- Η παρουσία μεγάλων ή εξαιρετικά σύνθετων συναλλακτικών πράξεων, κυρίως όταν αυτές διενεργούνται προς τα τέλη της λογιστικής χρήσης.
- Μη συνήθης διόγκωση του πλήθους πωλήσεων ανά ημέρα στις οικονομικές απαιτήσεις
- Ουσιαστικός αριθμός πωλήσεων σε οντότητες των οποίων δεν είναι εμφανή τα περιουσιακά δεδομένα ή το καθεστώς ιδιοκτησίας.

---

⁷⁰ Κραμβία – Καπαρδή, Μ., Τσολάκης, Χ.(2011), Οικονομικά εγκλήματα στις επιχειρήσεις, Αθήνα: Εκδόσεις Κριτική.

- Ασυνήθιστη αύξηση πωλήσεων από ορισμένα μόνο τμήματα εντός της εταιρείας ή από πωλήσεις, οι οποίες έχουν καταγραφεί από κεντρικές υπηρεσίες της εταιρείας.

Στοιχεία ύπαρξης μη σύννομων καταχωρήσεων

- Υπεροχή ενός συγκεκριμένου προσώπου ή μιας ομάδας στη διοίκηση, χωρίς να υποβάλλεται σε ελεγκτικούς μηχανισμούς.
- Αναποτελεσματική η εποπτεία της διαδικασίας εσωτερικού ελέγχου από το Δ.Σ.
- Αναποτελεσματική αξιοποίηση, στήριξη ή επιβολή αξιών και δεοντολογικών αρχών της επιχείρησης από τη διοίκηση ή μεταφορά ακατάλληλων αξιών ή δεοντολογικών αρχών.
- Ταχύτατη άνθηση ή μη συνήθης κερδοφορία, κυρίως συγκριτικά με άλλες μονάδες στον ίδιο κλάδο
- Η παρουσία μη συνηθισμένων, μεγάλων ή εντελώς σύνθετων συναλλακτικών πράξεων, ιδίως όταν αυτές διενεργούνται προς τα τέλη της λογιστικής χρήσης.
- Η τέλεση μεγάλων συναλλαγών με ομοειδείς οικονομικές οντότητες ή εταιρείες ειδικής μορφής ή οικονομικές μονάδες που δεν υπόκεινται σε λογιστικούς φορολογικούς ελέγχους
- Εντοπισμός τραπεζικών λογαριασμών ή θυγατρικών ή υποκαταστημάτων σε φορολογικούς παραδείσους, κυρίως όταν για τις υπόψη δράσεις απουσιάζει σαφής και ακριβής εταιρική αιτιολόγηση.
- Η εμφάνιση μιας εξαιρετικά σύνθετης δομής οργάνωσης, που περιέχει μη συνήθη νομικά πρόσωπα ή μη συνήθεις γραμμές της διοικητικής ιεραρχίας.
- Η παρουσία ιστορικού παραβιάσεων νομικών διατάξεων σχετικά με συναλλαγματικές, επιταγές κ.ο.κ. ή διαφορετικών νόμων και διατάξεων, ή καταγγελίες σε βάρος της οντότητας, της διοίκησης ή των μελών του Δ.Σ. περί εξαπάτησης ή παραβιάσεων νόμων και διατάξεων.
- Οι κατ' επανάληψη ενέργειες ανώτερων στελεχών της οικονομικής μονάδας να προσπαθούν να αιτιολογήσουν αντικανονικές ή νομιμοφανείς λογιστικές τεχνικές
- Η επιβολή ορίων στο ελεγκτικό όργανο, που αναχαιτίζουν την προσέγγισή του σε συγκεκριμένα πρόσωπα ή πληροφορίες, ή ακόμα και την επαφή του με το Δ.Σ. ή την επιτροπή ελέγχου.

Στοιχεία μη σύννομης και προβλεπόμενης αποτίμησης στοιχείων Ενεργητικού

- Ουσιαστική μείωση της ζήτησης από τους πελάτες και δραστική συρρίκνωση της επιχειρηματικής δράσης της οντότητας , ή στον οικονομικό κλάδο όπου εντάσσεται ή γενικά στην οικονομία.
- Η αποτίμηση του ενεργητικού σύμφωνα με αντικειμενικά κριτήρια δεν μπορεί να τεκμηριωθεί διότι εμπεριέχονται αμφιβολίες.
- Η αλόγιστη ενασχόληση διοικητικών στελεχών με την επιλογή των λογιστικών αρχών ή τις τεχνικές αποτίμησης περιουσιακών στοιχείων και αποθεμάτων.
- Μη συνήθης διόγκωση του μεικτού περιθωρίου κέρδους, σε σύγκριση με άλλες οντότητες στον ίδιο κλάδο.
- Μη συνήθης διόγκωση του όγκου πωλήσεων ανά ημέρα στις λογιστικές απαιτήσεις.
- Οι προβλέψεις για πιστώσεις που είναι ανεπίδεκτες είσπραξης (επισημασμένοι πελάτες) έχουν σημαντικά αυξηθεί και το παλαιό απόθεμα κλπ αποτιμάται με τρόπο διαφορετικό από αυτό άλλων οντοτήτων στον ίδιο κλάδο και
- Διόγκωση του Παγίου Ενεργητικού όταν οι άλλες επιχειρήσεις του ίδιου κλάδου ελαττώνουν το δεσμευμένο σε πάγια περιουσιακά στοιχεία κεφάλαιο.

5.2. ΤΟ ΜΟΝΤΕΛΟ ΣΠΑΘΗ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗΝ ΑΝΙΧΝΕΥΣΗ ΠΑΡΑΠΟΙΗΜΕΝΩΝ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ

Προς τέλος του 2002, ο καθηγητής Χαράλαμπος Σπαθής, δημοσιεύει σε άρθρο του στο έγκριτο περιοδικό *Managerial Auditing Journal* ένα μοντέλο για την ανίχνευση νοθευμένων οικονομικών καταστάσεων. Αυτό το μοντέλο αποτέλεσε μια εκ των πρωταρχικών επιδιώξεων του είδους αυτού στον Ελλαδικό χώρο και παρουσίαζε ως βασική επιδίωξη την δημιουργία και την αξιοποίηση μίας μεθόδου με στόχο την αποκάλυψη των παραποιημένων εταιρικών χρηματοοικονομικών καταστάσεων.⁷¹

Για να αναπτυχθεί το εν λόγω υπόδειγμα, ο Σπαθής στηρίχτηκε σε ένα πλήθος εργασιών από τη διεθνή βιβλιογραφία,⁷² ενώ και το ίδιο το μοντέλο συνιστά στην

---

⁷¹ Βλ. Γαγάνης, Χ., και Ζοπουνίδης, Κ. (2008), *Αναγνώριση Παραποιημένων Λογιστικών Καταστάσεων: Μεθοδολογικό Πλαίσιο και Εφαρμογές*, Κλειδάριθμος, Αθήνα

⁷² Ο ίδιος ο Σπαθής επισημαίνει πως βασίστηκε στις εργασίες των Green and Choi,1997; Hoffman, 1997; Hollman and Patton,1997; Zimbelman,1997; Beasley,1996; Bologna et al,1996; Arens and Loebbecke,1994; Bell et al,1993;Schilit,1993; Davia et al,1992; Green,1991; Loebbecke et al,1989; Palmrose,1987 και Albrecht and Romney,1986.

πραγματικότητα εφαρμογή της στατιστικής μεθόδου της λογιστικής παλινδρόμησης (Spathis, 2002).

Για να εφαρμοστεί το μοντέλο του καθηγητή λογιστικής επιστήμης Χαράλαμπου Σπαθή, καθίσταται απαραίτητος ο υπολογισμός δέκα αριθμοδεικτών, που παρέχουν λογιστική πληροφόρηση. Εν συνεχεία, οι εν λόγω αριθμοδείκτες ορίζονται ως μεταβλητές σε μια συνάρτηση που έχει επινοήσει ο Σπαθής και λογαριάζει το ενδεχόμενο παρουσίας αλλοίωσης στις οικονομικές καταστάσεις που εξετάζονται.⁷³ Κατ' ουσία, η συγκεκριμένη συνάρτηση μετράει το ενδεχόμενο αλλοίωσης κάνοντας σύγκριση μεταξύ των τιμών των αριθμοδεικτών των οικονομικών καταστάσεων που εξετάζονται με αυτές ενός δείγματος οικονομικών καταστάσεων που εξακριβωμένα δεν είναι αλλοιωμένες. Η υπόσταση τεράστιων αποκλίσεων στις μέσες τιμές των δεικτών των δύο ομάδων και η υψηλή στατιστική σημαντικότητα είναι στοιχεία ότι οι εξεταζόμενες οικονομικές καταστάσεις έχουν υποστεί παραποίηση.

Οι αριθμοδείκτες που αξιοποιεί το μοντέλο Σπαθή είναι οι παρακάτω:

- Σύνολο Υποχρεώσεων/Ίδια Κεφάλαια (Bebt/Equity)
- Πωλήσεις/Σύνολο Ενεργητικού (Sales/Total Assets)
- Καθαρά Κέρδη/Πωλήσεις (Net Profit/Sales)
- Απαιτήσεις/Πωλήσεις (Receivables/Sales)
- Καθαρά Κέρδη/Σύνολο Ενεργητικού (Net Profit/Total Assets)
- Κεφάλαιο Κίνησης/Σύνολο Ενεργητικού (Working Capital/ Total Assets)
- Μεικτά Κέρδη/Σύνολο Ενεργητικού (Gross Profit/Total Assets)
- Αποθέματα/Πωλήσεις (Inventories/Sales)
- Σύνολο Υποχρεώσεων/Σύνολο Ενεργητικού (Total Debt/Total Assets) και
- Δείκτης Z-Score ⁷⁴

Αν και το μοντέλο του Σπαθή θεωρείται φερέγγυο, πολύ συχνά επαρκεί μια μονομεταβλητή ανάλυση αριθμοδεικτών έτσι ώστε να ληφθούν σημαντικά

---

⁷³ Η συγκεκριμένη συνάρτηση δεν περιέχεται στην παρούσα εργασία, καθώς βασική επιδίωξη της προκείμενης δουλειάς δεν συνιστά η εξέταση της στατιστικής ή μαθηματικής πλευράς των αναπτυγμένων κατά καιρούς μοντέλων με στόχο την ανίχνευση των παραποιημένων καταστάσεων. Ανάλυση της συγκεκριμένης συνάρτησης περιλαμβάνεται στην εργασία του Σπαθή με τίτλο:

«Detecting False Financial Statements Using Published Data: Some Evidence from Greece», που δημοσιεύτηκε το 2002 στο περιοδικό *Managerial Auditing Journal*.

⁷⁴ Ο Δείκτης Z-Score συνιστά ένα υπόδειγμα που προβλέπει την χρεωκοπία των εισηγμένων εταιρειών, που αξιοποιήθηκε στα τέλη της δεκαετίας του 1960 από τον Αμερικανό Οικονομολόγο Edward Altman και από τότε αξιοποιείται εκτεταμένα.

συμπεράσματα που σχετίζονται με την φερεγγυότητα των εξεταζόμενων χρηματοοικονομικών καταστάσεων της οικονομικής μονάδας. Ειδικότερα:

- Σε περίπτωση που οι δείκτες Καθαρά Κέρδη προς Πωλήσεις, Καθαρά Κέρδη προς Σύνολο Ενεργητικού και Μεικτά Κέρδη προς Σύνολο Ενεργητικού λάβουν πολύ χαμηλές τιμές, η οικονομική μονάδα υπάρχει πιθανότητα να διαστρεβλώνει τις χρηματοοικονομικές της καταστάσεις διογκώνοντας τα έσοδα ή περιορίζοντας τις δαπάνες, με στόχο να εμφανιστούν αυξημένα κέρδη.
- Σε περίπτωση που οι δείκτες Σύνολο Υποχρεώσεων προς Ίδια Κεφάλαια και Σύνολο Υποχρεώσεων προς Σύνολο Ενεργητικού εμφανίζουν πολύ υψηλές τιμές και ταυτόχρονα οι δείκτες Z-Score και Πωλήσεις προς Σύνολο Ενεργητικού βρίσκονται σε χαμηλά επίπεδα, η εταιρεία υπάρχει ενδεχόμενο να αλλοιώνει τις χρηματοοικονομικές της καταστάσεις έτσι ώστε να επιβραδύνει μία επικείμενη πτωχευτική κατάσταση που θα περιέλθει.
- Εφόσον οι Εισπρακτέοι λογαριασμοί (Accounts Receivable) και τα Αποθέματα (Inventory) λογίζονται λογαριασμοί που παραποιούνται ευκολότερα,⁷⁵ μια επισταμένη εξέταση τους δύναται να κάνει ορατές ενδεχόμενες νοθεύσεις τους από τη διοίκηση. Εξάλλου, το ότι η αποτίμηση στοιχείων του Ενεργητικού όπως είναι τα Αποθέματα χαρακτηρίζεται από υποκειμενικές διατάσεις, ενθαρρύνει την αξιοποίηση μεθοδεύσεων αλλοίωσης των λογιστικών καταστάσεων.⁷⁶
- Η κερδοφορία σε χαμηλά επίπεδα συνιστά εκ των ουσιαστικότερων κινήτρων διαστρέβλωσης των λογιστικών καταστάσεων μιας οικονομικής μονάδας. Επομένως, εάν ο αριθμοδείκτης Καθαρά Κέρδη προς Σύνολο Ενεργητικού παίρνει χαμηλές τιμές, το ενδεχόμενο να παραποιεί η οντότητα τις χρηματοοικονομικές της καταστάσεις αυξάνεται πολύ.⁷⁷
- Ο συνδυασμός χαμηλών επιπέδων ρευστότητας και παρουσίας ζημιών ενδέχεται να κατευθύνει τη διοίκηση σε νόθευση των λογιστικών καταστάσεων της οικονομικής μονάδας, με επιδίωξη την καλύτερευση της χρηματοοικονομικής της εικόνας. Έτσι, αν η επιχείρηση παρουσιάζει ζημίες και οι δείκτες της άμεσης και έμμεσης ρευστότητας

---

⁷⁵ Βλ. Γαγάνης, Χ., και Ζοπουνίδης, Κ. (2008), Αναγνώριση Παραποιημένων Λογιστικών Καταστάσεων: Μεθοδολογικό Πλαίσιο και Εφαρμογές, Κλειδάριθμος, Αθήνα

⁷⁶ Summers, S. and Sweeney, J. (1998), "Fraudulently Misstated Financial Statements and Insider Trading : An Empirical Analysis", The Accounting Review, Vol.73, No.1, pg 131-146

⁷⁷ Βλ. Γαγάνης, Χ., και Ζοπουνίδης, Κ. (2008), Αναγνώριση Παραποιημένων Λογιστικών Καταστάσεων: Μεθοδολογικό Πλαίσιο και Εφαρμογές, Κλειδάριθμος, Αθήνα

παίρνουν χαμηλών επιπέδων τιμές, η διοίκηση υπάρχει πιθανότητα να εφαρμόσει μεθόδους αλλοίωσης των λογιστικών της καταστάσεων.

- Οι δείκτες που έχουν συνάφεια με την κεφαλαιακή διάρθρωση της οντότητας, όπως ο δείκτης Συνολικού Χρέους προς το Σύνολο του Ενεργητικού (Total Debt to Total Assets Ratio) ή αντίστοιχα, ο δείκτης Συνολικού Χρέους προς τα Ίδια Κεφάλαια (Total Debt to Equity Ratio), παρουσιάζουν το επίπεδο μόχλευσης της οικονομικής μονάδας. Σε περίπτωση που οι δείκτες αυτοί λαμβάνουν ιδιαίτερα υψηλές τιμές και η οικονομική μονάδα παρουσιάζεται αισθητά μοχλευμένη, οι λογιστικές της καταστάσεις πιθανολογείται να είναι διαστρεβλωμένες.⁷⁸

5.3. ΝΕΟΤΕΡΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΑΝΙΧΝΕΥΣΗ ΠΑΡΑΠΟΙΗΜΕΝΩΝ ΛΟΓΙΣΤΙΚΩΝ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ

Οι οικονομικές οντότητες θα πρέπει να αναπτύσσουν ασφαλείς μεθόδους που θα συνδράμουν στον αποτελεσματικότερο, αξιόπιστο και ταχύτερο εντοπισμό ενδεχόμενης παραποίησης των χρηματοοικονομικών τους καταστάσεων. Κάτι τέτοιο μπορεί να επιτευχθεί όταν οι εσωτερικές λειτουργίες της επιχείρησης είναι διαφανείς και ξεκάθαρες και όταν ακολουθούνται από την οικονομική οντότητα διαδικασίες τέτοιες που ενδυναμώνουν και ενισχύουν την αποτελεσματικότητα του εσωτερικού ελέγχου.

Η εκάστοτε οικονομική μονάδα θα πρέπει να μεριμνά ώστε να δημιουργείται ένα θετικό περιβάλλον ελέγχου εντός αυτής, να φροντίζει για την πρόσληψη στελεχών και συνεργατών που διέπονται από ηθικές αρχές και αξίες και διαθέτουν ακέραιο και έντιμο χαρακτήρα, να ελέγχει και να μειώνει το ενδεχόμενο χρήσης των εταιρικών πόρων από αναρμόδια άτομα, να αναπτύσσει έναν ξεκάθαρο και εύκολα κατανοητό κώδικα ηθικής δεοντολογίας εντός του εργασιακού περιβάλλοντος και να παρέχει διαρκή εκπαίδευση στους εργαζομένους της σχεδιάζοντας κατάλληλα και σύγχρονα ηλεκτρονικά προγράμματα που θα συμβάλουν στην προστασία της επιχείρησης από ενδεχόμενα ανακύπτοντα φαινόμενα λογιστικής απάτης.

Για τον εντοπισμό της νόθευσης των χρηματοοικονομικών καταστάσεων μίας επιχείρησης έχει ήδη γίνει μνεία σε διάφορα μοντέλα και υποδείγματα, που παρέχουν

---

⁷⁸ Βλ. Nissim, D. and Penman, S. (2003), "Financial Statement Analysis of Leverage and How it Informs About Profitability and Price-to-Book Ratios", *Review of Accounting Studies*, Vol.8, No.4, pg 531-560.

βοήθεια στο ελεγκτικό έργο να εξακριβώσουν τις παραποιημένες χρηματοοικονομικές καταστάσεις. Η χρησιμοποίηση των δεικτών βοηθάει τους χρήστες των οικονομικών καταστάσεων να εντοπίσουν ευκολότερα παραποιημένες οικονομικές καταστάσεις.

Τα εν λόγω υποδείγματα αξιοποιούν μεταβλητές ποσοτικές και ποιοτικές βάσει εξελιγμένων πρακτικών της στατιστικής επιστήμης και της επιχειρησιακής έρευνας, όπως είναι πολυμεταβλητές, παλινδρομήσεις, πολυκριτήρια ανάλυση, ευφυή και υβριδικά συστήματα.

Στα πλαίσια πρόληψης και ανίχνευσης μία ενδεχόμενης λογιστικής απάτης συνδράμουν ηλεκτρονικές τεχνικές που αξιοποιεί μία οικονομική μονάδα όπως σαρωτές περιεχομένου ηλεκτρονικού ταχυδρομείου, τα τείχη προστασίας και επιπλέον οι κάρτες ελέγχου πρόσβασης.

Μεγάλο άλμα ψηφιακού μετασχηματισμού στα πλαίσια ανιχνεύσεων λογιστικής πλάνης αποτέλεσε η διαβίβαση με ψηφιακό τρόπο στην πλατφόρμα myDATA που ξεκίνησε πιλοτικά την 1^η Οκτωβρίου 2020 για το σύνολο των επιχειρήσεων και για παραστατικά που εκδίδονται από την ημερομηνία τούτη κι έπειτα, ενώ από 1^η Ιανουαρίου 2021, η διαβίβαση με ψηφιακό τρόπο των παραστατικών στην εν λόγω πλατφόρμα απέκτησε υποχρεωτικό χαρακτήρα.

MyDATA ορίζεται ως «my Digital Accounting and Tax Application». Ουσιαστικά είναι η νέα ηλεκτρονική πλατφόρμα, βάσει της οποίας η ΑΑΔΕ προωθεί τα ηλεκτρονικά βιβλία στον καθημερινό βίο των οικονομικών μονάδων. Σε αυτή την πλατφόρμα θα πρέπει οι οικονομικές μονάδες να καταχωρούν τις λογιστικές εγγραφές που προβλέπονται από τα σχετικά νομοθετήματα και προσδιορίζουν το λογιστικό/οικονομικό τους αποτέλεσμα. Ουσιαστικά είναι ένα τεράστιο ψηφιακό άλμα για τη χώρα μας ή ορθότερα για την αλληλεπίδραση των οικονομικών μονάδων με τον κρατικό μηχανισμό, που αδιαμφισβήτητα θα δώσει λύσεις σε γραφειοκρατικά θέματα (και όχι μόνο).⁷⁹

Στα **πλεονεκτήματα** της ηλεκτρονικής πλατφόρμας **MyDATA** μεταξύ όλων των άλλων συγκαταλέγονται:

- ✓ Η μείωση του διοικητικού κόστους και κόστους διαχείρισης των επιχειρήσεων, εφόσον η καταχώριση δεδομένων στις φορολογικές δηλώσεις με έμφαση στη σταδιακή

---

⁷⁹ <https://biztech.gr/mydata-από-τα-τεφτέρια-στα-e-βιβλία> (πρόσβαση: 12-06-2023)

προσυμπλήρωση (περιοδικές ΦΠΑ, Φορολογίας Εισοδήματος κλπ) διενεργείται αυτόματα

- ✓ Η ενίσχυση της διαφάνειας των συναλλαγών μέσω της χρήσης των ηλεκτρονικών βιβλίων δημιουργώντας ένα ψηφιακό περιβάλλον εντός του οποίου επιτυγχάνεται η συνεργασία ανάμεσα στις επιχειρήσεις ως προς τιμολόγηση των αγαθών και των υπηρεσιών.
- ✓ Η φορολογική αρχή δύναται πλέον να ελέγχει τις οικονομικές συναλλακτικές πράξεις – και μάλιστα σε πραγματικό χρόνο σε κάποιες περιπτώσεις – κάνοντας διασταύρωση αυτομάτως των δεδομένων για να παταχθούν ή να εντοπιστούν και να προληφθούν τεχνάσματα φοροδιαφυγής και λαθρεμπορίου,
- ✓ Απλοποιείται η διαδικασία για να αναλύονται, να γίνεται επισκόπηση και να παρέχονται στοιχεία των οικονομικών δεδομένων των οικονομικών μονάδων
- ✓ Καταργούνται Συγκεντρωτικές Καταστάσεις Πελατών – Προμηθευτών
- ✓ Βελτιστοποιείται η στόχευση των υποθέσεων που επιλέγονται να ελεγχθούν, με στόχο να καταπολεμείται η φοροδιαφυγή και το λαθρεμπόριο
- ✓ Απλοποιείται και επιταχύνεται η διαδικασία επιστροφών Φόρου Εισοδήματος – ΦΠΑ για όσες μονάδες παρουσιάζουν συνέπεια.

Η ανάγκη χρησιμοποίησης αυτοματοποιημένων μοντέλων στηριζόμενων στην πολυκριτήρια ανάλυση για να ανιχνευθούν πιθανές παραποιημένες λογιστικές καταστάσεις και για τη διευκόλυνση κατά τη διενέργεια του φορολογικού ελέγχου, προκύπτει και μέσα από το πρόγραμμα του IRS (Internal Revenue Service)⁸⁰ που ονομάζεται **RPA** (Robotic Process Automation).

Αυτό το πρόγραμμα άρχισε να υλοποιείται σε πιλοτικό επίπεδο το 2018 και βασίζεται σε ένα αυτοματοποιημένο λογισμικό που δύναται να εκτελεί ενέργειες εντάσεως εργασίας.

Το RPA δημιουργήθηκε για να συλλέγει την πληροφόρηση όχι μόνο από στοιχεία του ισολογισμού, αλλά και από έναν μεγάλο αριθμό εξωτερικών πηγών πληροφόρησης που συμπεριλαμβάνει την αναζήτηση μέσω διαδικτύου και αυτομάτως να την συγκρίνει με τις υποβληθείσες οικονομικές καταστάσεις και τις φορολογικές δηλώσεις.

---

⁸⁰ https://el.wikipedia.org/wiki/Εσωτερική_Υπηρεσία_Εσόδων:(πρόσβαση 12.06.2023)

Εσωτερική Υπηρεσία Εσόδων της ομοσπονδιακής κυβέρνησης των Ηνωμένων Πολιτειών που είναι αρμόδια για να συλλέγει φόρους και να εφαρμόζει τον Κώδικα Εσωτερικών Εσόδων.

Η εν λόγω πλατφόρμα του RPA παράσχει την απαραίτητη υποδομή για την υλοποίηση της αυτόματης εκτέλεσης επαναλαμβανόμενων ενεργειών διασταυρώσεων, που μέχρι τη δεδομένη χρονική στιγμή εκτελούνταν από υπαλλήλους του IRS. Πλεονέκτημα της παρουσίας της υφιστάμενης πλατφόρμας είναι πως απελευθερώνονται ανθρόπιοι πόροι για να ασχοληθούν με πιο σύνθετες, απαιτητικές και μεγαλύτερης προστιθέμενης αξίας εργασίες.

Η πλατφόρμα αυτή μιμείται ανθρώπινης μάθησης δράσεις (τεχνητή νοημοσύνη), εκτελεί με ακρίβεια και αποτελεσματικότητα τη συλλογή των πληροφοριών και τις επεξεργάζεται και με τον τρόπο αυτό εξοικονομούνται χιλιάδες εργατοώρες.

Όσον αφορά στην ελληνική πραγματικότητα η τακτική των φορολογικών ελέγχων από την Ανεξάρτητη Αρχή Δημοσίων Εσόδων (Α.Α.Δ.Ε.) θα είναι πλέον πολυδιάστατη, περισσότερο στοχευμένη και διευρυμένη.

Στην προσπάθεια εντοπισμού φορολογικής απάτης θα αξιοποιηθούν και οι νέες τεχνολογίες, όπως η **τεχνητή νοημοσύνη**. Επομένως, ούτε η ελληνική φορολογική αρχή θα παραμείνει στις κλασικές μεθόδους ελέγχου, εφόσον κι αυτή θα επιχειρήσει να θέσει την τεχνολογία στο «παιχνίδι».⁸¹

Έτσι μέσω της τεχνητής νοημοσύνης θα υπάρχει η δυνατότητα να εντοπίζονται σε πραγματικό χρόνο ύποπτα περιστατικά σχετικά με τη φοροδιαφυγή και το λαθρεμπόριο, να ανιχνεύονται ενδεχόμενες παραποιήσεις στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις των επιχειρήσεων και ανάλογα με τη συμπεριφορά τους θα κατηγοριοποιούνται τα φυσικά και νομικά πρόσωπα.

Τα βασικά χαρακτηριστικά των εφαρμογών της νέας τεχνολογίας θα είναι:

1. Να μπορεί να διατηρεί πρόσβαση σε όλα τα δεδομένα της ΑΑΔΕ καθώς και σε εξωτερικές πηγές.
2. Να μπορεί να παράγει σύνθετα δεδομένα
3. Να έχει τη δυνατότητα χρήσης προβλεπτικών μελλοντικών τάσεων.
4. Θα παρέχεται η δυνατότητα να παράγονται στατιστικές και διαδραστικές αναφορές επιχειρησιακής ευφυΐας στους επιχειρησιακούς χρήστες για τον συνολικό αριθμό των δεδομένων και πληροφοριών.

---

⁸¹ <https://www.forin.gr/articles/article/69167/kai-h-texnhth-nohmosunh-sth-maxh-kata-ths-forodifughs> (πρόσβαση: 12-06-2023)

5. Θα επεξεργάζονται τα δεδομένα σε πραγματικό χρόνο έτσι ώστε ταυτόχρονα να παράγονται αναφορές, έτσι ώστε να μπορούν βάσει αυτών να λαμβάνονται αποφάσεις και άμεσες δράσεις και αυτόματα να ενημερώνονται όλες οι διασυνδεδεμένες εφαρμογές.

6. Θα αναπτυχθούν σύγχρονες μέθοδοι τεχνητής νοημοσύνης και μηχανικής μάθησης, οι οποίες θα περιλαμβάνουν τεχνικές και πρακτικές με τις οποίες θα διενεργείται επεξεργασία των δεδομένων και θα εξάγονται πληροφορίες μέσω ενός μεγάλου όγκου δεδομένων, με σκοπό να μπορούν να προβλέπονται γεγονότα του μέλλοντος. Σε αρχικό επίπεδο, τα ιστορικά δεδομένα θα αξιοποιούνται για να σχηματίσουν ένα μαθηματικό μοντέλο το οποίο θα δύναται να προσλαμβάνει τις ουσιώδεις μελλοντικές τάσεις. Εν συνεχεία, το μοντέλο πρόβλεψης, το οποίο θα παράγεται, θα αξιοποιείται σε τωρινά δεδομένα για να καθορίσει τι θα συμβεί στο μέλλον ή για να παρουσιάσει δράσεις με τις οποίες θα πραγματοποιούνται τα καλύτερα εφικτά αποτελέσματα.

5.3.1. Η συμβολή των Δ.Λ.Π. στην ανίχνευση παραποιημένων λογιστικών καταστάσεων

Ο πρωταρχικός σκοπός των Δ.Λ.Π. αποτυπώνεται στην παράγραφο 4 του κανονισμού 1606/2002 του Ευρωπαϊκού κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 19^{ης} Ιουλίου 2002 σύμφωνα με τον οποίον ‘ Ο υπάρχον κανονισμός ενδυναμώνει την ανεμπόδιστη κυκλοφορία των κεφαλαίων στην εσωτερική αγορά και βοηθάει τις κοινοτικές εταιρίες να βιώνουν τον μεταξύ τους ανταγωνισμό ισότιμα για να βρεθούν διαθέσιμοι χρηματιστηριακοί πόροι τόσο στις κοινοτικές, όσο και στις διεθνείς κεφαλαιαγορές’.

Τα Δ.Λ.Π. αποτελούν βασική συνισταμένη της λογιστικής επιστήμης συνιστώντας μία μορφή λογιστικών αρχών και κανόνων υπαγμένη σε κώδικες και η χρήση τους κρίνεται αναγκαία για την παρουσίαση των χρηματοοικονομικών καταστάσεων, καθώς μέσα από αυτές απεικονίζονται τα οικονομικά γεγονότα.⁸²

Τα Δ.Λ.Π. έχοντας αποκτήσει διεθνή αναγνώριση απευθύνονται σε κάθε λογιστική οντότητα και μέσω της εφαρμογής τους τίθεται ως σκοπός η μείωση ή και η εξαφάνιση της ανεπαρκούς λογιστικής πληροφόρησης που ενδέχεται να υπάρχει τόσο στην εγχώρια όσο και στην διεθνή κεφαλαιαγορά.

---

⁸² https://www.taxheaven.gr/pagesdata/dlp/grant/5_2006.pdf -IFRS Newsletter Πληροφορίες για τα ΔΠΧΠ στην Ελλάδα –Grant Thornton International (πρόσβαση: 12-06-2023)

Η αξιοποίηση των Δ.Λ.Π. από τις οικονομικές οντότητες όπως και η διαρκής εξέλιξή τους συνιστούν μία μεγάλη πρόκληση, διότι μέσω αυτών επιδιώκεται η απρόσκοπτη πρόσβαση των διαφόρων επενδυτών στη λογιστική πληροφόρηση, η συγκρότηση έγκυρων και αξιόπιστων αναλύσεων ως προς την χρηματοοικονομική κατάσταση των οικονομικών οντοτήτων και η πραγματοποίηση του μέγιστου δυνατού επιπέδου αποτελεσματικότητας στην κεφαλαιαγορά.

Γίνεται επομένως αντιληπτό πως η χρήση διεθνών λογιστικών προτύπων προωθεί την παροχή αξιόπιστης πληροφόρησης, ενδυναμώνει τη λειτουργία χρηματοοικονομικής πειθαρχίας, μειώνει τις πιθανότητες διαστρέβλωσης της χρηματοοικονομικής κατάστασης των οικονομικών μονάδων και λειτουργεί ως δίκτυ προστασίας στο επενδυτικό κοινό, ενισχύοντας την αξιοπιστία του αγοραστικού κοινού στους χρηματοοικονομικούς και εποπτικούς φορείς.

Ουσιαστικά το σύστημα Δ.Λ.Π. αναφέρεται σε ένα υγιές χρηματοπιστωτικό σύστημα που παρουσιάζει διεθνή αναγνωρισιμότητα μέσω των γενικά αποδεκτών λογιστικών προτύπων. Βασική του επιδίωξη είναι η εξασφάλιση της ανταγωνιστικότητας στις κοινοτικές κεφαλαιαγορές και για να επιτευχθεί αυτό το εγχείρημα απαιτείται να συγκλίνουν τα ευρωπαϊκά πρότυπα που εφαρμόζονται για να καταρτιστούν χρηματοοικονομικές καταστάσεις με ποικίλα πρότυπα που θα δύνανται να εφαρμόζονται σε παγκόσμια βάση για τις διασυνοριακές συναλλαγές ή για να εισαχθεί κάποια οικονομική οντότητα σε οποιαδήποτε χρηματιστηριακή αγορά στον κόσμο. Η ενδεχόμενη κακή ποιότητα των λογιστικών προτύπων και η ανεπαρκής πληροφόρηση μπορούν να δημιουργήσουν αστάθεια και συνθήκες αβεβαιότητας στην κεφαλαιαγορά, όταν κι εφόσον η επικοινωνία ανάμεσα στις επιχειρήσεις και στους μετόχους, στους δανειστές και στους επενδυτές βασίζεται κατά κύριο λόγο στο περιεχόμενο των προτύπων αυτών.⁸³

Τα πρότυπα, τα οποία εκδόθηκαν από την Επιτροπή Διεθνών Λογιστικών Προτύπων (International Accounting Standards Committee - I.A.S.C.) από το έτος 1973 έως και το 2001, καλούνται Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα (International Accounting Standards - I.A.S.). Τα πρότυπα, τα οποία έχουν εκδοθεί μετά τον Μάρτιο του 2002 από το Συμβούλιο των Διεθνών Λογιστικών Προτύπων (International Accounting Standards Board - I.A.S.B.) καλούνται Διεθνή Πρότυπα Χρηματοοικονομικής Πληροφόρησης

---

⁸³ Βλ. Elliot B and Elliot J. (2011) Financial accounting and reporting. United Kingdom:Edinburg Gate.

(International Financing Reporting Standards-I.F.R.S.) και η αξιοποίησή τους κρίνεται για τις ελληνικές οικονομικές οντότητες δεσμευτική και συμπεριλαμβάνει πλέον και άλλες επιχειρήσεις πέραν των εισηγμένων στο Χρηματιστήριο Αθηνών.⁸⁴

5.3.1. 1. Τα πρότυπα I.F.R.S. (International Financing Reporting Standards)

Τα Διεθνή Πρότυπα Χρηματοοικονομικής Πληροφόρησης (Δ.Π.Χ.Π.) αξιοποιούνται βασικότερα από οικονομικές οντότητες που είναι εισηγμένες στο Χ.Α.Α., καθώς και από πιστωτικά ιδρύματα όπως είναι οι τράπεζες. Παρακάτω εμφανίζονται κάποια από τα βασικότερα εν ισχύ Δ.Π.Χ.Π. Αυτά είναι:

- ΔΠΧΑ 1: Αρχική Εφαρμογή των Δ.Π.Χ.Π.
- ΔΠΧΑ 2: Πληρωμές που στηρίζονται σε Συμμετοχικούς Τίτλους
- ΔΠΧΑ 3: Ενοποιήσεις Επιχειρήσεων
- ΔΠΧΑ 4: Ασφαλιστικές Συμβάσεις
- ΔΠΧΑ 5: Πάγια Στοιχεία του Ενεργητικού Κατεχόμενα προς Πώληση και Διακοπείσες Δραστηριότητες
- ΔΠΧΑ 6: Έρευνα και Αξιολόγηση Ορυκτών Πόρων
- ΔΠΧΑ 7: Χρηματοοικονομικά Μέσα: Γνωστοποιήσεις
- ΔΠΧΑ 8: Λειτουργικοί Τομείς
- ΔΠΧΑ 9: Χρηματοοικονομικά Μέσα
- ΔΠΧΑ 10: Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις
- ΔΠΧΑ 11: Κοινή Ρυθμίσεις
- ΔΠΧΑ 12: Απεικόνιση των Συμφερόντων σε άλλες οντότητες
- ΔΠΧΑ 13: Μέτρηση της εύλογης αξίας

Η ελλιπής εμπιστοσύνη στο ποιοτικό περιεχόμενο των λογιστικών καταστάσεων που συνιστούν και τη βασική συνισταμένη της λογιστικής γνωστοποίησης αποκαρδιώνει αδιαμφισβήτητα το επενδυτικό κοινό και ασκεί αρνητική επίδραση στις επενδυτικές ροές μίας οικονομίας.⁸⁵ Η υπόσταση πολλών διαφορετικών λογιστικών προτύπων προκαλεί και διογκώνει την αμφιβολία και το κόστος κεφαλαίου, επιβαρύνοντας τις

---

⁸⁴<https://eur-lex.europa.eu/EL/legal-content/summary/international-financial-reporting-standards-ifrss.html> ((πρόσβαση: 12-06-2023)

⁸⁵ Βλ. Ντζανάτος Δ., (2008), Τα διεθνή λογιστικά πρότυπα με απλά λόγια και οι διαφορές τους από τα ελληνικά, Εκδόσεις Καστανιώτη, Αθήνα.

επιχειρήσεις που αποσκοπούν στην άντληση κεφαλαίων από διαφορετικές κεφαλαιαγορές.

Για την αποφυγή των παραπάνω καταστάσεων, η αρμόδια αρχή έκδοσης των Δ.Λ.Π. (International Accounting Standards Board - I.A.S.B.) έχει συνεργασία με τις αρχές που είναι αρμόδιες για την έκδοση των λογιστικών προτύπων των Η.Π.Α. (FASB) και Ηνωμένου Βασιλείου (ASB), όπως και με τον Διεθνή Οργανισμό Επιτροπών Κεφαλαιαγοράς (International Organization of Securities Commissions, IOSCO), με επιδίωξη τη δημιουργία ευρέως αποδεκτών προτύπων Λογιστικής που θα καλύπτουν σε αρκετά μεγάλο βαθμό τις απαιτήσεις των χρηστών και θα αποτελούν μία σταθερή κοινή βάση στη χρηματοοικονομική λογιστική.

Μέσω της εφαρμογής των Δ.Π.Χ.Π. παρέχονται τα ακόλουθα οφέλη:

- ✓ Ενισχύεται η διαφάνεια στις επιχειρήσεις αφού βελτιώνεται η ποιότητα των χρηματοοικονομικών πληροφοριών
- ✓ Εφαρμόζεται μία ενιαία αξιόπιστη γλώσσα λογιστικής περιορίζοντας το κόστος κεφαλαίου για τις επιχειρήσεις που τα εφαρμόζουν
- ✓ Οι αρχές από τις οποίες διέπονται στηρίζονται στην ουσία των πραγμάτων και όχι στον τύπο, κάνοντας την παρουσίαση των συναλλαγών και της περιουσίας περισσότερο αληθινή
- ✓ Λόγω της ενιαίας κατάρτισης των χρηματοοικονομικών καταστάσεων, η συγκρισιμότητά τους και η αξιολόγησή τους πραγματοποιείται πιο εύκολα από τους αναλυτές βοηθώντας τους επενδυτές στην ευκολότερη και ταχύτερη λήψη επενδυτικών αποφάσεων.
- ✓ Διευκολύνουν τις επιχειρήσεις να εισαχθούν ευκολότερα στις ξένες αγορές, εφόσον υφίσταται πλέον μία κοινή γλώσσα επικοινωνίας στην κατάρτιση των χρηματοοικονομικών τους καταστάσεων
- ✓ Παρέχουν πληρέστερη πληροφόρηση, σε ό,τι αφορά τον μεγάλο όγκο δεδομένων που υποχρεούνται οι οικονομικές οντότητες να περιλαμβάνουν στις δημοσιευμένες χρηματοοικονομικές τους καταστάσεις.⁸⁶

Παρουσιάζόμενες δυσχέρειες κατά την αξιοποίηση των Δ.Λ.Π.

---

⁸⁶ Βλ. Ντζανάτος Δ., (2008), Τα διεθνή λογιστικά πρότυπα με απλά λόγια και η διαφοροποίησή τους από τα ελληνικά, Εκδόσεις Καστανιώτη, Αθήνα, σ.72-73.

Με την υιοθέτηση των Διεθνών Λογιστικών Προτύπων, υφίστανται κάποια ζητήματα που χρήζουν ιδιαίτερης προσοχής και βαρύτητας προκειμένου να επιτευχθεί ομαλά η μετάβαση στο Διεθνές Λογιστικό Σύστημα. Αυτά είναι τα παρακάτω:

- ✓ Το χρονικό διάστημα που παρεμβάλλεται έως την ολοκληρωμένη υιοθέτηση και εφαρμογή των Δ.Λ.Π. ενδέχεται να δημιουργήσει ευνοϊκό κλίμα για διαστρέβλωση των χρηματοοικονομικών καταστάσεων, με επιδίωξη τη βελτίωση της επιχειρηματικής εικόνας της επιχείρησης στην αγορά.⁸⁷
- ✓ Το κόστος για την πλήρη εφαρμογή τους είναι μεγάλο επιβαρύνοντας σημαντικά τις επιχειρήσεις. Σε αυτό συγκαταλέγεται και η ανάγκη εκπαίδευσης των εργαζομένων, καθώς και το κόστος που δημιουργεί η αναγκαιότητας παρουσίας των εξωτερικών ελεγκτών που θα επιθεωρούν τον τρόπο εφαρμογής των διεθνών ελεγκτικών προτύπων από πλευράς επιχείρησης.
- ✓ Δίνεται η δυνατότητα στις επιχειρήσεις ελεύθερα να μπορούν να επιλέγουν διάφορες λογιστικές μεθόδους, με αποτέλεσμα να δημιουργείται πρόσφορο έδαφος ευκαιριών νόθευσης και διαστρέβλωσης των λογιστικών μεγεθών.
- ✓ Η αναγκαιότητα εκτίμησης κάποιων μεγεθών όπως λ.χ. της υπολειμματικής αξίας των παγίων εύκολα μπορεί να κατευθύνει σε αλλοιωμένες προβλέψεις και σε αμφισβήτηση για το πραγματικό μέγεθος της αξίας τους, εφόσον πρόκειται για εκτίμηση δηλ. για υπόθεση.
- ✓ Η ύπαρξη σημαντικών διαφορών σχετικά με τη φορολογική νομοθεσία κάθε κράτους και των διατάξεων που καθορίζουν την εφαρμογή των Δ.Λ.Π., αφήνουν πολλά ζητήματα ακάλυπτα.
- ✓ Ο αριθμός των προτύπων είναι μεγάλος και δημιουργείται τεράστιος όγκος πληροφόρησης.
- ✓ Κάποια από αυτά τα πρότυπα παρέχουν αναλυτική και λεπτομερή πληροφόρηση, ενώ κάποια άλλα κρίνονται σε αυτό το πεδίο ελλιπή.⁸⁸

---

⁸⁷ Βλ. Watts, R.L. and Zimmerman, J.L. (1978) Toward a Positive Theory of the Determination of Accounting Standards. *The Accounting Review*, 53, 112-134.

⁸⁸ Βλ. Elliot B and Elliot J. (2011) *Financial accounting and reporting*. United Kingdom:Edinburg Gate, σ.105.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6^ο

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

6.1. ΣΚΟΠΟΣ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΙ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Βασικός σκοπός της διερεύνησης του θεωρητικού πλαισίου και των περιπτώσεων οικονομικού σκανδάλου που μελετήθηκαν και παρατίθενται στο επόμενο κεφάλαιο, ήταν να τεθούν με ακρίβεια οι ερευνητικοί στόχοι, οι οποίοι διερευνήθηκαν και να απαντηθούν οι κάτωθι ερευνητικές υποθέσεις:

- Κατά πόσο οι υφιστάμενοι μέθοδοι ανίχνευσης και ελέγχου παραποιημένων λογιστικών καταστάσεων δύνανται να συμβάλουν στην άμβλυνση των φαινομένων παραπλάνησης και απάτης ως συνέπεια εφαρμογής τεχνασμάτων που δημιουργούν διαστρέβλωση της αληθινής απεικόνισης των χρηματοοικονομικών καταστάσεων των επιχειρηματικών μονάδων.
- Κατά πόσο οι επιβληθείσες ποινικές συνέπειες βάσει του υφιστάμενου νομικού πλαισίου σε υποθέσεις διάπραξης φορολογικών και οικονομικών εγκλημάτων συμβάλλουν στην άμβλυνση των φαινομένων εξαπάτησης συνεπεία της νόθευσης των οικονομικών δεδομένων μίας επιχείρησης.
- Πόσο η καθολική εφαρμογή της ηλεκτρονικής διακυβέρνησης και ουσιαστικών, σύγχρονών, βασιζόμενων στις νέες τεχνολογίες συστημάτων ελέγχου, δύναται να συμβάλει στην καταπολέμηση των παραπάνω αναφερθέντων φαινομένων.

Επιπλέον η παρούσα διερεύνηση των περιπτώσεων μελέτης σε συνδυασμό με το θεωρητικό πλαίσιο της εργασίας, επιχείρησε να εστιάσει στους ειδικότερους παράγοντες και κίνητρα που οδηγούν στην δημιουργία του φαινομένου της οικονομικής απάτης ως συνέπεια τεχνασμάτων διαστρέβλωσης των οικονομικών καταστάσεων από τα στελέχη των επιχειρηματικών μονάδων. Επιπλέον δόθηκε έμφαση και στις επιπτώσεις που μπορεί να προκαλέσει το ως άνω φαινόμενο σε ολόκληρο το επιχειρηματικό σύστημα καθώς εντείνει τον σκεπτικισμό και βάλλει την αξιοπιστία από την πλευρά των επενδυτών και των μετόχων, περιορίζει τις συναλλαγές του εμπορίου και επιβραδύνει τις διαδικασίες λειτουργίας της εσωτερικής αγοράς και τον ευγενή ανταγωνισμό μεταξύ των επιχειρήσεων.

Τέλος, μέσα από την διερεύνηση των υπό μελέτη περιπτώσεων αναζητήθηκαν τρόποι αποτελεσματικής αντιμετώπισης του φαινομένου αυτού, οι οποίοι θα πρέπει να στραφούν στην άρση των βαθύτερων αιτιών που το γεννούν και το αναπαράγουν.

6.2. ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΚΑΙ ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Στο συγκεκριμένο κεφάλαιο θα γίνει λόγος για τη μεθοδολογία που αξιοποιήθηκε για την εκπόνηση του θεωρητικού πλαισίου της υφιστάμενης εργασίας και για την διερεύνηση των υπό μελέτη περιπτώσεων οικονομικών σκανδάλων. Πρωταρχικά έγινε προσπάθεια διενέργειας δευτερογενούς έρευνας, δηλαδή παρουσίασης και αναλυτικής επεξεργασίας μέσω της κατάλληλης θεματικής βιβλιογραφίας και με τη συνδρομή διαφόρων ιντερνετικών πηγών του ρόλου και του σκοπού των χρηματοοικονομικών καταστάσεων, της έννοιας της δημιουργικής λογιστικής, των κατηγοριών και των μορφών αυτής, των ερμηνευτικών μοντέλων ως προς τους παράγοντες που ωθούν στη νόθευση των λογιστικών καταστάσεων, των γενεσιουργών αιτιών και κινήτρων που προκαλούν φαινόμενα παραπλάνησης και οικονομικής απάτης μέσα από την παρουσίαση διαστρεβλωμένης εικόνας χρηματοοικονομικών καταστάσεων και των αποτελεσμάτων του εν λόγω ζητήματος σε οικονομικό, κοινωνικό, πολιτικό επίπεδο και σε επίπεδο δικαιοσύνης. Επιπλέον επισημάνθηκαν τα κυριότερα τεχνάσματα που χρησιμοποιούνται από τις οικονομικές μονάδες για να προκαλείται αλλοίωση των χρηματοοικονομικών τους καταστάσεων όπως και οι βασικότερες μέθοδοι στοχευόμενης αντίχρευσσης και εντοπισμού των παραποιημένων χρηματοοικονομικών τους καταστάσεων.

Παράλληλα με τη βιβλιογραφική ανάλυση και την μελέτη της βιβλιογραφίας, επιστημονικών τευχών και περιοδικών και έγκυρων ιντερνετικών πηγών, στην υφιστάμενη εργασία διενεργήθηκε η εις βάθος διερεύνηση κάποιων περιπτώσεων οικονομικών σκανδάλων εντός και εκτός Ελλάδας και επισημάνθηκαν οι παράγοντες εκείνοι που οδηγούν στη διάπραξη τέτοιων σκανδάλων αλλά και στις συνέπειες που προκαλούνται.

Τέλος, με τη συνδρομή και των καταγραφόμενων στο θεωρητικό μέρος της εργασίας έγινε από πλευράς μου επαγωγική προσπάθεια διατύπωσης συμπερασμάτων, διαπιστώσεων και καταγραφής προτάσεων που θα μπορέσουν να συμβάλουν δραστικά στη θωράκιση της οικονομικής μονάδας απέναντι στη διάπραξη λογιστικής απάτης και

στην τέλεση πράξεων νόθευσης της εικόνας των χρηματοοικονομικών της καταστάσεων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7^ο

ΜΕΛΕΤΕΣ ΠΕΡΙΠΤΩΣΕΩΝ ΕΤΑΙΡΙΚΩΝ ΣΚΑΝΔΑΛΩΝ ΛΟΓΩ ΠΑΡΑΠΟΙΗΜΕΝΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ ΕΝΤΟΣ ΚΙ ΕΚΤΟΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

Τα τελευταία χρόνια παρατηρείται μια έξαρση των περιπτώσεων παραποίησης χρηματοοικονομικών καταστάσεων, τόσο στον ελλαδικό αλλά κυρίως στον ευρωπαϊκό και διεθνή χώρο. Στόχος του παρόντος κεφαλαίου είναι να παρουσιαστούν συνοπτικά μερικά εκ των πλέον πολύκροτων εταιρικών σκανδάλων που δημοσιοποιήθηκαν και συζητήθηκαν έντονα τα τελευταία χρόνια στην ελληνική και διεθνή οικονομική σκηνή. Πρόκειται για πολιτικά και επιχειρηματικά σκάνδαλα που περιλαμβάνουν κατά κύριο λόγο πολύπλοκες μεθόδους κατάχρησης, μέσω της απόκρυψης χρεών και αλλοιωμένης εμφάνισης πλασματικών κερδών, τα οποία συχνά προέκυπταν από την εσκεμμένη παρέμβαση των διοικητικών στελεχών των επιχειρήσεων, καθώς και από τις συνεργασίες των εργαζομένων σε άλλες εταιρείες ή θυγατρικές.

Οι συγκεκριμένες πρακτικές εξαπάτησαν το επενδυτικό κοινό, τραντάζοντας την εμπιστοσύνη του. Τέτοιες επιχειρηματικές πρακτικές και μεθοδεύσεις συνέβαλαν στην θέσπιση νέων, αυστηρότερων κανόνων ενδυνάμωσης της απουσίας δεσμέυσεων και εξαρτήσεως από πλευράς ελεγκτών, καθώς και στη βελτίωση των Διεθνών Λογιστικών προτύπων.⁸⁹

Πρέπει να επισημανθεί πως στη νόθευση των οικονομικών καταστάσεων δεν συμμετέχουν μόνο διάφορα στελέχη εντός της οικονομικής οντότητας και συνεργαζόμενα με αυτή φυσικά ή νομικά πρόσωπα, αλλά και οι ίδιοι οι ελεγκτικοί μηχανισμοί, οι οποίοι μέσω των σφαλμάτων και των παραλείψεων τους δεν κρίνουν τις περισσότερες φορές με αποτελεσματικότητα κι ορθότητα τη πιστότητα και την εγκυρότητα των λογιστικών καταστάσεων.⁹⁰

---

⁸⁹ Βλ. Rezaee, Z., Sharbatoghlie, A., Elam, R., & McMickle, P. L. (2002). Continuous Auditing: Building Automated Auditing Capability. *Auditing: A Journal of Practice & Theory*, 21, 147-163.

⁹⁰ Βλ. Stewart H. & Micklethwait Al. (2006). *Greed and Corporate Failure: the lessons from recent disasters*. Gordonsville: Palgrave Macmillan

7.1. ΤΟ ΣΚΑΝΔΑΛΟ ΤΗΣ ENRON

Εισαγωγικά στοιχεία

Η εταιρεία Enron, αρχικώς με το όνομα “Northern Gas Company” ξεκίνησε τη δραστηριοποίησή της στην Ομάχα της Νεμπράσκα των Η.Π.Α. το 1930 έχοντας ως βασική δραστηριότητα την προμήθεια φυσικού αερίου. Η παρουσία μη κοστοβόρου εργατικού δυναμικού τη δεκαετία του '30 της επέτρεπε να κατέχει διευρυμένο δίκτυο αγωγών που παρείχε εξυπηρέτηση σε διάφορα νοικοκυριά και βιομηχανικές μονάδες και βιομηχανίες. Εντός της δεκαετίας του '70 η Northern κατέστη ο βασικός επενδυτής κατασκευής του αγωγού της Αλάσκα, εκμεταλλεζόμενη τεράστια κοιτάσματα φυσικού αερίου ενώ το 1980 η επωνυμία της άλλαξε σε Inter North. Εντός των επόμενων ετών, οι οικονομικές της μονάδες διευρύνθηκαν και σε άλλους κλάδους, πέραν του φυσικού αερίου, όπως λ.χ. στην εξεύρεση κοιτασμάτων πετρελαίου, στην εξόρυξη κάρβουνου και του εμπορίου καυσίμων. Εν τω μεταξύ, πρωταρχικός στόχος της εν λόγω οικονομικής μονάδας ήταν η προμήθεια φυσικού αερίου. Το 1985 η εταιρεία προέβη στην αγορά της Houston Natural Gas Company και το αποτέλεσμα της συγκεκριμένης εξαγοράς ήταν η δημιουργία της Enron.⁹¹

Με την έναρξη του 1990, το κογκρέσο των Ηνωμένων Πολιτειών θέσπισε νομοθετική ρύθμιση, η οποία οδήγησε στην απελευθέρωση της αγοράς ηλεκτρικής ενέργειας όπως είχε συμβεί λίγα χρόνια νωρίτερα και με την αγορά φυσικού αερίου. Η συγκεκριμένη νομοθεσία αποτέλεσε το θεμέλιο της ανάπτυξης επιχειρήσεων όπως είναι η Enron, ενώ η προκληθείσα διακύμανση των αξιών, ως συνέπεια του επακόλουθου ανταγωνισμού, δημιούργησε αντιδράσεις από παραγωγούς και τοπικές διοικήσεις. Ωστόσο,

---

⁹¹ Βλ. Λουμιώτης, Β. (2011) Διεθνή Πρότυπα Ελέγχου, Έκδοση ΙΕΣΟΕΛ, Αθήνα.

εντατικοποιημένες τακτικές άσκησης πίεσεως από πλευράς της Enron και λοιπών εταιρειών διατηρούσαν την κατάσταση προς όφελος τους.⁹²

Στο παταγώδες σκάνδαλο της Enron, που οδήγησε σε απώλεια 25.000 θέσεων εργασίας και 1 δις δολάρια από τις συντάξιμες αποδοχές των υπαλλήλων, έγινε χρήση της λογιστικής απάτης σύμφωνα με την οποία μια οικονομική μονάδα δημιουργεί θυγατρικές "ειδικού σκοπού" SPE – (Special Purpose Entity), με απώτερο στόχο συνήθως να μην φανερώσει στις ενοποιημένες χρηματοοικονομικές της καταστάσεις στοιχεία που συμπεριλαμβάνονται στο πάγιο ενεργητικό ή μακροπρόθεσμες υποχρεώσεις (OBSA - Off Balance Sheet Activities). Αφού αποκρύπτονται οι OBSA, η εν λόγω οντότητα δύναται να εμφανίσει αναληθώς πολύ υψηλότερα κέρδη. Τα ονόματα των offshore μονάδων ήταν Bob West Treasure, Jedi και Hawaii.

Μέσω των θυγατρικών της η εταιρία κατάφερε να δημιουργήσει παραπλανητικά σταθερή διόγκωση των κερδών από το 1999 ως το 2000 ύψους 979 εκ. δολαρίων. Εξ' αυτών, τα 926 εκ. δολάρια (94,6% του αρχικού δημοσιευμένου κέρδους) ήταν αποτέλεσμα της λογιστικής απάτης που περιεγράφηκε παραπάνω και όχι πραγματικών κερδοφόρων δραστηριοτήτων. Το κουτί της Πανδώρας άνοιξε για την εταιρία στις 16 Οκτωβρίου 2001, όταν υποχρεώθηκε να αλλοιώσει με καθοδική πορεία την υφιστάμενη περιουσία της κατά 1,2 δις δολάρια.

Απέχοντας από την ενοποίηση των χρηματοοικονομικών της καταστάσεων μ' εκείνες των θυγατρικών "ειδικού σκοπού" (SPE), όπως όφειλε, παραβίαζε το νόμο κυρίως με 2 τρόπους:

- Τις ωθούσε στην αγορά των παγίων της που υφίσταντο απώλεια της αξίας τους (τιτλοποίηση ενεργητικού ακολουθώντας τη "light asset strategy" που της είχε προτείνει η McKinsey), με χρήματα που οι θυγατρικές δανείζονταν από τρίτους δανειστές, προσβλέποντας με τον τρόπο αυτό στη μείωση των κερδών της ποσών όσων και οι ζημιές που παρουσίαζε και ταυτόχρονα καλυτερεύοντας με τα ξένα δανειζόμενα κεφάλαια τη ρευστότητά της και

- Μεταβίβαζε στις θυγατρικές μετοχές της, που αγόραζε με γραμμάτια. Κατόπιν τις αξιοποιούσε με σκοπό να ελαττώσει τον χρηματοοικονομικό κίνδυνο άλλων επενδύσεών της. Ωστόσο, σε περίπτωση που κάτι τέτοιο γινόταν με κεφάλαια της ίδιας

---

⁹² Βλ. Γαγάνης, Χ., και Ζοπουνίδης, Κ. (2008), Αναγνώριση Παραποιημένων Λογιστικών Καταστάσεων: Μεθοδολογικό Πλαίσιο και Εφαρμογές, Κλειδάριθμος, Αθήνα

της εταιρίας, δεν θα προέκυπτε κανένα ζήτημα. Όταν ωστόσο η αξία της μετοχής της Enron άρχισε να συρρικνώνεται, δεν μπορούσαν να προσφέρουν ουδεμία προστασία. Την ημέρα που η μετοχή της κατέρρευσε, η τιμή της ήταν 72 cents, ενώ τον ακριβώς προηγούμενο χρόνο ανέρχονταν στα 75 δολάρια.

Όσα καταστροφικά ακολούθησαν είναι κάπως προσδοκώμενα: Η Arthur Andersen, η πέμπτη σε μέγεθος μεγαλύτερη λογιστική αμερικάνικη οικονομική οντότητα, με δυναμικό 85.000 υπαλλήλων σε παγκόσμιο επίπεδο, απώλεσε την άδεια λειτουργίας της στο Τέξας, έχασε πελατολόγιο και υποχρεώθηκε να σταματήσει τη λειτουργία της, αφού καταδικάστηκε για παρακώλυση της δικαιοσύνης, στις 15 Ιουνίου 2002, λόγω του ότι προέβη σε καταστροφή των ελεγκτικών αρχείων της Enron.

Ο *Kenneth Lay*, ο οποίος ίδρυσε την Enron, απεβίωσε λόγω ανακοπής καρδιακής στις 5.7.2006, αδυνατώντας να υποστεί τις 10 αποφάσεις καταδίκης του για απάτη, συνομωσία και πλάνη τραπεζών, και ο γενικός διευθυντής της Jeffrey Skilling καταδικάστηκε σε 24 χρόνια και 4 μήνες φυλάκιση στις 23.10.2006 και τα περιουσιακά του στοιχεία ρευστοποιήθηκαν προς πληρωμή των αποζημιώσεων.. Σε όλο αυτό που συνέβη συνέβαλε και ο CFO της Enron *Andrew Fastow*, ο οποίος υπεβλήθη σε καταδίκη 10 ετών φυλάκισης, ως επιβράβευση της προσφοράς και της συνεργατικής του στάσης απέναντι στις αρχές για να υποστηριχθεί η ενοχοποίηση του Skilling. Το μοναδικό θετικό σ' όλη αυτή τη συντριβή της εταιρίας είναι ότι μετά τη συντριβή της Andersen ξεπρόβαλλε, με διευθυντή τον επί 30 χρόνια υπάλληλο της εταιρίας Gary E. Holdren, η Harold Consulting, με περισσή πλέον πείρα, ώστε να παραγκωνίζει τα σφάλματα του παρελθόντος.

Η πορεία του σκανδάλου

Το χρηματοοικονομικό σκάνδαλο της Enron περιήλθε σε δημοσιότητα το 2001 και συνδέονταν τόσο με ενεργειακή εταιρία Enron, όσο με την ελεγκτική εταιρεία Arthur Andersen. Αρκετοί εκ των υπαλλήλων της Enron απασχολούνταν πριν στην Arthur Andersen, ενώ παράλληλα οι μάχιμοι ελεγκτές είχαν σταθερά γραφεία εντός του κεντρικού κτηρίου της Enron, καθώς πέραν των συμβουλευτικών υπηρεσιών και του εξωτερικού ελέγχου, είχαν αναλάβει με outsourcing και τον εσωτερικό έλεγχο αυτής. Ήταν δηλαδή τα ίδια πρόσωπα, τα οποία έλεγχαν τους ίδιους τους εαυτούς, λαμβάνοντας εξωφρενικά μεγάλους μισθούς, που για μερικούς υπερέβαιναν ακόμα και τα 300 χιλιάδες δολάρια σε μετρητά και μετοχές.

Πιο συγκεκριμένα, στις 14 Αυγούστου του 2001 γνωστοποίησε ο γενικός διευθυντής της Enron Jeffrey Skilling, την απομάκρυνση από τη θέση του εντός ενός χρονικού διαστήματος έξι μηνών. Κατά τη χρονική αυτή περίοδο, έγινε αντιληπτό ότι το εν λόγω πρόσωπο είχε προβεί στην πώληση κατ' ελάχιστο 450.000 μετοχών αξίας περίπου 33 εκατομμυρίων δολαρίων, την ώρα που ο πρόεδρος του Διοικητικού Συμβουλίου Kenneth Lay πιστοποιούσε στους αναλυτές για την απουσία λογιστικών, αποθεματικών, συναλλακτικών ή γενικότερα λοιπών εκκρεμών ζητημάτων αναφορικά με την εν λόγω αποχώρηση. Παράλληλα, διαβεβαίωνε τους παρατηρητές της αγοράς, ότι η συγκεκριμένη κατάσταση δεν θα επηρέαζε την αποδοτικότητα της εταιρείας, ούτε την πορεία της προς την ανέλιξη.⁹³

Από την άλλη μεριά, ωστόσο, ο γενικός διευθυντής σύντομα επιβεβαίωσε πως ένας βαρυσήμαντος λόγος, για τον οποίον αποχωρεί από την Enron αφορούσε την καθοδική πορεία της αξίας της εταιρείας στην αγορά.

Στις 17 Οκτωβρίου του 2001 ανακοινώθηκε από την Enron ότι το λογιστικό αποτέλεσμα του τριμήνου ήταν αρνητικό, εξαιτίας απροσδόκητης χρέωσης ύψους 1 δις δολαρίων. Σύμφωνα με δηλώσεις της διοίκησης, οι απώλειες αυτές είχαν σχέση κυρίως με επενδυτικές ζημιές. Στις 22 Οκτωβρίου του 2001, η αξία της μετοχής συρρικνώθηκε στα 20,65 δολάρια χάνοντας 5,40 δολάρια εντός μίας ημέρας και ακολούθησε η δήλωση της Αμερικάνικης Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς S.E.C. (Securities and Exchange Commission) κάνοντας λόγο για τις πλέον ασαφείς συναλλακτικές πράξεις που είχαν έως τότε εντοπιστεί μέσα σε ολόκληρο τον όμιλο.⁹⁴

Στις 27 Οκτωβρίου η εταιρεία, με επιδίωξη να καθησυχάσει τους επενδυτές της αναφορικά με το απόθεμα ρευστών της, άρχισε να αγοράζει εκ νέου το σύνολο των εμπορικών της χρεογράφων, των οποίων η αξία υπολογίζονταν σε περίπου 3,3 δις.

Για να το πράξει αυτό, η Enron χρηματοδοτήθηκε εξαντλώντας κάθε δυνατότητα πίστωσης που είχε στη διάθεσή της από πολλά τραπεζικά ιδρύματα. Παρόλο που σε πιστοληπτικό επίπεδο δεν εμφανίζονταν ιδιαίτερες ανησυχίες, οι ομολογίες της πωλούνταν σε πολύ χαμηλή αξία, κάνοντας με τον τρόπο αυτό, μια μελλοντική τους πώληση προβληματική. Προς το τέλος του μήνα, αναλυτές άρχισαν να κρούουν τον

---

⁹³ Βλ. Γαγάνης, Χ., και Ζοπουνίδης, Κ. (2008), Αναγνώριση Παραποιημένων Λογιστικών Καταστάσεων: Μεθοδολογικό Πλαίσιο και Εφαρμογές, Κλειδάριθμος, Αθήνα

⁹⁴ Βλ. Λουμιώτης, Β. (2011) Διεθνή Πρότυπα Ελέγχου, Έκδοση ΙΕΣΟΕΛ, Αθήνα

κώδωνα του κινδύνου, αναφορικά με ενδεχόμενη παραβίαση των γενικά παραδεκτών λογιστικών αρχών.

Στις αρχές του επόμενου μήνα, έγινε γνωστή η απεγνωσμένη προσπάθεια από μέρους της διοίκησης προς νέες επενδύσεις ή μιας επί τόπου εξαγοράς, χωρίς ωστόσο κανένα αντίκρισμα. Η αξία της μετοχής της είχε συρρικνωθεί επιπλέον στα 7 δολάρια, και οι επενδυτές ανησυχούσαν πως θα ήταν αδύνατον πλέον για την εταιρεία να βρει αγοραστή. Ύστερα από διαδοχικές απορρίψεις, βρέθηκε αγοραστής, όταν το συμβούλιο διοίκησης της Dynegy, μιας άλλης οικονομικής μονάδας στον κλάδο της ενεργειακής εκμετάλλευσης κοινοποίησε την εξαγορά της Enron σε εξαιρετικά χαμηλή τιμή. Παράλληλα, η Dynegy, θα δέχονταν την ανάληψη χρέους ύψους 13 δισεκατομμυρίων, και ταυτόχρονα όποιο άλλο χρέος τυχόν δημιουργούνταν έως τη στιγμή εκείνη. Η σύναψη συμφωνίας ανάμεσα σε Enron και Dynegy ολοκληρώθηκε στις 8 Νοεμβρίου 2001.

Την 9η Νοεμβρίου έγινε γνωστή ακόμα μια έντονη διαστρέβλωση των κερδών της Enron, με την ελάττωση σχεδόν 591 εκατομμυρίων δολαρίων στα έσοδα που δηλώθηκαν τα έτη 1997-2000. Οι αλλοιώσεις οδήγησαν κατ' ουσία στην εξαφάνιση των κερδών της χρήσεως 1997, δημιουργώντας ουσιαστικές συρρικνώσεις κερδών στα χρόνια που ακολούθησαν. Το συγκεκριμένο γεγονός, ωστόσο, δεν μείωσε το ενδιαφέρον της Dynegy για την Enron. Το φαινόμενο αυτό εκτροχιάστηκε από την προσδοκία του προέδρου του Διοικητικού Συμβουλίου Lay, να δοθεί αποζημίωση στον ίδιον ύψους 60 εκατομμυρίων, επειδή αποκλείστηκε από τη διοίκηση της Enron μετά από τη συγχώνευσή της με τη Dynegy, την ίδια χρονική περίοδο που αρκετοί από τους εργαζομένους της Enron παρατήρησαν τις συντάξιμες αποδοχές στους λογαριασμούς τους να συρρικνώνονται, καθώς στηρίζονταν σε τεράστιο βαθμό στο μετοχικό κεφάλαιο που εξαντλήθηκε όταν η αξία της μετοχής μειώθηκε κατά 90% κατά τη διάρκεια του έτους.⁹⁵

Στα μέσα Νοεμβρίου του 2001, ανακοινώθηκε από την Enron η πρόθεση εκποίησης στοιχείων που δεν απέδιδαν, αξίας σχεδόν 8 εκατομμυρίων, ενώ στις 19 του τρέχοντος μήνα κοινοποιήθηκαν περαιτέρω στοιχεία της κρίσιμης κατάστασης στην οποία είχε περιέλθει. Το αποκορύφωμα ήταν οι υποχρεώσεις αποπληρωμής ύψους 9 δις που

---

⁹⁵ Βλ. Λουμώτης, Β. (2011) Διεθνή Πρότυπα Ελέγχου, Έκδοση ΙΕΣΟΕΛ, Αθήνα

κλήθηκε να αντιμετωπίσει η εταιρεία έως τα τέλη του 2002, καθώς οφειλές τέτοιου ύψους έμοιαζαν υπέρογκες συγκριτικά με τα όσα είχε στη διάθεσή της.

Την 28η Νοεμβρίου του 2001 οι μεγαλύτεροι φόβοι της εταιρίας επιβεβαιώθηκαν, με την Dynegy να αποχωρεί μονομερώς από την συγχώνευση που είχε προηγηθεί, οδηγώντας την ικανότητα της Enron σε πιστοληπτικό επίπεδο σε κατάσταση junk status, δηλ. σε κατάσταση κατάρρευσης και εξαθλίωσης. Η εταιρεία, έχοντας πλέον ελάχιστα ρευστά διαθέσιμα για να μπορεί να λειτουργήσει, βρέθηκε χωρίς ένα χέρι βοήθειας, πνιγμένη στα χρέη της. Η αξία της μετοχής κατέρρευσε στα 0,61 δολάρια έως τα τέλη των συναλλακτικών πράξεων της δεδομένης ημέρας.⁹⁶

Υπολογίζεται πως η εταιρεία εμφάνιζε σε επίπεδο υποχρεώσεων το ποσό των 23 δισεκατομμυρίων, που συνίσταντο σε μη εξοφλημένες οφειλές και σε πιστώσεις με την εγγύηση τρίτων. Παράλληλα, σημαντικά περιουσιακά δεδομένα της Enron είχαν τεθεί ως ενέχυρο σε πιστωτές ως εγγύηση για τις ληφθείσες πιστώσεις που είχε λάβει, δημιουργώντας εξαιρετική δυσμενή θέση στους εκτεθειμένους πιστωτές της και τελικώς στους κατόχους μετοχών της, ως προς το ποσό που τελικώς θα έπρεπε να τους επιστραφεί κατά την πτωχευτική διαδικασία.

Η Enron περιήλθε σε καθεστώς πτώχευσης στις 30 Νοεμβρίου του 2001, ενώ δύο μέρες αργότερα προσέφυγε στον Πτωχευτικό Κώδικα των Η.Π.Α. Το σκάνδαλο της ENRON καθίσταται ως το μεγαλύτερο περιστατικό κήρυξης πτώχευσης στην ιστορία των ΗΠΑ και αποστέρησε την εργασία σε 4.000 εργαζόμενους στους οποίους την ημέρα πτώχευσης ανακοινώθηκε πως είχαν διορία 30 λεπτών για να συλλέξουν τα προσωπικά τους αντικείμενα και να εκκενώσουν το κτίριο.⁹⁷

---

⁹⁶ Βλ. Stewart H. & Micklethwait Al. (2006). Greed and Corporate Failure: the lessons from recent disasters. Gordonsville: Palgrave Macmillan

⁹⁷ Βλ. Γαγάνης, Χ., και Ζοπουνίδης, Κ. (2008), Αναγνώριση Παραποιημένων Λογιστικών Καταστάσεων: Μεθοδολογικό Πλαίσιο και Εφαρμογές, Κλειδάριθμος, Αθήνα

7.2. ΤΟ ΣΚΑΝΔΑΛΟ ΤΗΣ Xerox

Εισαγωγικά στοιχεία

Στις αρχές του 20ου αιώνα τα χρηματοοικονομικά σκάνδαλα στις ΗΠΑ εξελίσσονταν σε πανδημία.

Η αμερικάνικη εταιρία Xerox, συγκαταλέγεται σε έναν εκ των μεγαλύτερων προμηθευτών συσκευών παραγωγής φωτοτυπιών και εξοπλισμού γραφείων παγκοσμίως. Ο έλεγχος που διεξήχθη διερευνώντας την πενταετία 1997-2001 και πιο συγκεκριμένα τη χρήση 2001, αποκάλυψε διαστρεβλώσεις. Συνέπεια τούτου ήταν το συνολικό ποσό των πλασματικών εσόδων να ανέρχεται για την εν λόγω χρονική περίοδο σε 6 δις δολάρια ή ακόμη παραπάνω.

Το 1906 ήταν το έτος ίδρυσης της Xerox, η οποία είχε έδρα τη Νέα Υόρκη των ΗΠΑ. Στην αρχή δραστηριοποιούνταν στην κατασκευή φωτογραφικού εξοπλισμού και εγγράφων, στη συνέχεια το 1953 κυριάρχησε αφότου εισήγαγε το Xerox 914, το πρώτο φωτοτυπικό χαρτί που χρησιμοποιούσε την μέθοδο της ηλεκτροφωτογραφίας. Αφότου εφευρέθηκε ο εκτυπωτής Laser από τον Gary Stark Weather, η επιχείρηση δημιούργησε μεγάλα κέρδη. Εντός της δεκαετίας του 1990 η εξέλιξη των ψηφιακών μηχανημάτων φωτοτυπίας προσέφερε στην επιχείρηση μεγάλο προτέρημα σε σύγκριση με τους ανταγωνιστές της, καθιστώντας την επιχείρηση σε οικονομική μονάδα που παρείχε υπηρεσίες, η οποία περιείχε ολόκληρο το πακέτο της προσφοράς, της συντήρησης, της διαμόρφωσης και της στήριξης των χρηστών.

Η πορεία του σκανδάλου

Η Xerox, εντός της δεκαετίας του 1990, καταβάλλοντας προσπάθεια να διατηρήσει την οικονομική της θέση στην παγκόσμια αγορά, βρίσκονταν λόγω του αυξανόμενου ανταγωνισμού σε δυσμενή θέση.⁹⁸ Κατασκευαστές του ίδιου κλάδου απευθύνονταν με προϊόντα χαμηλής τιμολόγησης στο αγοραστικό κοινό και το πελατολόγιο της Xerox

---

⁹⁸ <https://www.in.gr/2002/06/28/economy/neo-logistiko-skandalo-stis-ipa-me-tin-xerox> (Πρόβαση: 16-06-2023)

προσδοκούσε από την επιχείρηση να πράξει ομοίως. Επιπλέον η Xerox δεχόταν πιέσεις από επενδυτές της Wall Street, έτσι ώστε να εμφανίζει ομοιόμορφη εικόνα συγκριτικά με τα βραχυπρόθεσμα κέρδη της κατοπτρίζοντας την διόγκωση της τιμής ης μετοχής της στο αγοραστικό κοινό.

Όλα αυτά οδήγησαν στην επίσημη δήλωση της εταιρίας στις 28 Ιουνίου του 2002 ότι δηλαδή εντός της πενταετίας 1997-2001 παρουσίασε κέρδη πιο υψηλά κατά 2 εκατ. δολάρια από τα αληθή. Βάσει των ανακοινώσεων της Wall Street Journal, η επιχείρηση "υπερμεγέθυσε" τα έσοδα της έως 6 εκ. δολάρια.⁹⁹

Η Xerox υπερτίμησε τα έσοδά της κατά 6 εκ. δολάρια και ως αποτέλεσμα της εν λόγω διόγκωσης, τα κέρδη της εμφανίστηκαν στον ισολογισμό πλασματικά διογκωμένα κατά 2 εκ. δολάρια.

Τα έσοδα ως πηγή βραχυπρόθεσμου εξοπλισμού θεωρούνται ως βραχυπρόθεσμη μίσθωση. Η κατάσταση πώλησης λογίζεται ως τελεσθείσα όταν εκχωρείται η κτήση του προϊόντος που πωλήθηκε. Η Xerox θεωρούσε τη μίσθωση του εξοπλισμού ως πώληση και όχι ως έσοδο από ενοίκιο που διαμοιράζεται σε όλη τη διάρκεια της συμφωνίας που έχει προηγηθεί.

Με τον αυτό τρόπο, αύξανε τα έσοδα της και ταυτόχρονα αύξανε τα κέρδη της, επηρεάζοντας με τον τρόπο αυτό θετικά τους αριθμοδείκτες του καθαρού περιθωρίου κέρδους, των κερδών ανά μετοχή και του δείκτη ROI. Η εν λόγω διόγκωση των βραχυπρόθεσμων κερδών επέτρεπε στην επιχείρηση να διογκώνει τα κέρδη της από το 1997 έως το 1999 καταχωρώντας κέρδη ύψους 366 εκατ. δολαρίων αντί καταχωρηθέντων ζημιών ύψους 13 εκατ. δολαρίων.

Η αξία της μετοχής τη συγκεκριμένη χρονική περίοδο προσέγγιζε τα 70 δολάρια. Όταν ελέγχθηκε η Xerox, η εταιρία ελέγχων KPMG επιβεβαίωσε ότι οι λογαριασμοί της εν λόγω επιχείρησης είναι διαστρεβλωμένοι. Ο διευθύνων σύμβουλος της εταιρείας υπέβαλε πρόταση στην KPMG να απαλλαγούν του ελέγχου 30 εκατ. δολάρια. Η KPMG με απώτατο στόχο να αποφύγει να διαταράξει τη σχέση των 40 ετών της με την Xerox και να προφυλάξει τα 82 εκ. δολάρια ελεγκτικών και μη ελεγκτικών τελών που θα λάμβανε ανάμεσα στο χρονικό διάστημα 1997-2000, έκανε δεκτή την αίτηση των διοικητικών στελεχών.

---

⁹⁹ <https://www.kathimerini.gr/economy/international/122809/skandalo-kai-me-ti-xerox-stis-ipa>
(Πρόβαση: 16-06-2023)

Η Αμερικάνικη Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς (SEC) αντιλήφθηκε πως υφίσταται αντικανονικότητα και ξεκίνησε έρευνα κατά την οποία ανακαλύφθηκε ένα εσωτερικό έγγραφο ανάμεσα στα υψηλόβαθμα στελέχη της Xerox σχετικά με τις προτεινόμενες μεθόδους παραποίησης των βιβλίων και στοιχείων, ώστε να επιτευχθούν οι προσδοκίες της Wall Street ως προς τα αναμενόμενα κέρδη της Xerox.

Την 11η Απριλίου του 2002, η Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς κατήγγειλε τη Xerox, με την κατηγορία παραπλάνησης του κοινού μεταξύ του διαστήματος 1997-2000 μέσω λογιστικών αλλοιώσεων. Από τις πλέον ουσιώδεις αλλοιώσεις ήταν το γεγονός ότι καταχωρήθηκαν τα έσοδα λόγω μίσθωσης φωτοτυπικών ως "πωλήσεις", ενώ στην πραγματικότητα επρόκειτο για συμβάσεις χρηματοδοτικής μίσθωσης που θα έπρεπε να κατανέμονται στις αντίστοιχες χρήσεις σε όλη τη χρονική διάρκεια της συμφωνίας. Το ζητούμενο επομένως ήταν να αναγνωριστούν τα έσοδα και όχι το κατά πόσο αυτά ήταν έγκυρα.

Βάσει των γενικά αποδεκτών λογιστικών αρχών των ΗΠΑ δεν επιτρέπεται στις οικονομικές μονάδες να αναγνωρίζουν εξ' ολοκλήρου τα έσοδα από την πώληση εξοπλισμού εφόσον δεν υφίσταται μεταβίβαση της κυριότητας αυτού. Αν δεν πληρείται το κριτήριο της μεταβίβασης, η "πώληση" λογίζεται ως ενοικίαση και μόνο τα μισθώματα που έχουν εισπραχθεί κατά το τρέχων χρονικό διάστημα δύνανται να λογίζονται ως έσοδα κατά το συγκεκριμένο χρονικό διάστημα.

Η Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς επέρριψε κατηγορίες στη Xerox ότι εφαρμόζοντας τις λογιστικές αρχές με τη μέθοδο που ακολουθούσε δεν καταστρατηγούσε τις γενικά αποδεκτές λογιστικές αρχές και μόνο. Στην ουσία ηθελημένα παραπλανούσε τη Wall Street ξεπερνώντας κάθε προσδοκία της αυξάνοντας με τις παρατυπίες της το έτος φορολόγησης 1997 τα κέρδη προ φόρων σε μέγεθος 405 εκ. δολαρίων, το 1998 σε 655 εκ. δολάρια και το 1999 σε 511 εκ. δολάρια.

Η Xerox ανταποκρίθηκε στην καταγγελία της SEC καταβάλλοντας πρόστιμο 10 εκ. δολαρίων και προέβη σε αναπροσαρμογή των οικονομικών της αποτελεσμάτων για το χρονικό διάστημα 1997-2000. Η KPMG και η Xerox ενοχοποιήθηκαν για νοθεύσεις και αυτό είχε ως συνέπεια τα καθήκοντα της ελεγκτικής εταιρίας να τα αναλάβει άλλος εξωτερικός ελεγκτής το 2001, δηλ. η Price Waterhouse Cooper.

Την 5η Ιουνίου 2003 έξι ηγετικά στελέχη της Xerox ενοχοποιήθηκαν για εξαπάτηση εκ' των οποίων πρώην διευθύνοντες συμβούλοι και ο πρώην γενικός οικονομικός διευθυντής, συμφωνώντας στην καταβολή 22 εκ. δολαρίων σε πρόστιμα. Την 29η Ιανουαρίου 2003, η Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς κατήγγειλε την KPMG ως αρμόδια για

τους ελέγχους της Xerox για εξαπάτηση λόγω αλλοίωσης των οικονομικών της καταστάσεων και τον Απρίλιο του 2005 η KPMG συμφώνησε με την Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς την καταβολή 22,48 εκ. δολαρίων ως καταβλητέο ποσό προστίμου. Σήμερα, η Xerox εξακολουθεί τη δράση της στον τομέα της και συνεχώς καινοτομεί με νέα προϊόντα, ενώ το μεγάλο λογιστικό σκάνδαλο που είχε συνταράξει την υπόστασή της φαίνεται να έχει λησμονηθεί.

7.3. ΤΟ ΣΚΑΝΔΑΛΟ ΤΗΣ WorldCom

Εισαγωγικά στοιχεία

Η εν λόγω εταιρία ιδρύθηκε εντός του έτους 1983 στο Clinton του Μισσισιππή με αρχική επωνυμία Long Distance Discount Services (LDDS), έχοντας ως βασικό αντικείμενο τις υπεραστικές κλήσεις. Το 1989 εισάγεται στο χρηματιστήριο και συγχωνεύεται με την Advantage Companies. Το 1995 η εταιρεία μετονομάζεται σε LDDS WorldCom. Τη δεκαετία του 1990 παρατηρείται η ουσιαστική εξάπλωσή της μέσω συγχωνεύσεων ή εξαγοράς επιχειρήσεων, όπως της Metromedia (1993), της Williams Technology Group (1995), της MFS Communications Company (1996) και της MCI το 1998.¹⁰⁰

Την 4η Νοεμβρίου του 1997 γνωστοποιήθηκε από την WorldCom η συγχώνευσή της με την MCI Communications, έναντι 37 δισεκατομμυρίων δολαρίων, οδηγώντας στη δημιουργία της MCI WorldCom, καθιστώντας την εν λόγω συγχώνευση ως την πιο μεγάλη συγχώνευση εταιριών στην ιστορία των Η.Π.Α ως εκείνη τη χρονική στιγμή. Στις 5 Οκτωβρίου 1999 έγινε γνωστή ακόμα μια συμφωνία συγχώνευσης μεταξύ της Sprint Corporation και της MCI WorldCom, αξίας 129 δισεκατομμυρίων. Εφόσον η συμφωνία αυτή οριστικοποιούνταν, θα συνιστούσε τη μεγαλύτερη συγχώνευση εταιριών στην ιστορία των επιχειρήσεων. Παρ'αυτά, η εν λόγω συμφωνία δεν προχώρησε εξ' αιτίας της απορριπτικής πρότασης από το Υπουργείο Δικαιοσύνης

---

¹⁰⁰ Βλ. Stewart H. & Micklethwait Al. (2006). Greed and Corporate Failure: the lessons from recent disasters. Gordonsville: Palgrave Macmillan

των Η.Π.Α. και την Ευρωπαϊκή Ένωση, που προέκυψε από την θεώρηση ότι μια τέτοια κίνηση θα οδηγούσε σε πιθανή δημιουργία μονοπωλίου στον τομέα των τηλεπικοινωνιών. Έτσι, λίγους μήνες αργότερα, η MCI WorldCom μετονομάστηκε σε WorldCom.

Η πορεία του σκανδάλου

Μέχρι σήμερα, η WorldCom θεωρείται στην ιστορία της αμερικάνικης επιχειρηματικότητας ως η επικεφαλής της πιο μεγάλης χρεωκοπίας. Η εταιρία που κατείχε την δεύτερη θέση στον κλάδο υπεραστικών κλήσεων στις ΗΠΑ, αναριθμώντας 20 εκατομμύρια πελάτες στο ενεργητικό της και μία από τις επιχειρήσεις που αποτελέσαν το οικοδόμημα της τεράστιας εξέλιξης στον τηλεπικοινωνιακό τομέα σε ολόκληρη τη διάρκεια της δεκαετίας του '90, ανακοίνωσε τον Ιούνιο του 2002 τη διακοπή της συνεργασίας της με τον οικονομικό της διευθυντή, ως υπαίτιου για την διαστρέβλωση και συγκάλυψη των αριθμητικών αποτελεσμάτων του 2001 και του πρώτου τριμήνου του 2002, τα οποία ανέρχονταν σε έξοδα ποσού 3,9 δισεκατομμυρίων. Η αμερικανική Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς, η φερεγγυότητα της οποίας είχε δεχτεί ισχυρό χτύπημα έπειτα από το τεράστιο χρηματοοικονομικό σκάνδαλο της Enron, αποκάλυψε την απάτη «πρωτοφανούς εμβέλειας». Η μετοχή της WorldCom “βυθίστηκε” περίπου στα 20 σεντς, όταν την περίοδο των υψηλών προσμονών είχε αγγίξει μέχρι τα 64 δολάρια.¹⁰¹

Τα δεδομένα του τηλεπικοινωνιακού κλάδου τροποποιήθηκαν σε δραματικό βαθμό στα μέσα του 2000, με την έκδηλη κρίση στον κλάδο λόγω των υπέρογκων τελών ενοικίασης (leasing) των ξένων τηλεφωνικών δικτύων, που σταθερά διογκώνονταν ως ποσοστό των εσόδων. Ουσιαστικό τράνταγμα δέχτηκε επίσης η ρευστότητα της επιχείρησης εντός του τρίτου 4μήνου του 2000, όταν πελάτες με αδυναμία πληρωμών δεν πλήρωσαν λογαριασμούς ποσού 685 δις δολαρίων. Με στόχο να ανταποκριθεί η επιχείρηση σε όλες αυτές τις πειστικές συνθήκες οι υπεύθυνοι σύνταξης των λογιστικών της καταστάσεων έκαναν προσπάθεια να μειωθούν τα έξοδα, επιτυγχάνοντας την εξοικονόμηση 50 εκ. δολαρίων, ποσού δηλαδή εξαιρετικά μικρού σε σύγκριση με τον τιθέμενο στόχο για επίτευξη κέρδους που άγγιζε εκατοντάδες εκατομμύρια δολάρια.

---

¹⁰¹ <https://www.kathimerini.gr/economy/international/122631/cheirotero-skandalo-kai-apo-tin-enron>
(Πρόσβαση: 18-06-2023)

Εντός του Οκτωβρίου του 2000 με πρωτοβουλία του οικονομικού Διευθυντή της εταιρίας (CFO) Scott Sullivan χρησιμοποιήθηκαν 828 εκ. δολάρια από τις «προβλέψεις» για τέλη ξένων δικτύων, έτσι ώστε να μπορέσει να ανταποκριθεί η εταιρία σε άλλα οργανικά έξοδα. Μία τέτοια κίνηση θα ισοδυναμούσε σε αναληθή διόγκωση των εσόδων και αντίστοιχο περιορισμό των εξόδων. Ο λογαριασμός «προβλέψεις» για ζημιές αξιοποιείται στην περίπτωση που η διοίκηση έχει ουσιώδη λόγο να προσδοκά ότι έπεται οικονομική δυσπραγία σε κάποια οικονομική μονάδα. Η άνευ λόγου συρρίκνωσή του συνιστά επιβαρυντική για την επιχείρηση λογιστική μέθοδο. Η μεταφορά ωστόσο πραγματοποιήθηκε παρά τις αντιρρήσεις των υπευθύνων του λογιστηρίου, όταν ο CFO (Chief Financial Officer) τους διαβεβαίωσε ότι τίποτα παρόμοιο δεν θα επαναλαμβανόταν ξανά.

Στα τέλη ωστόσο του πρώτου 3μήνου του 2001, είχε γίνει οφθαλμοφανές ότι έπρεπε να συνταχθούν και άλλες αλλοιωμένες καταστάσεις. Τα έσοδα οδηγούνταν ξανά σε καθοδική πορεία, η χρηματική επιβάρυνση ενοικίασης γραμμών ως ποσοστό των εσόδων ανέρχονταν πολύ πιο ψηλά από τον τιθέμενο στόχο του 42%, δυνατότητα συρρίκνωσης του κόστους λειτουργίας δεν ήταν πλέον ορατή και τα μεγάλα αποθεματικά για ενδεχόμενες ζημιές δεν διατίθεντο.

Αυτά όλα προκαλούσαν απόκλιση μεγέθους 771 δις δολαρίων.

Για ν' αναστραφεί η κρίσιμη αυτή συνθήκη ο CFO αξιοποίησε εκ νέου την πλασματική ευτυχία της επινοητικής λογιστικής.

Σύμφωνα με τις γενικά παραδεκτές Λογιστικές Αρχές έπρεπε να θεωρηθεί η μίσθωση των γραμμών ως έξοδο λειτουργικό, περιορίζοντας το υφιστάμενο κέρδος κατά 771 εκ. δολάρια. Ο CFO κ. Sullivan σε αντίθεση έλαβε την απόφαση να παρουσιαστούν τα εν λόγω έξοδα ως δαπάνες κεφαλαίου, οι οποίες αποσβένονται συρρικνώνοντας το εισόδημα σε βάθος χρόνου και επομένως θα είχαν μόνο οριακή επιρροή στο τρέχον κέρδος. Κανένας εκ' των λογιστών δεν ήταν ευχαριστημένος με μία τέτοια λήψη απόφασης, αλλά αν και αρχικώς αρνήθηκαν να την εκπληρώσουν, εν τέλει διαστρέβλωσαν τις χρηματοοικονομικές καταστάσεις, με στόχο να εμφανίζεται ότι τον περασμένο Φλεβάρη είχαν γίνει αγορές κεφαλαίου (δηλαδή υπήρξε επένδυση στο ιδιόκτητο τηλεφωνικό δίκτυο). Θεωρώντας κάθε φορά οι λογιστές πως θα διέπρατταν την τελευταία παρατυπία, χρέωσαν τους λογαριασμούς κεφαλαίου με 560 εκ. δολάρια το δεύτερο 3μηνο, 743 εκ. το τρίτο και 941 εκ. το τέταρτο.

Με την κυκλοφορία του οικονομικού προγράμματος του CFO για το έτος 2002, κατέστη αντιληπτό τουλάχιστο στους λογιστές, πως θα αδυνατούσαν να επιτύχουν τα

αποτελέσματα αν πρωτίστως δεν προχωρούσαν και σε νέες παράτυπες κεφαλαιακές μεταφορές. Ωστόσο είχαν ούτως ή άλλως γίνει πάρα πολλές παρατυπίες.

Στις 12.3.2002 η Αμερικανική Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς (SEC) έχοντας σοβαρές υποψίες αφότου είχε συμβεί το φιάσκο της Enron, αρχίζει να ερευνά τις λογιστικές καταστάσεις της WorldCom. Το οριστικό χτύπημα έφτασε στις 17.6.2002, όταν στη *Cynthia Cooper*, αρμόδια για τον εσωτερικό έλεγχο της επιχείρησης και στον ανεξάρτητο ελεγκτή *Glyn Smith* δεν απαντήθηκαν τα ερωτήματά τους ως προς την αποτελεσματικότητα των διενεργηθέντων μεταφορών των λογαριασμών. Στις 24.6.2002 η μετοχή της WorldCom χάνει σημαντικά την αξία της έως και μείον του ενός δολαρίου και την ημέρα που ακολουθεί οι δικηγόροι της εταιρίας πληροφορούσαν την Αμερικανική Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς ότι οι 2 ελεγκτές εξακρίβωσαν λογιστικές νοθεύσεις, που κατ' ουσία διόγκωναν το εισόδημα προ φόρων κατά περίπου 3,055 δις δολάρια το 2001 και κατά 797 εκ. δολάρια εντός του πρώτου 3μηνου του 2002.

Στις 10.10.2002 οι υπεύθυνοι του λογιστηρίου παραδέχτηκαν την ενοχή τους για αξιόποινες πράξεις που επισύρουν ποινή φυλάκισης έως και 15 έτη. Σ σχέση με τον Διευθύνοντα Σύμβουλο της εταιρείας (CEO - Chief Executive Officer) *Ebbers*, υπό την έγκριση του οποίου γίνονταν αυτές οι ενέργειες, σε ηλικία 63 ετών καταδικάστηκε σε ποινή 25 ετών φυλάκισης. Αν ωστόσο οι παραπάνω εμπλεκόμενοι είχαν διαβεί από την αρχή το δρόμο της επαγγελματικής δεοντολογίας, τίποτα απ' όσα συνέβησαν δεν θα είχε συμβεί.¹⁰²

---

¹⁰² <https://el.wikipedia.org/wiki> (πρόσβαση: 18-06-2023)

7.4. ΤΟ ΣΚΑΝΔΑΛΟ ΤΗΣ PARMALAT

Εισαγωγικά στοιχεία

Στον ευρωπαϊκό χώρο, το οικονομικό σκάνδαλο της ιταλικής πολυεθνικής εταιρίας γαλακτοκομικών Parmalat συνιστά τη μεγαλύτερη εταιρική χρεοκοπία, η οποία προκάλεσε εκτεταμένες κοινωνικές, οικονομικές και πολιτικές επιπτώσεις, καθώς απείλησε την υπόσταση περισσότερων των 36.000 θέσεων εργασίας σε 30 κράτη όλου του κόσμου.¹⁰³

Στην Ιταλία, εν έτει 1961, ο Tanzi, κληρονομώντας μια μικρή επιχείρηση αλλαντικών, ίδρυσε την Parmalat η οποία μετατράπηκε σε παγκόσμια κολοσσιαία εταιρεία παστερίωσης γάλακτος και γαλακτοκομικών προϊόντων. Η εταιρία αναπτυσσόταν με ταχύτατους ρυθμούς ενώ στην διαφοροποίηση και εξέλιξη της στον κλάδο της συνέβαλε αδιαμφισβήτητα η προβολή καινοτόμων για την εποχή εκείνη ιδεών όπως είναι η προώθηση γάλακτος εμπλουτισμένου με τη βιταμίνη C, τα κουτιά Tetra-Pak κ.α. Σύντομα οι δραστηριότητες της επεκτάθηκαν μέσω συμφωνιών εν έτει 1977 στη Βραζιλία και Γερμανία και δύο χρόνια αργότερα, εν έτει 1979, στη Γαλλία. Η πρακτική ανάπτυξης της Parmalat ήταν αξιοπρόσεκτη.¹⁰⁴ Το 1991, η εταιρεία είχε κατ' έτος τζίρο 685 εκατομμυρίων ευρώ, παραγωγικές εγκαταστάσεις σε 6 χώρες και 4.800 εργαζόμενους υπαλλήλους. Συνολικά, κατόρθωσε να εδραιώσει την παρουσία της σε 30 χώρες και να αποκτήσει 17 εταιρείες. Στο μεσουράνημά της κυριαρχίας της στον κλάδο της, το 2002, εμφάνιζε κερδοφορία ύψους 3,2 δις ευρώ.

Για να χρηματοδοτηθούν οι εξαγορές της, η Parmalat μπόρεσε και κατοχύρωσε πάνω από 8 δις σε ομόλογα. Σε ένα χρονικό διάστημα άνω των 10 ετών, η επιχείρηση προέβη

---

¹⁰³ Βλ. Stewart H. & Micklethwait Al. (2006). Greed and Corporate Failure: the lessons from recent disasters. Gordonsville: Palgrave Macmillan

¹⁰⁴ <https://www.kathimerini.gr/economy/international/173391/parmalat-italiko-skandalo-me-polloys-diethneis-synenochoys> (πρόσβαση: 18-06-2023)

σε περισσότερα από 30 εκδοθέντα ομόλογα, μέσω της χρηματοδότησής της από αλλοδαπά χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, όπως της Citigroup και της Bank of America. Η χρηματοδοτική αυτή κίνηση της εταιρείας ως προς την αναζήτηση πηγών χρηματοδότησης από τραπεζικά ιδρύματα εκτός Ιταλίας δημιούργησε υποψίες. Κάποιοι παρατηρητές δηλαδή ερμήνευσαν πως η κίνηση εύρεσης αλλοεθνών πηγών χρηματοδότησης καταδείκνυε ότι η εταιρία προσπαθούσε να αποφύγει ενδεχόμενους κινδύνους που θα μπορούσαν να προκύψουν εάν κι εφόσον εμπλέκονταν ιταλικά πιστωτικά ιδρύματα, τα οποία θα είχαν πρόσβαση σε ένα μεγαλύτερο εύρος πληροφοριών σχετικά με την Parmalat και πιο διεισδυτική όψη για τις ταμιακές κινήσεις της οικογένειας του Tanzi.¹⁰⁵

Το 1993, ζητήθηκε από τέσσερα μέλη του ιταλικού κοινοβουλίου η αυστηρή διερεύνηση των στενών σχέσεων που είχε δημιουργήσει η εταιρεία με δύο τραπεζίτες, φοβούμενοι ενδεχόμενη παρανομία από πλευράς επιχείρησης. Τον Μάιο του 1997 με εντολή του εισαγγελέα της Πάρμα, παραδόθηκε κατόπιν διενεργηθείσας έρευνας από ανεξάρτητο λογιστή, έκθεση διαπίστωσης της δυσχερούς οικονομικής θέσης στην οποία είχε ήδη περιέλθει η εταιρία από το 1996.

Παρόλ' αυτά η εταιρεία Parmalat συνέχιζε να διατηρεί μια δυναμική εικόνα στον κόσμο των επιχειρήσεων, προσεγγίζοντας πλέον την καινούρια χιλιετία με αποτελεσματικότητα. Σε ευρωπαϊκό επίπεδο, ο τζίρος υπερέβη για πρώτη φορά τα 2 δις ευρώ, ενώ στην άλλη πλευρά του Ατλαντικού την Αμερική, η παρουσία της άρχισε να εδραιώνεται με συνολικές πωλήσεις που είχαν εκτιναχθεί από 1,9 σε 2,4 δις ευρώ και επιπλέον να ηγείται στην αγορά της Βραζιλίας και της Βενεζουέλας. Στην έναρξη της νέας χιλιετίας, το 2000, η εταιρία ανακοίνωσε το επεκτατικό της πρόγραμμα, δηλαδή την αγορά της Βραζιλιάνικης Kraft Foods τον Οκτώβριο του 2001 και τις τυροκομικές μονάδες της Unilever στη Νότια Αφρική στα μέσα του 2003.

Η πορεία του σκανδάλου

Η εταιρεία Parmalat επεκτάθηκε και εδραιώθηκε με γοργούς ρυθμούς εκτός Ευρώπης, ιδίως στην Αμερική μέσα από μια ακολουθία εξαγορών. Δεδομένου ότι οι συγκεκριμένες εξαγορές είχαν πραγματοποιηθεί με την καταβολή μετρητών, η Parmalat είχε υποχρεωθεί στην έκδοση όλο και περισσότερων ομολόγων, τα οποία με

---

¹⁰⁵ Βλ. Stewart H. & Micklethwait Al. (2006). Greed and Corporate Failure: the lessons from recent disasters. Gordonsville: Palgrave Macmillan

τη σειρά τους ασκούσαν ισχυρή πίεση στα στοιχεία του ισολογισμού της. Η δυσχέρεια ορθών χειρισμών των αλλοεθνών επιχειρήσεων της και η απουσία ενός κατάλληλου ελεγκτικού μηχανισμού σε συσχέτιση με ταυτόχρονη συντριβή των νομισμάτων της Νότιας Αμερικής, δυσχέραιναν την οικονομική κατάσταση της εταιρίας δημιουργώντας προβλήματα ρευστότητας, τα οποία προσπάθησε να καλύψει η εταιρία από τις αρχές του 1990 με εξαιρετικά αμφίβολες λογιστικές πρακτικές.¹⁰⁶

Το γεγονός ότι τα προαναφερθέντα εγχειρήματα έγιναν δεκτά σε πρώτη φάση από την ελεγκτική εταιρεία Grant Thornton και μετέπειτα από την Deloitte & Touche, παρείχε την δυνατότητα στην Parmalat να αποκρύπτει τα προβλήματα ρευστότητας της για ένα πολύ μεγάλο χρονικό διάστημα. Επιπλέον, ο Tanzi μπορούσε να συνεχίζει να χρηματοδοτείται εκπληρώνοντας τα φιλόδοξα επεκτατικά του σχέδια, καθώς οι αλλοδαπές κυρίως τράπεζες συνέχιζαν τον δανεισμό προς ένα βαρύγδουπο όνομα στον επιχειρηματικό χώρο, χωρίς να δίνουν τη δέουσα προσοχή.¹⁰⁷

Το σκάνδαλο ωστόσο αποκαλύφθηκε την Παρασκευή 19 Δεκεμβρίου του 2003, όταν γνωστοποιήθηκε από την τράπεζα Bank of America πως η θυγατρική εταιρεία της Parmalat ονόματι Bonlat με έδρα τις νήσους Κέϊμαν κατείχε καταθέσεις ύψους 3,95 δισ. ευρώ στην αμερικανική τράπεζα με πλαστά πιστοποιητικά. Η εταιρεία είχε αναδειχθεί σε οικονομικό κολοσσό, αποκτώντας θυγατρικές σε κράτη με φορολογικές ελαφρύνσεις.¹⁰⁸ Παράλληλα παρουσίαζε και αδυναμία πληρωμής σε ομολογιούχους. Καθώς ήταν αναμενόμενο, η μετοχή της Parmalat υπέκυψε και χιλιάδες επενδυτές απώλεσαν τα χρήματά τους. Αργότερα διαδέχθηκαν η μία την άλλη και πρόσθετες αποκαλύψεις όσων αφορά την Parmalat αφού η συγκεκριμένη εταιρία παρουσίαζε χρέος 11 δισ ευρώ που κρύβονταν πολύ καλά εντός ενός οργανωμένου κυκλώματος off-shore εταιρειών.

Μία αλληλουχία αποκαλύψεων επιβεβαίωσε τους φόβους για παρατυπίες και μεθοδεύσεις κατά τον λειτουργικό μηχανισμό της εταιρείας, και είχε ως συνέπεια τη σύλληψη και την προφυλάκιση του ιδρυτή της, Calisto Tanzi, καθώς και 7 επιπλέον εμπλεκομένων στο οικονομικό αυτό σκάνδαλο. Ο Tanzi καταδικάστηκε σε κάθειρξη

---

¹⁰⁶ Βλ. Γαγάνης, Χ., και Ζοπουνίδης, Κ. (2008), Αναγνώριση Παραποιημένων Λογιστικών Καταστάσεων: Μεθοδολογικό Πλαίσιο και Εφαρμογές, Κλειδάριθμος, Αθήνα

¹⁰⁷ Βλ. Stewart H. & Micklethwait Al. (2006). Greed and Corporate Failure: the lessons from recent disasters. Gordonsville: Palgrave Macmillan

¹⁰⁸ <https://www.kathimerini.gr/economy/international/173391/parmalat-italiko-skandalo-me-polloys-diethneis-synenochois> (πρόσβαση: 18-06-2023)

10 ετών για την οικονομική κατάρρευση και χρεοκοπία της εταιρείας, ωστόσο δεν φυλακίστηκε λόγω της προχωρημένης ηλικίας του. Η Parmalat κατάφερε να επανέλθει στη χρηματιστηριακή αγορά του Μιλάνου τον Οκτώβριο του 2005. Παρ' όλα αυτά, η οικονομική καταστροφή που υπέστη το 2003 συγκαταλέχθηκε ίσως στο μεγαλύτερο επιχειρηματικό σκάνδαλο στον ευρωπαϊκό χώρο.¹⁰⁹ Σήμερα, ο όμιλος των γαλακτοκομικών προϊόντων Lactalis που εδρεύει στη Γαλλία, έχει ήδη προβεί σε εξαγορά του 30% περίπου του κεφαλαίου των μετοχών του ομίλου της Parmalat.

---

¹⁰⁹ Βλ. Stewart H. & Micklethwait Al. (2006). Greed and Corporate Failure: the lessons from recent disasters. Gordonsville: Palgrave Macmillan

7.5. ΤΟ ΣΚΑΝΔΑΛΟ ΤΟΥ ΟΜΙΛΟΥ της ΑΣΠΙΣ ΠΡΟΝΟΙΑ

Εισαγωγικά στοιχεία

Ο όμιλος Aspis Πρόνοια, παρόλο που συνδέθηκε με τεράστια ανάπτυξη, συσχετίστηκε ωστόσο και με ένα από τα μεγαλύτερα οικονομικά σκάνδαλα. Η εταιρία ιδρύθηκε το 1944, ενώ κατ' ουσία ξεκίνησε να λειτουργεί ένα χρόνο μετά, το 1945, με την έκδοση του πρώτου ασφαλιστήριου ζωής στην Ελλάδα. Από εκεί κι έπειτα και κατά κύριο λόγο μέχρι το 1990, πρόθεση του ομίλου αποτέλεσε η οργανωμένη προσπάθεια ανάπτυξης ενός κολοσσιαίου ομίλου.

Πιο συγκεκριμένα, το 1953 εξαγοράστηκε από τον όμιλο η ασφαλιστική εταιρεία Πατρής. Ταυτόχρονα, ανέλαβε την αντιπροσωπεία της αγγλέζικης επιχείρησης Sun Insurance Company, με σκοπό να επεκταθούν οι επιχειρηματικές τις δραστηριότητες και στις θαλασσοσφάλειες. Το έτος 1956 ολοκληρώθηκε η συγχώνευση των Aspis Πρόνοια και Πατρής και λίγους μήνες αργότερα η Aspis ανέλαβε την ασφαλιστική κάλυψη της τότε νεοσυσταθείσας Ολυμπιακής Αεροπορίας.

Συνεχίζοντας την επεκτατική της πορεία, το 1971 ιδρύεται από τις Aspis και Insurance Company στη Βόρεια Αμερική η Interamerican Ζωή. Το έτος 1973 αποχωρεί η Aspis από μοντέλο μετοχών της Interamerican Ζωής, με μεταβίβαση του μεριδίου της στην INA. Αρκετά χρόνια αργότερα, το 1986, το πακέτο πλειοψηφίας των μετοχών μεταβιβάζεται αντί 140 εκατ. δρχ. καθώς ο προηγούμενος βασικός μέτοχος της εταιρείας αποχώρησε οριστικά από τον όμιλο. Ο αριθμός των εταιρειών του ομίλου ανέρχεται πλέον στις 50.

Το 1989 αποφασίζεται από τον νέο πλέον μέτοχο η πώληση ποσοστού 40% των μετοχών της Aspis στον όμιλο Aegon, που ήταν η δεύτερη μεγαλύτερη ολλανδική επιχείρηση στον ασφαλιστικό κλάδο. Από το 1990 κι έπειτα παρατηρείται η βαθμιαία επέκταση του ομίλου, με τη σταδιακή ίδρυση της εταιρείας Πρόνοια Ζημιών, της Aspis

Πρόνοια αμοιβαίων κεφαλαίων, της Aspis Χρηματιστηριακή και του υποκαταστήματος Κύπρου (Aspis Bank).¹¹⁰

Η πορεία του σκανδάλου

Η συσταθείσα τράπεζα Aspis Bank το ίδιο έτος μαζί με την Aegon, με κεφάλαιο μετοχών 4 δισ. Δρχ, αναγκάζει τον όμιλο να δανειστεί εκ' νέου.¹¹¹

Ο εν λόγω δανεισμός ολοκληρώνεται με ένα ποσό των 2 δισ. δρχ. από την Aegon, σε ισοτιμία δολαρίου, το οποίο τα επόμενα χρόνια διογκώνεται σε 5 δισ. δρχ. Με στόχο ωστόσο η Aspis να κατορθώσει να προβεί σε εξόφληση και να αγοράσει εκ' νέου το μερίδιο που είχε πουλήσει στην Aegon, προσφεύγει σε ανορθόδοξες μεθόδους. Έτσι, προσφέρονται μετοχές της Ασπίς Πρόνοια, η οποία δεν ήταν εισηγμένη στο χρηματιστήριο, με ιδιωτική επένδυση, αξιοποιώντας την τακτική των warrants δηλ τίτλων κτήσεως που δίνουν το δικαίωμα στον αγοραστή να αγοράσει τις μετοχές της εταιρίας σε δεδομένη χρονική περίοδο μελλοντικά σε δεδομένη τιμή απόκτησης. Επιπλέον εισάγεται άτυπα στη χρηματιστηριακή αγορά. Το 1994, ο όμιλος αποκτά μέσω εξαγοράς την εισηγμένη εταιρεία ασφαλίσεων Ήλιος αντί 700 εκατ. δρχ. και προχωρά σε συγχώνευση με αυτή διασφαλίζοντας με τον τρόπο αυτό την επίσημη καταχώρισή του στο Χρηματιστήριο.

Παρά τις έντονες διαμαρτυρίες των επενδυτών για προβληματικά χαρτοφυλάκια και με τις κατηγορίες ότι ο όμιλος συνεχίζει τις εξαγορές χρηματοδοτώντας τις παρανόμως με ασφάλιστρα των ασφαλισμένων της, ακολουθεί νέα εξαγορά της εταιρείας Αθηναίος, αντί του χρηματικού τιμήματος των 1,5 δισ. ευρώ. Καθώς η Αθηναίος, δεν αποτελεί παθητικό όμιλο, μέσω της στήριξής αυτού ιδρύεται η Aspis Εστία. Έπειτα, εν έτει 2002, γίνεται νέα εξαγορά του δικτύου λιανικής τραπεζικής ABN Amro στην Ελλάδα. Παράλληλα, ολοκληρώνεται η συνένωση έξι ασφαλιστικών της Aspis, έχοντας την επωνυμία Commercial Value και δημιουργείται η Aspis Leasing. Το έτος 2003 ιδρύονται οι εταιρείες Aspis Credit και Aspis Real Estate, ενώ το έτος 2004 ολοκληρώνεται η συγχώνευση των Aspis ΑΕΔΑΚ και ABN Amro ΑΕΔΑΚ, με την επωνυμία Aspis International ΑΕΔΑΚ.

---

¹¹⁰ <https://www.insurancedaily.gr/skandalo-aspis-ena-sygklonistiko-en> (πρόσβαση: 19-06-2023)

¹¹¹ <https://insuranceworld.gr/5115/archive> (πρόσβαση: 19-06-2023)

Το υποκατάστημα που είχε έδρα στη Σουηδία γίνεται ανεξάρτητη εταιρεία ασφαλίσεων ζωής, δηλαδή η Aspis Liv.

Σε αυτό το χρονικό σημείο, ο όμιλος η Aspis συμπληρώνει 60 έτη λειτουργίας αποτελώντας μία εκ των μακροβιότερων ελληνικών ασφαλιστικών εταιρειών.¹¹² Η πολιτική επέκτασης του ομίλου δημιούργησε πολλά ερωτήματα, με πολλούς να υποστηρίζουν ότι οι επιχειρηματικές δράσεις του κύριου μετόχου αποσκοπούσαν στην μεγέθυνση και ενδυνάμωση του ομίλου σε σημείο τέτοιο, ώστε να αποπροσανατολιζείται ο εσωτερικός έλεγχος. Οι κινήσεις του βασικού μετόχου, οδήγησαν σε αδυναμία ελέγχου του ομίλου από μέρους του Ν.Π.Δ.Δ. έχοντας την επωνυμία 'Επιτροπή Εποπτείας Ιδιωτικής Ασφάλισης' (ΕΠ.Ε.Ι.Α.), ο οποίος προχωρούσε διαδοχικά σε διαδοχικές εξαγορές. Με αυτό τον τρόπο η Aspis, σχεδόν ανεμπόδιστα, απέκτησε ανεξέλεγκτες διαστάσεις, με αποτέλεσμα να καθίσταται ένας εκ των δύο σημαντικότερων ομίλων στην Ελλάδα.¹¹³

Το 2003 άρχισε να καταγγέλλεται η εν λόγω εταιρία για διαστρέβλωση των οικονομικών της δεδομένων και νόθευση των αληθινών αριθμών του ισολογισμού, που είχαν επίπτωση και στα αποτελέσματα και στον κεφαλαιακό πλούτο όλου του ομίλου. Εν έτει 2009 ανακλήθηκε σε οριστικό βαθμό η λειτουργία της και ο κολοσσιαίος αυτός όμιλος στο ελληνικό αγοραστικό κοινό ασφάλιδεων καταστράφηκε ολοκληρωτικά.

Δύο ορκωτοί ελεγκτές της ελεγκτικής εταιρίας Tilly στο υπόμνημά τους κατά τη διαδικασία εκκαθάρισης του ομίλου αναφέρθηκαν σε "σημαντικές λογιστικές αταξίες" και "μη ορθόδοξες καταχωρίσεις". Στο 20σέλιδο υπόμνημά τους οι εν λόγω ορκωτοί λογιστές έκαναν αναφορά σε "χρήματα, για τα οποία γίνονται μεταφορές διαδοχικές σε άγνωστους και ασύνδετους μεταξύ τους λογαριασμούς, γεγονός που δημιουργεί εξαιρετική δυσκολία και δαπάνη χρόνου στο έργο αποκάλυψης της αλήθειας σε σχέση με το περιεχόμενο των λογαριασμών της εν λόγω εταιρίας".

Όπως επισήμαναν οι ελεγκτές χαρακτηριστική και με έκδηλες ασάφειες κρίθηκε η μεταφορά ποσού των 7,1 εκ. ευρώ, το οποίο εξαφανίστηκε από τον λογαριασμό "χρεώστες ασφαλιστρών" σε ασύνδετο λογαριασμό της Aspis Holding και έκτοτε σε ασύνδετους λογαριασμούς της Aspis Μεσιτείας Ασφαλιστών και ακολούθως σε χρεώθηκε ο λογαριασμός "προβλέψεις επισφαλειών".

---

¹¹² <https://insuranceworld.gr/5115/archive> (πρόσβαση: 19-06-2023)

¹¹³ <https://www.insurancedaily.gr/skandalo-aspis-ena-syglonistiko-en> (πρόσβαση: 19-06-2023)

Με τον τρόπο τούτο, όπως επισήμαναν: "με εντελώς έμμεσο τρόπο μια απαίτηση της οικονομικής οντότητας Ασπίς Πρόνοια έκλεισε στον λογαριασμό «αποτελέσματα χρήσης» και εκτατέ εξαφανίστηκε παντελώς φέροντας τη δικαιολόγηση της ανεπίδεκτης είσπραξέως".

Λογιστικά τεχνάσματα με χρεοπιστώσεις διαφόρων χρηματικών ποσών ανάμεσα στις εταιρίες του ομίλου, αποκάλυψαν οι εσκεμμένες τεχνικές που χρησιμοποιήθηκαν από τα διοικητικά στελέχη της εταιρίας στην προσπάθεια τους να καλύψουν ελλείμματα των συγκεκριμένων επιχειρήσεων. Χαρακτηριστικές κρίνονται οι απαιτήσεις χρηματικού ύψους 56,1 εκ. ευρώ και οι υποχρεώσεις χρηματικού ύψους 71,9 εκατ. ευρώ από και προς τις επιχειρήσεις Ασπίς Κάπιταλ, Aspīs Ομιλος Εταιριών, Aspīs Holding Public, Δωρογραφοτεχνική, Μπράιτ, Fewsley Holdings, Leda, Ασπίς Πρόνοια ΑΕΑΖ, αλλά και από και προς φυσικά πρόσωπα, όπως είναι οι: Τσιρίκος Χρήστος, Αυδής Βασίλης, Σπύρος Σπύρου και Πάυλος Ψωμιάδης, οι οποίες όπως αναφέρεται εντός του υπομνήματος "πραγματοποιούνται δίχως την ύπαρξη αποδεδειγμένων εμπορικών συναλλαγών".

Επιπλέον παρατηρήθηκε πως είχαν εκδοθεί 56 ασφαλιστήρια συμβόλαια επενδύσεων ποσού 9,9 εκ. ευρώ, για τα οποία ενώ αποτυπωνόταν η είσπραξή τους, παρ' αυτά δεν είχαν εισπραχθεί καν χρήματα. Βάσει του πορίσματος των ελεγκτών "σχετιζόνταν με προσωπικές οφειλές του κυρίως μετόχου Π. Ψωμιάδη, που μεταβλήθηκαν σε παθητικό για την επιχείρηση".

Επιπλέον υφίσταντο αξιοσημείωτά ποσά ζημιών που αν και εμφανίζονταν ως εξοφληθέντες, ήταν ακαταχώρητες στις εταιρικές καταστάσεις αντίστοιχες εξοφλητικές καταβολές. Ενδεικτικά, εξακριβώθηκε πως οι ασφαλιζόμενοι σε 3.000 ασφαλιστήρια συμβόλαια είχαν καταβάλει πολύ χαμηλότερο ποσό από αυτό που ήταν καταχωρημένο στα συμβόλαιά τους.

Οι μη αποδεκτές μεθοδεύσεις περιείχαν επιπλέον αναλήψεις μετρητών ποσών 5,1 εκατ. ευρώ από τα τραπεζικά ιδρύματα που ήταν μη καταχωρημένες στα εταιρικά βιβλία και επιπροσθέτως καταθέσεις ύψους 1,4 εκατ. Ευρώ, οι οποίες παρομοίως δεν είχαν καταγραφεί.

Το έτος 2009 η τότε Επιτροπή Εποπτείας Ιδιωτικής Ασφάλισης (ΕΠΕΙΑ), εξέτασε τις διασυνδέσεις όλων των εταιριών του ομίλου, θέτοντας νέα σταθμά και διερευνώντας προσεκτικότερα τον όμιλο.

Αρχικά ελέγχθηκε η θυγατρική Commercial Value για την αίτηση εξαγοράς της Proton Ασφαλιστική (2008), φανερώνοντας έλλειμμα 93 εκατ. ευρώ, και οδηγώντας σε

απαγόρευση της εξαγοράς. Ακολούθως, δεσμεύτηκε η περιουσία τριών εταιριών, των Ασπίς Πρόνοια ΑΕΓΑ, ΑΕΑΖ και Commercial Value. Το συνολικό ποσό λόγω συμμετοχών του ομίλου στις Aspis Bank, Ασπίς ΑΕΑΖ, Ασπίς ΑΕΓΑ, Ασπίς Κτηματική, Commercial Value και E Valley και τις κυπριακές εταιρίες Leda, Liberty, Aspis Holding συρρικνώθηκε από τα 135,9 εκατ. ευρώ σε 5 εκ. ευρώ, περιορίζοντας και τις πιθανότητες να ικανοποιηθούν οι ασφαλισμένοι μέσω των περιουσιακών στοιχείων της εταιρίας.

Η κατάρρευση της Aspis θα συνέβαινε πιο ραγδαία, εάν εντωμεταξύ δεν είχε προκληθεί η χρηματοοικονομική κρίση, προκαλώντας απώλειες στον ασφαλιστικό κλάδο. Ο ασφαλιστικός όμιλος, εκμεταλλευόμενος τη συγκυρία αυτή ζήτησε πιο ευνοϊκούς όρους που θα είχαν υποστηρικτικό ρόλο ως προς την αντιμετώπιση της κρίσης αυτής. Ο συγκεκριμένος στόχος από τη μία πλευρά επιτεύχθηκε, αφού ακολούθησε ένα διάστημα διαπραγματεύσεων και θεσμοθετήθηκαν ελαστικές διατάξεις για την αποτίμηση ομολόγων, μετοχών και ακινήτων. Ωστόσο, η εύνοια αυτή δεν διήρκησε πολύ, καθώς οι πιέσεις από μέρος της Επιτροπής Εποπτείας Ιδιωτικής Ασφάλισης οδήγησαν στη διαπίστωση συνολικού ελλείμματος 500 εκατ. ευρώ. Έτσι, στις 15 Σεπτεμβρίου του 2009, ο γιγάντιος αυτός ασφαλιστικός όμιλος οδηγείται σε κατάρρευση, μετά την εξαπάτηση μεγάλου αριθμού ασφαλισμένων και με συνέπειες απώλειας θέσεων εργασίας για χιλιάδες εργαζόμενους.

7.6. ΤΟ ΣΚΑΝΔΑΛΟ ΤΗΣ PROTON BANK

Εισαγωγικά στοιχεία

Το 2001, ολοκληρώθηκε στην Ελλάδα η ίδρυση της Proton Τράπεζα ΑΕ, η αλλιώς Proton Bank, ενώ το 2002 ξεκίνησε να λειτουργεί πλέον επισήμως ως επενδυτική τράπεζα με εξειδικευμένες υπηρεσίες. Η τράπεζα ιδρύθηκε από τους κ. Γιάννη Μαρκόπουλο, Αντώνη Αθανασόπουλο και Ηλία Λιανό. Τον μήνα Δεκέμβριο του 2005, το τραπεζικό ίδρυμα εισήχθη στο Χρηματιστήριο Αθηνών. Το 2008 οι βασικοί της μέτοχοι περιήλθαν σε συμφωνία για να πωληθεί ένα πακέτο μετοχών στην Τράπεζα Πειραιώς, αποσκοπώντας να απορροφηθεί μεταγενέστερα η Proton από την Πειραιώς.

Η εν λόγω συμφωνία αυτή ωστόσο δεν ευοδώθηκε ύστερα από αίτηση που υπέβαλε η Proton με απόλυτη συγκατάθεση από πλευράς της Πειραιώς, τη χρονική στιγμή που η πρώτη αιτήθηκε την ένταξή της σε χρηματοδοτικό πρόγραμμα που θα παρείχε το ελληνικό κράτος.¹¹⁴

Τον μήνα Δεκέμβριο του 2009 ο επιχειρηματίας Λαυρέντης Λαυρεντιάδης πήρε στην κατοχή του το 31,3% των μετοχών του τραπεζικού ιδρύματος. Από την χρονική αυτή στιγμή και έως και τον Μάρτιο του 2011 αυξήθηκαν τα επιχειρηματικά δάνεια που χορηγήθηκαν από την τράπεζα κατά 70,7%, μία αύξηση η οποία σε χρηματική αντιστοιχία ανέρχονταν σε 792 εκατομμύρια ευρώ, σύμφωνα με την κατατεθειμένη το έτος 2012 μηνυτήρια αναφορά.

Τον μήνα Δεκέμβριο του έτους 2011 ζητήθηκε με αίτημα της Proton Bank ενίσχυση κεφαλαίων από την Ελληνική Κυβέρνηση, δημιουργώντας με τον τρόπο τούτο τις βάσεις για να ενταχθεί η τράπεζα στο Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας (ΤΧΣ). Η συγκεκριμένη συγκατάθεση του Υπουργείου Οικονομικών ελήφθη κατόπιν απαιτήσεως από την Τράπεζα της Ελλάδος¹¹⁵

Η πορεία του σκανδάλου

Τις αποκαλύψεις για το σκάνδαλο της Proton Bank φανέρωσε το πόρισμα της Διεύθυνσης Εποπτείας Πιστωτικού Συστήματος της Τράπεζας της Ελλάδος.¹¹⁶ Πέραν της αποκάλυψης για υπεξαίρεση 52 εκατ. ευρώ από τα ταμεία της Proton Bank από τον μεγαλομέτοχο Λαυρέντη Λαυρεντιάδη, υπόθεση την οποία επιλήφθηκαν οι εισαγγελικές Αρχές, το πόρισμα αποκάλυψε «σκοτεινά» κανάλια πολλών εκατομμυρίων ευρώ για τη χρονική περίοδο 2009 έως 2011, τα οποία μέσα από δαιδαλώδεις αρτηρίες τραπεζικών πράξεων συναλλαγής μεταφέρθηκαν από τα ταμεία της Proton Bank προς την φαρμακευτική εταιρεία Alaris που ήταν δημιούργημα του Λαυρέντη Λαυρεντιάδη. Στο υπόμνημα που συνέταξαν ελεγκτές της Διεύθυνσης Εποπτείας Πιστωτικού Συστήματος της Τράπεζας της Ελλάδος καταγράφηκαν χρηματοδοτήσεις από την Proton Bank εκατοντάδων εκατομμυρίων ευρώ διοικητικών στελεχών, μετόχων και στενών συνεργατών αλλά και φίλων του Λαυρέντη

---

¹¹⁴ <https://www.e-forologia.gr/cms/viewContents.aspx?id=114125> (πρόσβαση: 19-06-2023)

¹¹⁵ <https://insuranceworld.gr/5115/archive> (πρόσβαση: 19-06-2023)

¹¹⁶ <https://www.e-forologia.gr/cms/viewContents.aspx?id=114125>

Λαυρεντιάδη με ιδιαίτερα ευνοϊκά κριτήρια, με λιγιστές τυπικές πρακτικές και χωρίς κατοχυρώσεις και εγγυήσεις εις όφελος της τράπεζας.

Εκ του ελέγχου της Τράπεζας της Ελλάδος για την Proton Bank, προέκυψε ότι πέραν του δανείου των 50,6 εκατ. ευρώ που είχε χορηγηθεί στην εταιρία Alaris και για το οποίο εκτιμήθηκε πιθανή ζημία 20,1 εκατ. ευρώ, αντλήθηκαν τεράστια κεφάλαια από την τράπεζα και για την εξαγορά θυγατρικών εταιριών της φαρμακευτικής εταιρίας Alaris.

Οι ελεγκτές λογιστές της Τράπεζας της Ελλάδος επισήμαναν ότι περίπου όλες οι θυγατρικές εταιρείες της Alaris εξαγοράστηκαν από επιχειρήσεις που οι βασικοί τους μέτοχοι απαρτίζονταν από βασικά στελέχη και συνεργάτες του κ. Λαυρεντιάδη και πως η Proton Bank αποτελούσε τη μοναδική τράπεζα που τους δανειοδότησε για τις εν λόγω αγορές. Μάλιστα εκ των δανείων που χορηγήθηκαν από την εν λόγω τράπεζα προς τις θυγατρικές, συνολικού ποσού 524 εκατ. ευρώ, κατ' ελάχιστο τα 490 εκατ. ευρώ μεταφέρθηκαν στην εταιρεία Alaris. Αξιοπρόσεκτο χαρακτηριστικό όλων αυτών των εξαγορών είναι ότι χορηγήθηκαν εκατομμύρια ευρώ χωρίς ωστόσο να έχει προηγηθεί μελέτη βιωσιμότητας για όλες αυτές τις εξαγορές και χωρίς να υφίστανται επαρκή στοιχεία για τις προβλεπόμενες ταμειακές ροές, παραβλέποντας, όπως άλλωστε έχει τονιστεί εντός του πορίσματος, ότι: «το πιο ουσιαστικό προαπαιτούμενο εκάστου τραπεζικού ιδρύματος είναι πως για να εγκριθεί ένα δάνειο προϋποτίθεται η αποδεδειγμένη ικανότητα εξόφλησής του».

Επιπλέον, αποκαλύφθηκε μέσα από το πόρισμα των ελεγκτών της Τράπεζας της Ελλάδος πως αυτές οι χρηματοδοτούμενες εξαγορές πραγματοποιήθηκαν με ταχύτατες μεθοδεύσεις και σε δεδομένη χρονική στιγμή, μεταξύ 7 και 9 Ιουνίου 2010, δηλαδή εντός χρόνου ρεκόρ. Επειδή ωστόσο ο χρονικός ορίζοντας δεν ήταν αρκετός, πάρα πολλές παράτυπες πράξεις σε σχέση με τις απαραίτητες πρακτικές που απαιτούνταν, ενώ παράλληλα εντυπωσίαζε το γεγονός ότι σε πολλές περιπτώσεις η εταιρεία που είχε εξαγοραστεί είχε συσταθεί μόλις λίγες ημέρες πριν, ακόμη και αυθημερόν με την υποβολή της αίτησης προς χρηματοδότηση της εξαγοράς από την Proton Bank.

Από τους ελεγκτές της Τράπεζας της Ελλάδος περιγράφηκε πως «επινοήθηκαν» εταιρείες για να εισπραχθούν δάνεια πολλών εκατομμυρίων από την Proton, ωστόσο αποδόθηκε και κατηγορία για σύσταση οργανωμένης εγκληματικής σπείρας από στελέχη της Proton Bank, όπως και από τον ίδιο τον μεγαλομέτοχο της Λ. Λαυρεντιάδη με την επιδίωξη να

παραπλανηθεί ακόμα και ο ελεγκτικός μηχανισμός της Τράπεζας της Ελλάδος.¹¹⁷ Μάλιστα μέρος των ποσών που διακινούνταν από εταιρία σε εταιρία κατέληξαν σε προσωπικούς λογαριασμούς των εμπλεκόμενων.

Οι δικαστές του Τριμελούς Εφετείου Κακουργημάτων που οριστικοποίησαν την ετυμηγορία τους αφότου είχε διαρκέσει τέσσερα ολόκληρα χρόνια η ακροαματική διαδικασία, καταδίκασαν τελικά τον επιχειρηματία και μεγαλομέτοχο, 2 δικηγόρους και 6 υπαλλήλους της τράπεζας όπως και επίλεκτα στελέχη της Proton Bank μοναχά για το αδίκημα της απιστίας.¹¹⁸ Για όλους αποφασίστηκε αθώωση από τις λοιπές κατηγορίες κακουργηματικής απάτης, υπεξαίρεσης, εγκληματικής οργάνωσης και του ξεπλύματος μαύρου χρήματος. Για τους λοιπούς 34 εμπλεκόμενους οι δικαστές έλαβαν την απόφαση να απαλλαγούν πλήρως από όλες τις κατηγορίες που τους βάρυναν. Ο μεγαλομέτοχος της Proton Bank Λαυρέντης Λαυρεντιάδης κρίθηκε τον Δεκέμβριο του 2012 προφυλακιστέος για την υπόθεση των επισφαλών δανειοδοτήσεων και παρέμεινε στη φυλακή για 18 μήνες.¹¹⁹

7.7. ΤΟ ΣΚΑΝΔΑΛΟ ΤΗΣ FOLLI FOLLIE

Εισαγωγικά στοιχεία

Ιδρυτής της εταιρείας με έτος ίδρυσης στην Ελλάδα το 1986, ήταν ο Δημήτρης Κουτσολιούτσος. Η εμπορική δραστηριότητα της εταιρίας ξεκίνησε με την εγκαινίαση του πρώτου καταστήματος της στην περιοχή της Αθήνας. Η κατασκευή κοσμημάτων και ρολογιών άρχισε το 1994. Εν έτει 1995 δημιουργήθηκε το αρχικό κατάστημα στην Ιαπωνία ενώ το 2008 ήταν το έτος ολοκληρωτικής απόκτησης της θυγατρικής της στην Ιαπωνία. Το 1997, η Folli Follie εισήχθη στο Χρηματιστήριο Αθηνών.¹²⁰ Η

¹¹⁷ <https://www.tovima.gr/2011/11/10/society/pws-stithike-i-kompina-me-tin-proton-bank> (Πρόσβαση: 19-06-2023)

¹¹⁸ <https://www.capital.gr/epikairota/3519409/upothesi-proton-bank-poini-exi-eton-me-anastoli-ston-laurentiadi-oloi-oi-katadikasthentes-afethikan-eleutheroi> (Πρόσβαση: 19-06-2023)

¹¹⁹ <https://www.capital.gr/epikairota/3468128/enoxos-o-l-laurentiadis-gia-tin-proton-bank-leei-o-eisaggeleas-tou-trimelous-efeteiou-kakourgimaton> (Πρόσβαση: 25-06-2023)

¹²⁰ <https://www.hellenicaworld.com/Greece/Economy/gr/FolliFollie.html> (Πρόσβαση: 25-06-2023)

εταιρεία κατάφερε να αναπτυχθεί και να επεκταθεί γεωγραφικά έως τα πέρατα του κόσμου πραγματοποιώντας τζίρο 1,4 δις. ευρώ και απασχολώντας 5.079 υπαλλήλους (βάσει των οικονομικών καταστάσεων του 2017) και κατατάχθηκε στις 10 κορυφαίες πολυτελείς μάρκες στην Ιαπωνία με 80 συνολικά σημεία για πώληση. Δραστηριοποιούνταν σε 25 χώρες όπως το Ηνωμένο Βασίλειο, η Ελβετία, η Ιαπωνία, η Γαλλία, οι ΗΠΑ, η Κίνα και η Ρωσία και διέθετε πάνω από 380 σημεία πώλησης.

Η πορεία του σκανδάλου

Η λογιστική και φορολογική απάτη από πλευράς των κατηγορουμένων ξεκινάει βάσει της δικογραφίας από το 2006 και απαρτίζεται από ένα πλήθος πλαστών τραπεζικών εγγράφων, εικονικών συναλλαγών και ψεύτικων θυγατρικών εταιριών στην Ασία, αφού στην πραγματικότητα δεν δραστηριοποιούνταν εμπορικά σε κανέναν απολύτως κλάδο.¹²¹

Ταραχή και δέος προκάλεσαν τα όσα αποκαλύφθηκαν μετά τον έλεγχο που διεξήγαγε η εταιρία συμβούλων Alvarez & Marsal (A&M) για τις εταιρείες του ομίλου FFG στην Ασία.

Στην έκθεση ελέγχου της A&M, προέκυψε, όπως αποτυπώνεται και στην παρακάτω εικόνα, πως οι οικονομικές καταστάσεις του ομίλου για το έτος 2017 περιείχαν χαώδεις διαφορές.

---

¹²¹ <https://www.newmoney.gr/roh/palmos-oikonomias/ellada/koutsolioutsi> (Πρόσβαση: 25-06-2023)

Main Account-Κόρια Οικονομικά Στοιχεία	FS 2017 Οικονομικές Καταστάσεις 2017	Alvarez & Marsal
Inventories-Αποθέματα	581,681,095	33,873,632
Trade Receivables- Εμπορικές Απαιτήσεις	718,957,460	99,125,013
Other Receivable, Deposit & prepayment Άλλες Πληρωμές – Προκαταβολές	310,742,476	7,568,415
Bank & cash balances Τραπεζικά Διαθέσιμα	296,771,278	6,400,473
Trade & other payables Εμπ. Και λοιπές υποχρεώσεις	144,561,043	260,932,940
Revenue Έσοδα	1,112,348,021	116,847,155
Cost of sales Κόστος Πωλήσεων	614,207,787	33,234,017
Trade Receivables- Εμπορικές Απαιτήσεις	718,957,460	99,125,013
Other Receivable, Deposit & prepayment Άλλες Πληρωμές – Προκαταβολές	310,742,476	7,568,415
Bank & cash balances Τραπεζικά Διαθέσιμα	296,771,278	6,400,473
Trade & other payables Εμπ. Και λοιπές υποχρεώσεις	144,561,043	260,932,940
Revenue Έσοδα	1,112,348,021	116,847,155
Cost of sales Κόστος Πωλήσεων	614,207,787	33,234,017
Profits Καθαρά Κέρδη	316,444,076	(44,702,304)
Retained earnings and other reserves Μη διανεμηθέντα κέρδη και άλλα αποθεματικά	1.831.930.169	(-180.638.116)

Εικόνα 5: «Ευρήματα ελέγχου της A&M στις οικον. καταστάσεις έτους 2017 για τις επιχειρήσεις του ομίλου FFG στην ασιατική ήπειρο»¹²²

Συγκεκριμένα, η Alvarez & Marsal έκανε την εκτίμηση πως τα πραγματικά έσοδα της επιχείρησης στην Ασία ήταν μόνο το 1/10 όλων εκείνων που είχαν ανακοινωθεί από τη Folli Follie. Τα έσοδα ήταν στην πραγματικότητα 116,847 εκατ. δολάρια αντί

¹²² Πηγή εικόνας: <https://www.capital.gr/epixeiriseis/3318308/porisma-kolafos-tis-alvarez-marsal-gia-ta-stoixeia-maimou-tis-folli-follie> (Πρόσβαση: 25-06-2023)

1,112 δις. δολάρια που είχαν την περίοδο εκείνη δημοσιοποιηθεί από τη συγκεκριμένη εταιρεία. Το καθαρό αποτέλεσμα στην ουσία αφορούσε ζημιές **44,702 εκατ. δολαρίων** αντί κερδών **316,444 εκατ. δολαρίων** όπως είχε κοινοποιήσει η Folli Follie. Τα αποθέματα ανέρχονταν μόλις σε **33,873 εκατ. δολάρια** από **581,681 εκατ. δολάρια** που παρουσίαζε η εταιρεία και τα τραπεζικά διαθέσιμα προσέγγιζαν με δυσκολία τα **6,4 εκατ. δολάρια** από **296,771 εκατ. δολάρια** όπως είχε γνωστοποιήσει η ίδια η εταιρεία. Στοιχεία πλήρως παραποιημένα δηλαδή που μετέβαλλαν πλήρως την πιστοληπτική ικανότητα της συγκεκριμένης επιχείρησης σε συσχέτιση με τα όσα εμφανίζονταν στις αναρτηθείσες ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις για το έτος 2017.

Όπως είχε διαπιστωθεί και κατά την ελεγκτική διαδικασία της A&M, η υποφαινόμενη επιχείρηση της Folli – Follie στην Ασία για πολλά έτη εμφάνιζε ψευδή τραπεζικά υπόλοιπα σε καθ' όλα νόμιμους λογαριασμούς τραπεζών, όπως επίσης ψευδή τραπεζικά υπόλοιπα σε ανυπόστατους τραπεζικούς λογαριασμούς και προέβαινε σε κατασκευή bank statements για να τεκμηριώσει τα συγκεκριμένα υπόλοιπα. Αρκεί να τονιστεί πως σε έναν μόνο λογαριασμό τραπεζής η εταιρεία δια μέσω πλασματικών και αναληθών δεδομένων παρουσίαζε υπόλοιπο 70.000.000 ευρώ ενώ το πραγματικό διαθέσιμο υπόλοιπο δεν υπερέβαινε τα 60 ευρώ!

Οι Δημήτρης και Τζώρτζης Κουτσολιούτσος (πατήρ και υιός), κατηγορούνταν ότι διαβίβαζαν στην ελληνική επικράτεια τα αλλοιωμένα οικονομικά καταγραφέντα δεδομένα των επιχειρήσεών τους στην Ασία και αιτούνταν την ενοποίηση αυτών με τους εταιρικούς ισολογισμούς των επιχειρήσεων του υπόλοιπου ομίλου τους, ο οποίος ανέπτυξε τη δράση του στην Ελλάδα, στην Ευρώπη και στη Βόρεια Αμερική. Σύμφωνα με την απόφαση που εξέδωσε το αρμόδιο δικαστικό συμβούλιο, «στόχος αυτής της εγκληματικής οργανωμένης σπείρας ήταν να προσφέρει μια εξωραϊσμένη και παντελώς αναληθή εικόνα ως προς τα οικονομικά δεδομένα του Ομίλου εντός και εκτός της ελληνικής επικράτειας, να παρουσιάζει την Folli Follie ως μία εταιρία με υγιές, αξιόπιστο και κερδοφόρο παρόν και μέλλον, με υπέρογκους τζίρους ετησίως, σταθερά κέρδη ετησίως, διαθέσιμο ταμειακό υπόλοιπο, μεγάλες δυνατότητες εξέλιξης και κερδοφορίας και να την παρουσιάζει ως μία άκρως ελκτική και θελκτική επένδυση, εφόσον με τα παραπλανητικά δεδομένα προχωρούσε σε εξαιρετικά συμφέρουσες συνεργασίες σε επιχειρηματικό επίπεδο και διέθετε άνεση σε σχέση με τη δυνατότητά της να δανείζεται από διάφορα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα,

μεταβιβάζοντας με τον τρόπο αυτό τον κίνδυνο (πιστωτικό, επενδυτικό κλπ), εις γνώσιν όσων απάρτιζαν την εγκληματική αυτή σπείρα, σε διάφορους τρίτους».¹²³

Σύμφωνα με το παραπεμπτικό βούλευμα, το ιδρυτικό μέλος της Folli Follie Δημήτρης Κουτσολιούτσος, ο γιος του Τζώρτζης (και τα δύο πρόσωπα κρίθηκαν προφυλακιστέα αφότου απολογήθηκαν στον ανακριτή), η σύζυγός του Καίτη και οι λοιποί κατηγορούμενοι και ηγετικά μέλη του ομίλου, ανάλογα με τον βαθμό ευθύνης τους, θα παραπεμφθούν σε δίκη για συγκρότηση εγκληματικής οργάνωσης, πλαστογραφία από κοινού και κατ' εξακολούθηση με ολική για τους ιδίους ωφέλεια και αντίστοιχη προξενθείσα ζημία πάνω από 120.000 ευρώ, απάτη κατά συναυτουργία και κατ' εξακολούθηση που τελέσθηκε κατά φυσικών και νομικών προσώπων, ΝΠΙΔ και ΝΠΔΔ με προξενθείσα ζημία πάνω από 120.000 ευρώ, παραπλανητική επιρροή της αγοράς από κοινού, κατ' επάγγελμα και κατ' εξακολούθηση και νομιμοποίηση των εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες κατά συναυτουργία και κατ' εξακολούθηση. Επιπροσθέτως, ο Δημήτρης Κουτσολιούτσος θα παραπεμφθεί σε δίκη και για το κακούργημα κατάχρησης πλεονεκτικής εις όφελός του πληροφόρησης κατ' εξακολούθηση και κατ' επάγγελμα.

Στο βούλευμα παραπομπής της εν λόγω σπείρας, μνημονεύεται πως η ζημία από τη δραστηριότητα της «εγκληματικής σπείρας» λογίζεται στα 413.078.346,17 ευρώ. Είναι πάραυτα ανέφικτο, όπως αναφέρθηκε από μέλη που αποτελούν τους δικαστές του δικαστικού συμβουλίου, να γίνει αποτίμηση του ολικού μεγέθους της οικονομικής ζημίας. Σχετικά με την προκληθείσα οικονομική βλάβη για τα νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου, (ασφαλιστικοί φορείς, κ.λπ.), τούτη εκτιμάται στα 3.988.701,39 ευρώ ενώ για τα φυσικά πρόσωπα και τα νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου στα 409.089,644 ευρώ.

Όστόσο οργή και θυμό έχει προκαλέσει η εκ νέου αναβολή της δίκης των Κουτσολιούτσων της Folli Follie. Αυτή τη φορά η καθυστέρηση οφείλεται στο κώλυμα που προέβαλλε η ίδια η Εισαγγελέας. Την 14η Σεπτεμβρίου 2023 είναι η εκ νέου ημερομηνία που προσδιόρισε το Τριμελές Εφετείο Κακουργημάτων Αθήνας για να ξεκινήσει σε πρώτο βαθμό η εν λόγω δίκη, πέντε ολόκληρα χρόνια δηλαδή από τότε που αρχικώς ξεκίνησε να διερευνάται δικαστικώς η υπόθεση. Η υπόθεση δεν εκφωνήθηκε καν, ούτε και προηγήθηκε δήλωσή της απουσίας ή αποχής της

---

¹²³ <https://www.newmoney.gr/roh/palmos-oikonomias/epixeiriseis/folli-follie-anixe-oristika-o-dromos-gia-ti-diki-ton-koutsolioutson-ke-ton-sigkatigoroumenon-tous> (Πρόσβαση: 25-06-2023)

εισαγγελέως από την εν λόγω δικάσιμο, λόγω προσωπικής της δυσχέρειας στο να παραστεί. Η δίκη, η οποία έχει ήδη λάβει 22 αναβολές, εάν τελικά αρχίσει τον Σεπτέμβριο του 2023, αποκλείεται να ολοκληρωθεί νωρίτερα από το φθινόπωρο του 2024, ακόμη και βάσει των πιο αισιόδοξων εκτιμήσεων. Έχουν ήδη περάσει 5 έτη από τη στιμμή που Δημήτρης, ο Τζώρτζης και η Καίτη Κουτσολιούτσου θεωρήθηκαν επισήμως ως ύποπτοι για τη διάπραξη σοβαρών κακουργηματικών ενεργειών και συγκρότησης εγκληματικής οργάνωσης. Σήμερα ο κίνδυνος παραγραφής των αδικημάτων είναι υπαρκτός. Ενδεχομένως μάλιστα οι επαναλαμβανόμενες αναβολές της δίκης εσκεμμένα να οδηγούν σε αυτή την κατάληξη.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8^ο

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ-ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Με την περάτωση της παρούσας εργασίας, καθίσταται ευνόητο το τεράστιο μέγεθος των συνεπειών που προκύπτουν από την αλλοίωση των οικονομικών καταστάσεων μίας οικονομικής οντότητας. Ιδιαίτερα στις σύγχρονες κοινωνίες παρατηρούνται ολοένα και συχνότερα τέτοια φαινόμενα που εξελίσσονται σε μεγάλα οικονομικά σκάνδαλά δημιουργώντας ανυπολόγιστο αντίκτυπο τόσο στο εξαπατημένο επενδυτικό κοινό, που εξασθενίζει οικονομικώς, όσο και σε χιλιάδες υπαλλήλους, που αδικώς, απροειδοποίητα και σε εντελώς ανύποπτο χρόνο απώλεσαν την εργασία και την ασφαλιστική τους κάλυψη.

Τα κίνητρα εμφάνισης των παραπονημένων οικονομικών αποτελεσμάτων μελετήθηκαν ενδελεχώς σε μια προσπάθεια όσο το δυνατόν πληρέστερης προσέγγισης του φαινομένου. Οι διαπιστώσεις της μελέτης που προηγήθηκε υπογράμμισαν την ουσιαστικότητα και τη σημασία της έγκυρης και έγκαιρης πληροφόρησης, του ενδελεχούς και προσεκτικού ελέγχου και την προϋπόθεση ύπαρξης σύγχρονων και στοχευόμενων τεχνικών και μεθόδων ανίχνευσης παραπονημένων οικονομικών καταστάσεων, έτσι ώστε να καθίσταται ευκολότερος ο εντοπισμός τους.

Η ειλικρίνεια, η διαφάνεια και η ενδεδειγμένη πληροφόρηση των στρατηγικών ενεργειών και στόχων μίας οικονομικής οντότητας προς το εργατικό της δυναμικό, προς τους πιστωτές και επενδυτές της, όπως και η παρουσίαση της πραγματικής οικονομικής της θέσης στον κλάδο όπου υπάγεται και γενικότερα στην αγορά αποτελεί πιθανώς τον πρωταρχικό παράγοντα για την ορθή λειτουργία αυτού. Η εμφανής και διαυγής πληροφόρηση της πολιτικής και κουλτούρας που την διέπει από τα άτομα που την στελεχώνουν και την στηρίζουν, αποτελούν ανασταλτικά στοιχεία εμφάνισης παράνομων ενεργειών. Για την ευόδωση αυτού του σκοπού, κυρίαρχο ρόλο παίζει ο τρόπος διαχείρισης από μέρους των διοικητικών της μελών, τα οποία θα πρέπει να προβούν σε σχεδιασμό και εφαρμογή ενός συστήματος διοίκησης προσαρμοσμένο στις απαιτήσεις του εκάστοτε οργανισμού.

Απαιτούμενη και κρίσιμης βαρύτητας από πλευράς των διοικητικών στελεχών της οντότητας, κρίνεται επιπλέον η λήψη προληπτικών μέτρων και για το ζήτημα των πιθανόν παραβάσεων, μέσω της καθιέρωσης κανόνων συμμόρφωσης, οι οποίοι είναι απαραίτητο να γνωστοποιούνται σε όλο το προσωπικό της μονάδας.

Επιπροσθέτως, μία ομοίως θεμελιώδης μέριμνα της οικονομικής μονάδας θα πρέπει να αποτελεί ο αλάθητος, οργανωμένος, αντικειμενικός και απροκατάληπτος έλεγχος. Η Ελεγκτική αποτελεί βασική πτυχή της Χρηματοοικονομικής Επιστήμης. Μέσα από την εφαρμογή της, η όποια οικονομική οντότητα θα δύναται να προβαίνει στην υιοθέτηση των λογιστικών προτύπων και να προστατευθεί από πιθανές χρηματοοικονομικής και λογιστικής φύσεως πλάνες και εξαπατήσεις, ανεξαρτήτως εάν οι παρατυπίες πηγάζουν από εσωτερικές ή από εξωτερικές ενέργειες. Ο έλεγχος αποτελεί τον ακρογωνιαίο λίθο ανάδειξης πιθανών αδυναμιών, λογιστικών και οικονομικών νοθεύσεων ή ενδείξεων απωλειών. Προς αυτή την κατεύθυνση εργάζεται τόσο ο εσωτερικός, όσο και ο εξωτερικός ελεγκτικός μηχανισμός. Από τη μια πλευρά, οι εσωτερικοί ελεγκτές εξετάζουν την ορθή λειτουργία της οντότητας, εξακριβώνουν το πόσο αποτελεσματική είναι η εσωτερική οργάνωση, όπως επίσης και τα οργανωτικά και διοικητικά συστήματα και ανιχνεύουν πιθανή εξαπάτηση ή αδυναμία σε αυτά τα πεδία. Επιπλέον, κύριο μέλημα των εξωτερικών ελεγκτών είναι η λεπτομερής παρακολούθηση του λογιστικού συστήματος της ελεγχόμενης εταιρείας όπως και άλλων οργανωτικών συστημάτων, να εφαρμόζονται νομίμως τα λογιστικά πρότυπα και οι κανόνες, αλλά και να κατοχυρώνονται τα συμφέροντα της επιχειρησιακής μονάδας και των μετόχων της. Αξιοσημείωτο είναι πως από τους ορκωτούς ελεγκτές αναδύθηκε πολλές φορές το ζήτημα των λογιστικών παρανομιών και μεθοδεύσεων, που ή η οικονομική μονάδα δεν είχε έως τότε συνειδητοποιήσει, ή ηθελημένα αποφεύχθηκε η εν λόγω γνωστοποίησή τους από κάποια στελέχη της.

Μέσα από τις μελέτες περιπτώσεων των οικονομικών σκανδάλων που παρατέθηκαν στην εργασία αυτή, διασαφηνίστηκε ότι πρωταρχικό κίνητρο παραποίησης των οικονομικών καταστάσεων μία μονάδας αποτελεί η επίτευξη κέρδους. Η επιδίωξη προσωπικών ωφελειών και η αύξηση χρηματικών απολαβών είναι ένα ιδιαίτερα ελκυστικό κίνητρο για ορισμένα στελέχη και μετόχους κάποιων οικονομικών μονάδων. Επιπλέον, ουσιαστικό ρόλο στην εφαρμογή μεθοδεύσεων και τεχνικών παραποίησης των λογιστικών καταστάσεων μίας οντότητας παίζει και η επιθυμία των διοικητικών στελεχών της για επέκταση, για αναγνωρισιμότητα και δημιουργία ενός ισχυρού ονόματος στον επιχειρησιακό χώρο, δηλαδή η επιθυμία για ωραιοποίηση της εικόνας της ώστε να μετατρέπεται σε ενδιαφέρον πόλο έλξης από το επενδυτικό της κοινό και να μπορεί να αντλεί κεφάλαια μέσω δανεισμού από διάφορα πιστωτικά ιδρύματα όπως είδαμε για παράδειγμα να συμβαίνει στον ελληνικό χώρο, με τον όμιλο Folli Follie Group και την Proton Bank.

Τα παραπάνω οικονομικά σκάνδαλα αποδεικνύουν περίτρανα τη σκοτεινή πλευρά του ελληνικού επιχειρείν με επιπτώσεις που δημιουργούν καχυποψία και αστάθεια σε ολόκληρο το ελληνικό επιχειρηματικό σύστημα καθώς εντείνουν τον ενδοιασμό και την αμφιβολία του επενδυτικού κοινού απέναντι στις ελληνικές επιχειρήσεις και δημιουργούν τεράστιο πλήγμα σε ολόκληρη την ελληνική αγορά.

Επιπλέον ιδίως στην περίπτωση των υπαίτιων του οικονομικού σκανδάλου της Folli Follie, υπόθεση της οποίας η δίκη έχει ήδη αναβληθεί 22 φορές εδώ και 5 χρόνια, δηλαδή από την απαρχή της δικαστικής διερεύνησης της υπόθεσης, παρατηρείται σε έντονο βαθμό η ανεπάρκεια της δικαιοσύνης να αντιμετωπίσει αποτελεσματικά το ως άνω αναφερόμενο κακούργημα. Μάλιστα μέσα από τις επαναλαμβανόμενες αναβολές της δίκης εντείνονται οι εικασίες και καχυποψίες εμπλοκής των ιδίων των δικαστικών λειτουργιών της υπόθεσης σε μυστικές και σκοτεινές συμφωνίες που μπορεί να περιλαμβάνουν ακόμα και παράνομες πράξεις διαφθοράς, δωροδοκίας και χρηματισμού.

Δυστυχώς η πολυνομία, οι γραφειοκρατικές καθυστερήσεις, η ασυδοσία, η ανεπάρκεια θωράκισης της διαφθοράς από την ίδια τη δικαιοσύνη και οι ελαφριές ποινές για τους καταδικασθέντες λόγω αδικήματος διάπραξης οικονομικού εγκλήματος, καθίστανται τροχοπέδη για την καταπολέμηση τέτοιων φαινομένων και καταδεικνύουν τη διάβρωση των αξιών της δικαιοσύνης, της ηθικής ακεραιότητας, της κοινωνικής συνοχής, της αλληλεγγύης, της ελεύθερης έκβασης και της τήρησης των ανθρώπινων δικαιωμάτων, τα οποία θυσιάζονται τις περισσότερες φορές στον βωμό του κέρδους.

Συμπερασματικά, εύκολα γίνεται αντιληπτό ότι οι αλλοιώσεις λογιστικών καταστάσεων και η χρήση τεχνασμάτων και μεθοδεύσεων χειραγώγησης των λογιστικών αποτελεσμάτων μίας οντότητας αποτελούν φλέγοντα ζητήματα στη σύγχρονη κοινωνία. Η χρήση αυστηρότερων και πιο ενδεδειγμένων ελεγκτικών συστημάτων, η εφαρμογή σύγχρονων τεχνολογικών επιτευγμάτων όπως είναι η τεχνητή νοημοσύνη και η λήψη προληπτικών μέτρων από μέρους της διοίκησης, μπορούν να συμβάλουν δραστικά στη θωράκιση της οικονομικής μονάδας απέναντι στη διάπραξη λογιστικής απάτης. Η εκάστοτε οικονομική μονάδα απαιτείται να ταιριάξει όλα τα παραπάνω βάσει των δικών της αναγκών, ελλείψεων και αδυναμιών. Πρωταρχική μέριμνα της εκάστοτε οικονομικής οντότητας θα πρέπει να αποτελεί η αξιοποίηση των λαμβανομένων μέτρων προστασίας και η χάραξη υπεύθυνης και διαφανούς πολιτικής στον κλάδο δραστηριοποίησής της, στο εσωτερικό πλαίσιο όπου

κινείται, στο ανταγωνιστικό κλίμα που τίθεται ενώπιον της και στο επενδυτικό κοινό στο οποίο απευθύνεται.

Το μόνο βέβαιο είναι πως αν οι οικονομικές καταστάσεις συνιστούν μία υπεύθυνη, ειλικρινή και αξιόπιστη απεικόνιση της κατάστασης στην οποία περιέχονται οι οικονομικές οντότητες, σαφώς θα εξοβελιστούν οι δραματικές επιπτώσεις της αλλοίωσης αυτής που σε οικονομικό τουλάχιστον επίπεδο δημιουργούν τεράστια κόστη όχι τόσο σε επιχειρηματικό πλαίσιο, όσο κυρίως σε πλαίσιο εθνικής οικονομίας. Επιπλέον, επειδή ο εξωραϊσμός των οικονομικών καταστάσεων με τεχνάσματα και μεθοδεύσεις αφορά κατ' ουσία ένα φαινόμενο πολιτισμικό, κρίνεται απαιτούμενο να δημιουργηθεί σε πολιτισμικό επίπεδο μία «εξέγερση» για να ξεπεράσουμε τα φαινόμενα εξυπηρέτησης των ατομικών μας συμφερόντων και με κάθε εφικτό μέσο να προσεγγίσουμε την σε ισορροπημένο πλαίσιο σχέση προσωπικού – συλλογικού συμφέροντος, εμποδίζοντας και απομακρύνοντας κάθε πρακτική και φαινόμενο που συμβάλει στη διάσπαση της κοινωνικής συνοχής, πλήττει την αλληλεγγύη, καλλιεργεί την ασυδοσία, ανακόπτει την εξέλιξη, δηλητηριάζει την κοινωνική δικαιοσύνη και οδηγεί στον ηθικό και κοινωνικό κατακερματισμό.

Βρισκόμαστε σε ένα σύγχρονο σταυροδρόμι των Θηβών. Από την απάντηση που θα δώσουμε στον γρίφο που μας θέτει το σύγχρονο τέρας της σφίγγας που ονομάζεται απάτη μέσω παραποίησης των λογιστικών καταστάσεων, θα εξαρτηθεί αν θα δημιουργηθεί ένα νέο βασίλειο που θα ενδυναμώνει τις βάσεις του δημοκρατικού πολιτεύματος και θα προάγει την οικονομική ανάπτυξη ή αν η βλάβη που θα προκληθεί στον υγιή ανταγωνισμό, στην απασχόληση, στο επενδυτικό κοινό και στην κοινωνική συνοχή γενικότερα θα έχει ανεπανόρθωτες συνέπειες!

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ελληνική

Αντωνόπουλος, Ε., Νικηφοράκης, Σ. & Χαραλάμπους Γ., 2013. Οικονομικά Εγκλήματα στις Επιχειρήσεις. *Accountancy Greece*. Τεύχος 7.

Αργυρόπουλος Ηλίας, Η Ιδιωτική και Δημόσια Διαφθορά ως Έγκλημα Αθέμιτου Ανταγωνισμού-Μία θεώρηση υπό το πρίσμα των επιχειρηματικών συναλλαγών, Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα 2006.

Γαγάνης, Χ., και Ζοπουνίδης, Κ. (2008), Αναγνώριση Παραποιημένων Λογιστικών Καταστάσεων: Μεθοδολογικό Πλαίσιο και Εφαρμογές, Κλειδάριθμος, Αθήνα

Καζαντζής, Χ., (2006), Ελεγκτική και Εσωτερικός Έλεγχος: Μία συστηματική προσέγγιση εννοιών, αρχών και προτύπων, Business Plus, Πειραιάς

Κραμβία – Καπαρδή, Μ., Τσολάκης, Χ.(2011), Οικονομικά εγκλήματα στις επιχειρήσεις, Αθήνα: Εκδόσεις Κριτική

Κολλιντζάς, Τρ., Ντέλλας, Χ., 1998. Διαφθορά, Οικονομική Ανάπτυξη και Διανομή του Εισοδήματος, σε Αλεξάνδρας Νικολοπούλου (Επιμ), Κράτος και Διαφθορά, Εκδόσεις Ι.Σιδέρης, Αθήνα.

Λουμιώτης, Β. (2011) Διεθνή Πρότυπα Ελέγχου, Έκδοση ΙΕΣΟΕΛ, Αθήνα

Μπαλαλέξης, Σ. (2001), "Η Άσκηση της Επινοητικής Λογιστικής από τις Ελληνικές Επιχειρήσεις", *Λογιστής*, τεύχος 569.

Νεγκάκης, Χ., και Ταχυνάκης, Π. (2017), *Ελεγκτική-Εσωτερικός Έλεγχος. Θεωρία και Εφαρμογές*, Αειφόρος Λογιστική, Θεσσαλονίκη

Ντζανάτος Δ., (2008), Τα διεθνή λογιστικά πρότυπα με απλά λόγια και οι διαφορές τους από τα ελληνικά, Εκδόσεις Καστανιώτη, Αθήνα.

Σπαθής, Χ. (2002), "Εμπειρική διερεύνηση της παραποίησης οικονομικών καταστάσεων", *Λογιστής*, τεύχος 50.

Παρασκευόπουλος, Π.Δ. (2008), *Λογιστική Οργάνωση των Επιχειρήσεων*, Interbooks, Αθήνα

Παρασκευόπουλος Ι., *Μεθοδολογία επιστημονικής έρευνας*, Ιδιωτική Έκδοση, Αθήνα 1993.

Φίλιος, Β. (2003), *Δημιουργική Λογιστική*, Σύγχρονη Εκδοτική, Αθήνα

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ξένη

Aivazian, A., Ge, Y. & Qiu, J. (2005), The impact of leverage on firm investment: The Canadian evidence, *Journal of Corporate Finance*, 11.

Armstrong M.B., 1993, *Ethics and Professionalism for CPAs*, Cincinnati: SouthWestern

Beattie, V., Brown, S., Ewers, D., John, B., Manson, S., Thomas, D., and Turner, M. (1994), Extraordinary items and income smoothing: A positive accounting approach", *Journal of Business Finance & Accounting*, 21:6.

Bhasin, M.L. *Survey of Creative Accounting Practices: An Empirical Study*. Wulfenia, 2016.

Bhasin, M.L. (2016β), Creative Accounting Scam at Satyam Computer Limited: How the Fraud Story Unfolded, *Open Journal of Accounting*, 5(4).

Burgstahler, D. C., and Eames, M. J. (2003). "Earnings management to avoid losses and earnings decreases: are analysts fooled?" *Contemporary Accounting Research*.

Cressey, D. R. (1953), *Other People's Money*. Montclair, NJ: Patterson Smith,

Dechow, P. M., Sloan, R. G., and Sweeney, A. P. (1996), "Causes and consequences of earnings manipulation: An analysis of firms subject to enforcement actions by the SEC", *Contemporary accounting research*.

Degeorge, F., Patel, J., and Zeckhauser, R. (1999), "Earnings management to exceed thresholds", *The journal of business*.

Dooley, D. V. (2002), "Financial fraud: Accounting theory and practice", *Fordham Journal of Corporate*.

Elliot B and Elliot J. (2011) *Financial accounting and reporting*. United Kingdom:Edinburg Gate.

Fusaro. P.C. & Miller, R.M. (2002), *What went wrong at Enron: Everyone's Guide to the Largest Bankruptcy in U.S. History*, Wiley

Grant Thornton (2016), *Διεθνή Πρότυπα Χρηματοοικονομικής Αναφοράς I.F.R.S. Αναλυτική παρουσίαση, 4η αναθεωρημένη και πλήρως επικαιροποιημένη έκδοση*

Healy, P. M., and Wahlen, J. M. (1999), "A review of the earnings management literature and its implications for standard setting", *Accounting horizons*.

Jones, M. (2011), "*Creative Accounting, Fraud and International Accounting Scandals*", John Wiley & Sons.

Jurinski, J. and Lippman, E. (1999), "Preventing Financial Fraud", *Strategic Finance*, April 1999.

Koumanakos, E., Georgopoulos, A., & Siriopoulos, C. (2008), "Auditor awareness of earnings management", *International Journal of Accounting, Auditing and Performance Evaluation*, 5(1), 50-65.

Lai, G., Debo, L., and Nan, L. (2011), "Channel stuffing with short-term interest in market value", *Management science*.

Lee, H. A. (2016), Allowance for uncollectible accounts as a tool for earnings management: Evidence from South Korea, *International Journal of Accounting and Information Management*, 24(2).

Mills, L. F., & Newberry, K. J. (2001), "The influence of tax and nontax costs on book tax reporting differences: Public and private firms", *Journal of the American Taxation Association*.

Moore, M., (1973), "Management changes and discretionary accounting decisions", *Journal of Accounting Research*.

Nissim, D. and Penman, S. (2003), "Financial Statement Analysis of Leverage and How it Informs About Profitability and Price-to-Book Ratios", *Review of Accounting Studies*, Vol.8, No.4.

Rahman, M. M., Moniruzzaman, M., and Sharif, M. J. (2013), Techniques, motives and controls of earnings management. *International Journal of Information Technology and Business Management*, pp. 22-34.

Rezaee, Z., Sharbatoghlie, A., Elam, R., & McMickle, P. L. (2002). Continuous Auditing: Building Automated Auditing Capability. *Auditing: A Journal of Practice & Theory*, 21.

Rezaee, Z. and Riley, R. (2010), *Financial Statement Fraud: Prevention and Detection*, Hoboken New Jersey: John Wiley and Sons Inc.

Rezaee, Z. (2005), "Causes, Consequences and Deterrence of Financial Statement Fraud", *Critical Perspectives on Accounting*, Vol. 16.

Riahi Belkaoui, A. (2003), "Intellectual capital and firm performance of US multinational firms: A study of the resource based and stakeholder views", *Journal of Intellectual capital*.

Ronen, J. and Yaari, V. (2008), *Earnings Management: Emerging Insights in theory, practice and research*, Springer, New York

Salehi Mahdi, Ali Mansouri, and Reza Pirayesh (2009). Firm Size and Audit Regulation and Fraud Detection: Empirical Evidence from Iran, ABAC Journal of Management, Vol. 29, No. 1.

Shahid, M. & Ali, H. (2016), Influence of Creative Accounting on Reliability and Objectivity of Financial Reporting (Factors Responsible for Adoption of Creative Accounting Practices in Pakistan), Journal of Accounting and Finance in Emerging Economies, 2(2), 75-82

Schipper, K. (1989), "Earnings management", Accounting horizons.

Stewart H. & Micklethwait Al. (2006). Greed and Corporate Failure: the lessons from recent disasters. Gordonsville: Palgrave Macmillan

Summers, S. and Sweeney, J. (1998), "Fraudulently Misstated Financial Statements and Insider Trading: An Empirical Analysis", The Accounting Review, Vol.73, No.1.

Tiscini,R., & Di Donato, F. (2006). The Relation between Accounting Frauds and Corporate Governance Systems: An Analysis of Recent Scandals. Available at SSRN 1086624.

Watts, R.L. and Zimmerman, J.L. (1978) Toward a Positive Theory of the Determination of Accounting Standards. The Accounting Review, 53.

Wolfe, D, & Hermanson, D. R. (2004). The Fraud Diamond Considering Four Elements of Fraud. The CPA Journal, 74, 38-42.

Διαδικτυακές Πηγές

<http://taxmind.gr/logistikes-arxes> (πρόσβαση 18-05-2023)

<https://seychellesartprojects.org/2070-off-balance-sheet-financing> (Πρόσβαση 19.05.2023)

<https://www.fpress.gr/oi-eidikoi/story/57116/aitia-kai-synepeies-tis-forodiatygis> (πρόσβαση: 11-06-2023)

<https://biztech.gr/mydata-από-τα-τεφτέρια-στα-ε-βιβλία> (πρόσβαση: 12-06-2023)

https://el.wikipedia.org/wiki/Εσωτερική_Υπηρεσία_Εσόδων:(πρόσβαση 12.06.2023)

<https://www.forin.gr/articles/article/69167/kai-h-texnhth-nohmosunh-sth-maxh-kata-ths-forodiatyghs> (πρόσβαση: 12-06-2023)

<https://eur-lex.europa.eu/EL/legal-content/summary/international-financial-reporting-standards-ifrss.html> (πρόσβαση: 12-06-2023)

https://www.taxheaven.gr/pagesdata/dlp/grant/5_2006.pdf -IFRS Newsletter Πληροφορίες για τα ΔΠΧΠ στην Ελλάδα –Grant Thornton International (πρόσβαση: 12-06-2023)

<https://www.in.gr/2002/06/28/economy/neo-logistiko-skandalo-stis-ipa-me-tin-xerox> (Πρόσβαση: 16-06-2023)

<https://www.kathimerini.gr/economy/international/122809/skandalo-kai-me-ti-xerox-stis-ipa> (Πρόσβαση: 16-06-2023)

<https://www.kathimerini.gr/economy/international/122631/cheirotero-skandalo-kai-apo-tin-enron> (Πρόσβαση: 18-06-2023)

<https://el.wikipedia.org/wiki> (πρόσβαση: 18-06-2023)

<https://www.kathimerini.gr/economy/international/173391/parmalat-italiko-skandalo-me-polloys-diethneis-synenochoys> (πρόσβαση: 18-06-2023)

<https://www.kathimerini.gr/economy/international/173391/parmalat-italiko-skandalo-me-polloys-diethneis-synenochoys> (πρόσβαση: 18-06-2023)

<https://www.insurancedaily.gr/skandalo-aspis-ena-sygklonistiko-en> (πρόσβαση: 19-06-2023)

<https://insuranceworld.gr/5115/archive> (πρόσβαση: 19-06-2023)

<https://www.e-forologia.gr/cms/viewContents.aspx?id=114125> (πρόσβαση: 19-06-2023)

<https://www.tovima.gr/2011/11/10/society/pws-stithike-i-kompina-me-tin-proton-bank> (Πρόσβαση: 19-06-2023)

<https://www.capital.gr/epikairotita/3519409/upothesi-proton-bank-poini-exi-eton-me-anastoli-ston-laurentiadi-oloi-oi-katadikasthentes-afethikan-eleutheroi> (Πρόσβαση: 19-06-2023)

<https://www.capital.gr/epikairotita/3468128/enoxos-o-l-laurentiadis-gia-tin-proton-bank-leei-o-eisaggeleas-tou-trimelous-efeteiou-kakourgimaton> (Πρόσβαση: 25-06-2023)

<https://www.hellenicaworld.com/Greece/Economy/gr/FolliFollie.html> (Πρόσβαση: 25-06-2023)

<https://www.newmoney.gr/roh/palmos-oikonomias/ellada/koutsolioutsi> (Πρόσβαση: 25-06-2023)

<https://www.capital.gr/epixeiriseis/3318308/porisma-kolafos-tis-alvarez-marsal-gia-ta-stoixeia-maimou-tis-folli-follie> (Πρόσβαση: 25-06-2023)

<https://www.newmoney.gr/roh/palmos-oikonomias/epixeiriseis/folli-follie-anixe-orientika-o-dromos-gia-ti-diki-ton-koutsolioutson-ke-ton-sigkatigouroumenon-tous>
(Πρόσβαση: 25-06-2023)

Άρθρα & Επιστημονικά Συγγράμματα

Ζαφειρόπουλος, Σ. (2012) Πτυχιακή Εργασία: Η λογιστική πληροφόρηση και η παραποίηση των οικονομικών αποτελεσμάτων των επιχειρήσεων, Πανεπιστήμιο Πατρών

Πατατούκας, Κ., & Παπάκης, Ν. Άρθρο «Η ωραιοποίηση των ισολογισμών βλάπτει υπερβολικά», Κέρδος, 13.11.2011

Νομοθετήματα και Διατάξεις

Άρθρο 16 του ν. 4308/ΦΕΚ Α 251/24-11-2014 « Ελληνικά Λογιστικά Πρότυπα, συναφείς ρυθμίσεις και άλλες διατάξεις».

Άρθρο 19 του ν. 2523/1997 «Αδίκημα φοροδιαφυγής για πλαστά, εικονικά ή νοθευμένα φορολογικά στοιχεία, όπως και για μη εφαρμογή διατάξεων του Κ.Β.Σ.»

[Όπως το άρθρο 19 καταργήθηκε με την παρ.1 του νέου άρθρου 71 του Ν.4174/2013 (ΦΕΚ Α' 170/26-07-2013), όπως αυτό προστέθηκε με το άρθρο 8 του Ν.4337/2015 (ΦΕΚ Α' 129/17-10-2015) και βάσει του άρθρου 23 ισχύει από 17/10/2015 και μετά. Όπου στην κείμενη νομοθεσία επισημαίνεται η παραπομπή στις ρυθμίσεις του Ν. 2523/1997 (άρθρα 17 έως 21), νοούνται στο εξής οι αντίστοιχες ρυθμίσεις των διατάξεων του Δωδέκατου Κεφαλαίου του Ν.4174/2013 (άρθρα 66-70).]